

СТЕПАН ПАНЧИШИН

МАКРОЕКОНОМІКА

ТЕСТИ І ЗАДАЧІ

Зміст

Тема 1 . Макроекономіка як наука	2
Тема 2. Основні макроекономічні показники	7
Тема 3. Виробництво і розподіл національного доходу	15
Тема 4. Споживання та інвестиції	21
Тема 5. Економічне зростання	28
Тема 6. Гроші і валюта	34
Тема 7. Сукупні видатки та економічна рівновага	41
Тема 8. Сукупний попит і сукупна пропозиція	47
Тема 9. Економічні коливання. Безробіття	55
Тема 10. Інфляція та методи боротьби з нею	61
Тема 11. Монетарна політика	68
Тема 12. фіскальна політика. Дефіцит бюджету і державний борг	74
Тема 13. Зовнішня торгівля та зовнішньоторговельна політика	82
Тема 14. Відкрита економіка	92
Тема 15. Альтернативні погляди на макротеорію та макрополітику	98

ТЕМА 1. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ агрегування
- _____ витрати
- _____ доходи
- _____ податки
- _____ модель кругопотоку
- _____ класична дихотомія
- _____ нахил
- _____ ендогенні змінні
- _____ екзогенні змінні
- _____ макроекономічна модель
- _____ гіпотеза
- _____ протекціонізм
- _____ фритредерство
- _____ економічне зростання
- _____ перехідна економіка
- _____ командна економіка
- _____ стабілізаційна політика
- _____ галузь
- _____ компромісний вибір
- _____ дедукція
- _____ індукція
- _____ макроекономіка
- _____ мікроекономіка
- _____ наукове абстрагування
- _____ економічний закон
- _____ меркантилізм
- _____ фізіократизм
- _____ лібералізм
- _____ економічна система
- _____ державний патерналізм
- _____ потокові
- _____ запасові

ВИЗНАЧЕННЯ

- 1.Платежі фірм домогосподарствам за ресурси.
- 2.Величина зміни залежної змінної у відповідь на зміну незалежної змінної на одну одиницю.
- 3.Змінні, значення яких модель намагається пояснити.
- 4.Попередньо сформульована неперевірена гіпотеза.
- 5.Зовнішньоторговельна політика, що виключає торговельні бар'єри.
- 6.Поєднання окремих економічних одиниць або даних в одну одиницю або кілька одиниць.
- 7.Платежі фірм за придбані ресурси.
- 8.Показники, які вимірюють кількість чого-небудь у певний момент часу.
- 9.Економіка, в якій поєднуються ознаки ринкової та командної економік.
10. Частина грошових коштів фізичних та юридичних осіб, які відповідно до законодавства уряд

вилучає у них.

11. Сукупність підприємств і виробництв, які виготовляють однакову або подібну продукцію.
12. Частина аналітичної економії, що досліджує національну економіку як ціле.
13. Вибір між складовими макроекономічної стабільності.
14. Схема, яка відображає взаємопов'язаний і безперервний рух ресурсів, виготовлених продуктів і доходів між економічними суб'єктами.
15. Відокремлення в аналізі номінальних та реальних змінних.
16. Відокремлення в аналізі усталених і типових ознак від випадкових, швидкоплинних та другорядних.
17. Частина аналітичної економії, яка вивчає окремі складові національної економіки.
18. Спосіб організації національної економіки.
19. Уявлення про те, що джерелом багатства нації є землеробство.
20. Сталий причинно-наслідковий зв'язок між економічними явищами та процесами.
21. Уявлення про те, що джерелом багатства нації є золото і срібло, які вона отримує на зовнішньому ринку від реалізації надлишку продуктів.
22. Філософія макроекономіки, яка особливо виокремлює важливість особистої свободи в економічних і політичних справах.
23. Зведення перешкод на шляху вільної торгівлі.
24. Показники, що вимірюють кількість чого-небудь за одиницю часу, здебільшого за рік.
25. Необгрунтоване перебільшення ролі держави в розподілі і перерозподілі доходів.
26. Хід міркування від узагальнень до фактів.
27. Товарна форма виробництва, основою якої є державна власність на матеріальні ресурси і продукти, а всі питання, пов'язані з виробництвом, розподілом, обміном та споживанням продукції, вирішують державні інституції.
28. Змінні, які є заздалегідь задані для певної моделі.
29. Спрощене відображення економічної системи та її складових.
30. Хід міркування від фактів до узагальнень.
31. Збільшення виробництва товарів і послуг у даному році порівняно з попереднім роком.
32. Заходи держави, спрямовані на зміну обсягу національного виробництва, доходів, рівня зайнятості, інфляції та інших параметрів національної економіки.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. В адміністративно-командній системі спонукальним мотивом діяльності підприємств є максимізація прибутку.
2. Мікроекономіка – це галузь економічної науки, яка вивчає ефективність функціонування національної економіки.
3. Національна економіка формується з утвердженням централізованих держав.
4. Змістом світоглядно-виховної функції макроекономіки є формування економічного мислення, економічної психології та економічної культури людей.
5. Основоположником школи фізіократів був Адам Сміт.
6. Домогосподарства через видатки свого грошового доходу виявляють свій попит на товари і послуги.
7. Марксистичні обстоюють нерівність у розподілі доходів, що творить ефективну національну економіку.
8. Першою економічною концепцією, яка містила макроекономічні уявлення, був меркантилізм.
9. Уряд позичає на фінансових ринках тоді, коли державний бюджет – дефіцитний.
10. Податки і видатки – це основні знаряддя політики доходів.
11. У схемі кругопотоку домашні господарства виявляють попит на ресурси.
12. Прихильники марксизму твердять, що ринковий механізм унаслідок його слабін неспроможний збалансувати національну економіку.
13. Стрижнем кейнсіанської філософії макроекономіки є те, що ринкова система не має автоматичного механізму, який забезпечує повну зайнятість ресурсів.
14. Адепти лібералізму виступають проти державного регулювання економіки.
15. У короткостроковому періоді реальним є припущення про гнучкість цін.
16. Політику доходів інакше називають бюджетно-податковою політикою.
17. Економіка майже усіх країн світу є відкритою.
18. Американську модель ринкової економіки називають розподільчим соціалізмом.

19. У японській моделі ринкової економіки розв'язанням соціальних проблем здебільшого займаються корпорації.
20. Макроекономіка є однією з найстаріших дисциплін, яку вивчають в університетах.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНУ ВІДПОВІДЬ

1. Яка ознака не характеризує вітчизняну модель перехідної економіки:
- а) сильна регулятивна роль держави;
 - б) відсутність ефективного приватного власника;
 - в) високий рівень криміналізації господарського життя;
 - г) схильність чималої частини населення до державного патерналізму;
 - д) розв'язанням соціальних проблем здебільшого займаються підприємства.
2. Яке з тверджень поділяють прихильники ліберальної філософії економіки:
- а) зрівняльний розподіл доходів творить ефективну національну економіку;
 - б) ефективною є лише приватна власність, всі ж інші форми власності малорезультативні;
 - в) національна економіка не має автоматичного механізму, який забезпечує повну зайнятість ресурсів;
 - г) директивне планування забезпечує найефективнішу організацію національної економіки;
 - д) уряд через фіскальну та монетарну політику має впливати на сукупний попит.
3. Яка змінна є потоковою:
- а) залишок на рахунку в банку;
 - б) державний борг країни;
 - в) робоча сила;
 - г) заробітна плата особи;
 - д) майно особи.
4. Яке твердження неправильне:
- а) платежі фірм домогосподарствам за ресурси називають доходами;
 - б) різницю між податковими надходженнями і трансферними платежами називають чистими податками;
 - в) до реальних змінних відносять кількісні змінні та відносні ціни;
 - г) поєднання в аналізі номінальних і реальних змінних називають класичною дихотомією;
 - д) видатки на товари й послуги становлять виторг, або надходження, фірм від продажу товарів і послуг.
5. Яке твердження неправильне:
- а) відмітною рисою макроекономічної моделі є те, виходить вона з гнучких чи негнучких цін;
 - б) модель – спрощена теоретична схема впливу екзогенних змінних на ендогенні;
 - в) більшість економістів вважають, що припущення про гнучкість цін є прийнятнішим для дослідження довгострокових явищ;
 - г) період, в якому ціни є негнучкими, і тому ресурси можуть у виробництві використовуватись неповністю, називають довгостроковим;
 - д) нахил прямої лінії у кожній її точці є однаковим.
6. Макроекономіка є частиною аналітичної економії, яка вивчає:
- а) виробничі відносини економічних суб'єктів;
 - б) ефективність функціонування національної економіки як цілого;
 - в) поведінку економічних суб'єктів на ринках ресурсів;
 - г) глобальні тенденції економічного розвитку людства;
 - д) окремі елементи економіки (поведінку фірми, ринки окремих товарів тощо).
7. Роки життя якого з визначних економістів зазначено неправильно:
- а) Франсуа Кене (1694 – 1774);
 - б) Вільям Петі (1623 – 1687);
 - в) Адам Сміт (1723 – 1790);
 - г) Томас Мальтус (1766 – 1834);

д) Михайло Туган-Барановський (1855 – 1919).

8. Стабілізаційна політика – це:

- а) сукупність правил поведінки економічних суб'єктів;
- б) здатність ухвалювати ефективні господарські рішення;
- в) конкуренція різних економічних ідей;
- г) здатність керувати економічним процесом;
- д) заходи уряду, спрямовані на вирішення макроекономічних проблем.

9. Що не є основним каналом зв'язку держави з іншими економічними суб'єктами:

- а) державні видатки;
- б) податки;
- в) державні закупівлі товарів і послуг;
- г) державні запозичення;
- д) споживчі видатки.

10. Яке твердження не узгоджується з марксистською філософією економіки:

- а) ринковий механізм неспроможний збалансувати національну економіку;
- б) всі люди повинні мати приблизно однаковий рівень споживання незалежно від їх здібностей;
- в) ефективна економічна система має обов'язково ґрунтуватись на товарній формі виробництва;
- г) приватна власність є результатом експлуатації найманої праці;
- д) неефективну організацію національної економіки забезпечує централізоване державне планування.

11. Якого постулату не поділяють прихильники кейнсіанської філософії макроекономіки:

- а) приватна власність є високоефективною;
- б) ринкова система не має автоматичного механізму, який забезпечує повну зайнятість ресурсів;
- в) обсяг національного виробництва й рівень зайнятості визначаються чинниками попиту;
- г) ефективність функціонування економіки важливіша за соціальну рівність становища людей;
- д) уряд має регулювати національну економіку.

12. Макроекономісти заслужили репутацію людей, які не можуть дійти згоди з будь-якого питання тому, що:

- а) вони керуються передовсім своїми особистими інтересами;
- б) їх теорії надмірно ускладнені;
- в) вони використовують неоднакові методи наукового аналізу;
- г) вони виходять з різних філософій макроекономіки;
- д) усі відповіді неправильні.

13. Що не є проявом макроекономічної нестабільності:

- а) уповільнення темпів зростання виробництва, які нерідко стають від'ємними;
- б) зростання розриву в доходах між найбіднішими і найбагатшими верствами;
- в) зростання масштабів безробіття;
- г) різкі коливання курсу національної валюти;
- д) прискорення темпів зростання цін.

14. Яке твердження неправильне:

- а) закони природи вічні, а закони макроекономіки – історичні;
- б) закони природи нейтральні до людських бажань і мотивів поведінки, а закони макроекономіки діють через людей, які мають певну мету й певні матеріальні інтереси;
- в) закони природи є об'єктивними, а економічні закони – суб'єктивні;
- г) закони природи є абсолютними, тоді як закони макроекономіки діють як певні тенденції;
- д) закони макроекономіки, як і закони природи, можуть мати формалізований вираз.

15. Яке твердження неправильне:

- а) нахил прямої лінії однаковий у кожній її точці;
- б) нахил висхідної лінії є додатним;
- в) нахил спадної лінії є від'ємним;

- г) вертикальна лінія має нульовий нахил;
 д) нахил кривої лінії змінюється, коли переміщуємось по ній від одної точки до іншої.

16. Макроекономіка досліджує економічні процеси на рівні:

- а) національної економіки;
 б) підприємства;
 в) галузі виробництва;
 г) світового виробництва певного продукту;
 д) усі відповіді неправильні.

17. Основним методом макроекономіки є:

- а) спостереження;
 б) контрольований експеримент;
 в) наукове абстрагування;
 г) статистичний аналіз;
 д) усі відповіді неправильні.

18. До основних макроекономічних цілей суспільства не можливо віднести:

- а) економічне зростання – виробництво більшої кількості й ліпшої якості товарів і послуг;
 б) повну зайнятість – забезпечення робочими місцями усіх, хто бажає і здатний працювати;
 в) стабільний рівень цін – уникнення значного їх зростання;
 г) рівновагу у зовнішньоекономічних зв'язках – стабільний курс валюти, розумний баланс зовнішньої торгівлі та міжнародних фінансових операцій;
 д) рентабельність підприємства – перевищення виторгу від продажу товару чи послуги над витратами на їх виробництво.

19. Яке твердження неправильне:

- а) сукупні видатки чотирьох покупців – споживчі видатки домогосподарств, інвестиційні видатки фірм, державні закупівлі та видатки іноземців на наші товари і послуги мають дорівнювати вартості національного продукту;
 б) запас дорівнює нагромадженню за певний період часу потокам;
 в) потік дорівнює сумі запасів на початок і кінець періоду;
 г) основними складовими монетарної економіки є гроші й ціни;
 д) у графічних макроекономічних моделях незалежна змінна нерідко міститься на вертикальній осі.

20. Макроекономічні моделі будуються для:

- а) точного відображення процесів, що відбуваються у національній економіці;
 б) виявлення принципових економічних зв'язків;
 в) економічного прогнозування;
 г) усі твердження правильні;
 д) правильні твердження б і в.

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

<u>6</u>	агрегування
<u>7</u>	витрати
<u>1</u>	доходи
<u>10</u>	податки
<u>14</u>	модель кругопотоку
<u>15</u>	класична дихотомія
<u>2</u>	нахил
<u>3</u>	ендогенні змінні
<u>28</u>	екзогенні змінні

29	макроекономічна модель
4	гіпотеза
23	протекціонізм
5	фритредерство
31	економічне зростання
9	перехідна економіка
27	командна економіка
32	стабілізаційна політика
11	галузь
13	компромісний вибір
26	дедукція
30	індукція
12	макроекономіка
17	мікроекономіка
16	наукове абстрагування
20	економічний закон
21	меркантилізм
19	фізіократизм
22	лібералізм
18	економічна система
25	державний патерналізм
24	потоківі
8	запасові

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. Н; 3. П; 4. П; 5. Н; 6. П; 7. Н; 8. П; 9. П; 10. Н; 11. Н; 12. П; 13. П; 14. П; 15. Н; 16. Н; 17. П; 18. Н; 19. П; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНУ ВІДПОВІДЬ

1. д; 2. б; 3. г; 4. г; 5. г; 6. б; 7. д; 8. д; 9. а; 10. в; 11. г; 12. г; 13. б; 14. в; 15. г; 16. а; 17. в; 18. д; 19. в; 20. д.

ТЕМА 2. ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ національні рахунки
- _____ валовий внутрішній продукт (ВВП)
- _____ номінальний ВВП
- _____ реальний ВВП
- _____ природний ВВП
- _____ ВВП-розрив
- _____ кінцеві товари і послуги
- _____ проміжні товари і послуги
- _____ додана вартість
- _____ подвійний рахунок
- _____ споживчі видатки
- _____ тіньова економіка

- _____ виробничий метод обчислення ВВП
- _____ розподільний метод обчислення ВВП
- _____ видатковий метод обчислення ВВП
- _____ валовий національний продукт (ВНП)
- _____ чистий внутрішній продукт (ЧВП)
- _____ національний дохід
- _____ економічна територія
- _____ державні закупівлі товарів і послуг
- _____ інвестиційні видатки
- _____ зайняті
- _____ безробітні
- _____ робоча сила
- _____ рівень зайнятості
- _____ природна норма безробіття
- _____ повна зайнятість
- _____ коефіцієнт участі в робочій силі
- _____ циклічне безробіття
- _____ структурне безробіття
- _____ фрикційне безробіття
- _____ рівень безробіття
- _____ індекс споживчих цін (ІСЦ)
- _____ дефлятор ВВП
- _____ інфлювання
- _____ дефлювання

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Різниця між природним і фактичним ВВП.
2. Товари і послуги, які використовують для подальшого оброблення чи перероблення.
3. Особи, що не мають роботи, але активно її шукають, а також ті, хто тимчасово увільнений і чекає виклику на неї.
4. Сумування видатків домогосподарств, фірм, уряду та іноземців на купівлю кінцевої продукції, виготовленої в країні.
5. Сума усіх факторних доходів резидентів.
6. Відсоток робочої сили, що не має роботи у конкретний момент часу.
7. Агрегатні, тобто, сукупні економічні показники.
8. Люди, що виконують оплачувані види робіт, і ті, що мають робочі місця, але не працюють через хворобу, страйки або відпустки.
9. Видатки фірм на закупівлю машин, устаткування, інструментів, виробничих будівель тощо.
10. Величина валового внутрішнього продукту за природної норми безробіття.
11. Валовий внутрішній продукт, обчислений у постійних цінах.
12. Визначення реального валового внутрішнього продукту зменшенням грошової вартості ВВП.
13. Індекс цін Леспейреса, обчислений для незмінного кошика товарів і послуг.
14. Рівень зайнятості, за якого немає циклічного безробіття.
15. Визначення реального валового внутрішнього продукту зменшенням грошової вартості ВВП.
16. Ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених у межах економічної території країни протягом певного періоду часу, – як правило року.
17. Відношення кількості зайнятих до дорослого населення країни або населення у працездатному віці.
18. Загальна кількість осіб, які працюють, є безробітними або активно шукають роботу.

19. Індекс цін Пааше, обчислений для набору товарів і послуг, що входять до ВВП країни.
20. Безробіття, що пов'язане з короткостроковими економічними коливаннями.
21. Валовий внутрішній продукт, обчислений у поточних ринкових цінах.
22. Товари і послуги, які купують для споживання, а не для перепродажу чи подальшого перероблення.
23. Включення вартості проміжних товарів і послуг у валовий внутрішній продукт.
24. Вартість річного обсягу кінцевих товарів і послуг, вироблених із ресурсів, що належать резидентам країни, незалежно від того, де ці ресурси застосовують – у національній економіці чи за кордоном.
25. Визначення суми доданої вартості, створеної у національній економіці на всіх стадіях виробництва товарів і послуг.
26. Рівень безробіття за повної зайнятості.
27. Безробіття, пов'язане з добровільною зміною працівниками місця роботи і тимчасовими звільненнями.
28. Різниця між вартістю вироблених фірмою товарів і послуг та вартістю сировини і матеріалів, які куплені у постачальників.
29. Валовий внутрішній продукт за вирахуванням тієї частини, яка необхідна для відшкодування капітальних благ, зношених у процесі його виробництва.
30. Видатки домогосподарств на купівлю товарів тривалого й короткострокового вжитку та на оплату послуг.
31. Видатки уряду на місцевих органів влади на купівлю кінцевих продуктів і на наймання в державний сектор працівників.
32. Територія, на яку поширюються повноваження уряду країни і в межах якої людські ресурси та інші фактори виробництва, товари і гроші можуть вільно переміщуватися.
33. Сумування усіх доходів, отриманих від виробництва всього обсягу продукції конкретного ринку, а також амортизації та непрямих податків.
34. Безробіття, що спричинене змінами в структурі попиту на споживчі товари і в технологіях виробництва.
35. Незареєстрована економічна діяльність.
36. Відношення робочої сили до дорослого населення країни або населення у працездатному віці.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. І номінальний, і реальний ВВП можна виміряти тільки в грошах.
2. Якщо у національній економіці вироблено меншу кількість товарів і послуг у поточному році порівняно з попереднім, то номінальний ВВП обов'язково зменшився.
3. Валовий внутрішній продукт дещо знижує реальний обсяг продукту, виробленого в країні.
4. Вартість кінцевих і вартість проміжних товарів і послуг дорівнюють одна одній.
5. Порівняльний аналіз динаміки обсягу національного виробництва передбачає використання постійних цін.
6. У чистому внутрішньому продукті враховують чисті інвестиції.
7. Валовий національний продукт перевищує національний дохід на величину амортизації.
8. Валовий національний продукт завжди більший за валовий внутрішній продукт.
9. Природний ВВП збігається з межею виробничих можливостей національної економіки.
10. Додана вартість містить заробітну плату, але не містить прибутку фірми.
11. У валовому внутрішньому продукті вартість послуг працівників державного сектору оцінюють на підставі їхньої заробітної плати.
12. До резидентів країни відносять усіх тих фізичних осіб, хто проживає на її території більше року, незалежно від громадянства.
13. Кожну дорослу людину, яка не має роботи, вважають безробітною.
14. Фрикційне безробіття є тривалим, а структурне – короткостроковим.
15. Природна норма безробіття не змінюється.
16. Якщо реальний ВВП дорівнює природному, то в економіці немає безробітних.
17. Індекс споживчих цін дещо знижує темпи зростання цін.
18. Для років, що йдуть після базового, дефлятор ВВП більший за одиницю.
19. При обчисленні дефлятора ВВП враховуємо також імпортні товари.
20. Видатки домогосподарств на будівництво нового будинку враховують у споживчих видатках.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. У якому випадку сукупні видатки в економіці не дорівнюють сукупному доходу:

- а) якщо чистий експорт не дорівнює нулеві;
- б) якщо зміни у запасах є від'ємною величиною;
- в) якщо державний бюджет має надлишок;
- г) якщо чисті інвестиції є від'ємною величиною;
- д) усі відповіді неправильні.

2. За інших рівних умов ВВП збільшиться, коли:

- а) запаси на кінець року зменшаться;
- б) імпорт товарів збільшиться;
- в) експорт товарів зменшиться;
- г) споживання товарів поточного вжитку збільшиться;
- д) державні трансферні платежі збільшаться.

3. Якщо упродовж року фізичний обсяг національного продукту не змінився, а ціни за цей період подвоїлись, тоді реальний ВВП:

- а) подвоївся, а номінальний ВВП не змінився;
- б) не змінився, а номінальний ВВП подвоївся;
- в) і номінальний ВВП подвоїлись;
- г) зменшився наполовину, а номінальний ВВП подвоївся;
- д) усі відповіді неправильні.

4. До чистих інвестицій належить:

- а) купівля домогосподарством легкового автомобіля;
- б) заміна зношеного верстату новим;
- в) купівля фірмою земельної ділянки;
- г) будівництво складу готової продукції;
- д) купівля акцій новоствореного акціонерного товариства.

5. При обчисленні ВВП подвійний рахунок виникає тоді, коли підсумовують:

- а) додану вартість, створену на всіх стадіях виробництва товарів і послуг;
- б) вартість кінцевих і проміжних товарів і послуг;
- в) вартість лише кінцевих товарів і послуг;
- г) вартість приросту запасів у даному році;
- д) державні закупівлі товарів і послуг.

6. Поняття “інвестиції” у національному рахівництві ВВП містить:

- а) вартість куплених упродовж року акцій;
- б) збільшення запасів на кінець року порівняно з початком року;
- в) державні трансферні платежі;
- г) товари тривалого користування, що куплені споживачами упродовж року;
- д) усі відповіді неправильні.

7. Для обчислення внеску фірми у ВВП, обчисленого як суми доданої вартості, необхідно з суми продажу фірми вирахувати:

- а) амортизацію;
- б) обсяг продажу іншим фірмам;
- в) податок на додану вартість;
- г) заробітну плату, виплачену її працівникам;
- д) усі відповіді неправильні.

8. Яке твердження щодо індексу споживчих цін та дефлятора ВВП правильне:

- а) ІСЦ вимірює загальний рівень цін, а дефлятор ВВП – обсяг національного виробництва;
- б) дефлятор ВВП враховує ціни імпортованих товарів і послуг, а ІСЦ ніколи їх не враховує;

- в) ІСЦ показує зміни рівня цін у базовому році, а дефлятор ВВП – у поточному;
- г) ІСЦ обчислюють на підставі постійних ваг, а дефлятор ВВП – змінних;
- д) усі відповіді неправильні.

9. Яке твердження неправильне:

- а) дефлювання – це зменшення номінального ВВП до розмірів реального, коли дефлятор ВВП більший за одиницю;
- б) інфлювання – це збільшення номінального ВВП до розмірів реального, коли дефлятор ВВП менший за одиницю;
- в) у базовому році номінальний і реальний ВВП дорівнюють один одному;
- г) дефлятор ВВП – це відношення номінального ВВП до реального;
- д) темп зростання реального ВВП дорівнює темпові зростання номінального ВВП плюс значення дефлятора ВВП.

10. ВВП як показник занижує обсяг національного виробництва, бо не враховує:

- а) результатів економічної діяльності в тіньовому секторі економіки;
- б) тієї частини продукції, що вироблена з допомогою ресурсів, що належать іноземцям;
- в) державних закупівель товарів і послуг;
- г) збільшення запасів на кінець року;
- д) усі відповіді неправильні.

11. Повна зайнятість досягається у тому випадку, коли:

- а) фрикційне безробіття дорівнює нулю;
- б) усі учасники робочої сили мають роботу;
- в) фрикційне і структурне безробіття менші за циклічне;
- г) циклічне безробіття дорівнює нулю;
- д) усі відповіді неправильні.

12. Що спричинить підвищення рівня безробіття:

- а) збільшення населення, яке не змінило чисельності робочої сили;
- б) збільшення кількості зайнятих, але кількість безробітних не змінилась;
- в) збільшення робочої сили, але кількість зайнятих не змінилась;
- г) збільшення на однаковий відсоток і робочої сили, і кількості безробітних;
- д) усі відповіді неправильні.

13. Яке твердження неправильне:

- а) індекси цін Леспейреса завишують темпи зростання цін;
- б) індекси цін Пааше недооцінюють темпи зростання цін;
- в) національний дохід менший за валовий національний продукт на величину амортизації і непрямих податків;
- г) різниця між валовими і чистими інвестиціями становить амортизацію;
- д) усі відповіді неправильні.

14. Якщо ВНП України перевищує ВВП, то:

- а) реальний ВВП перевищує номінальний ВВП;
- б) реальний ВНП перевищує номінальний ВВП;
- в) виробництво проміжних товарів і послуг перевищує виробництво кінцевих товарів і послуг;
- г) українські фактори виробництва створюють за кордоном більше доходу, ніж іноземні фактори виробництва в Україні;
- д) іноземні фактори виробництва створюють в Україні більше доходу, ніж українські фактори виробництва за кордоном.

15. Якщо подушний ВВП Багатії становив 15000 грн у 2001 р., а 2002 р. – 15450 грн, то темп приросту подушного ВВП за цей період становить, %:

- а) 3,0;
- б) 103;
- в) 2,91;

- г) 102,91;
д) 1,45.

16. Державні трансферні платежі – це:

- а) виплати уряду домогосподарствам, які не обумовлені участю у процесі виробництва;
б) частина національного доходу;
в) видатки уряду на наймання в державний сектор працівників;
г) правильні відповіді містять пункти *a* і *в*;
д) усі відповіді неправильні.

17. Чисті інвестиції – це:

- а) відновна вартість основного капіталу за вирахуванням амортизації;
б) приріст основного капіталу;
в) вартість спожитого основного капіталу;
г) різниця між валовими і приростковими інвестиціями;
д) усі відповіді неправильні.

18. Якщо “Дженерал моторз” будує новий автомобільний завод в Україні, то:

- а) ВВП України зростатиме швидше, ніж ВНП;
б) ВВП України зростатиме повільніше, ніж ВНП;
в) і ВВП, і ВНП України зменшаться, оскільки частину доходу від цих інвестицій привласнюватимуть іноземці;
г) ВВП і ВНП України зростатимуть однаковим темпом;
д) усі відповіді неправильні.

19. За рівних інших умов, якщо ціни на імпортовані товари різко зросли, то ВВП:

- а) і ІСЦ зростуть на однакову величину;
б) зросте, а ІСЦ не зміниться;
в) не зміниться, а ІСЦ зросте;
г) і ІСЦ зростуть на різну величину;
д) усі твердження неправильні.

20. Що із переліченого не враховують під час визначення валового внутрішнього продукту як суми доходів:

- а) непрямі податки;
б) рентні доходи;
в) заробітну плату;
г) амортизацію;
д) державні трансферні платежі.

IV. ЗАДАЧІ

1. Нижче перелічено компоненти валового внутрішнього продукту Багатії за певний рік, млрд грн.

Особисті видатки на споживання	50
Чисті інвестиції	6
Державні закупівлі товарів і послуг	20
Рента	3
Прибуток акціонерних підприємств	10
Відрахування на споживання капіталу	16
Процент	8
Непрямі податки на бізнес	4
Заробітна плата	42
Трансферні платежі	6
Доходи індивідуальних власників	12
Чистий експорт	3
Чисті іноземні факторні доходи, зароблені за кордоном	2

- а) Обчисліть ВВП як суму видатків і суму доходів.

- б) Внесіть необхідні поправки до ВВП, щоб отримати валовий національний продукт (ВНП).
в) Обчисліть національний дохід (1) вирахуванням відповідних компонентів із валового національного продукту і (2) додаванням доходів, що становлять національний дохід.

2. Нехай в економіці Багатії є лише дві фірми – автомобільна і харчова, а також багато фермерських господарств, які вирощують різні сільськогосподарські культури без наймання робочої сили. Упродовж року автомобільна фірма виробила 1000 легкових автомобілів, які продала за 6000 грн кожний, і 100 вантажних автомобілів, які продано за 8000 грн кожний. Споживачі Багатії купили 750 легкових автомобілів, уряд – 50, а 200 легкових автомобілів експортували за кордон. Харчова промисловість закупила усі вантажівки.

Обсяг продажу за рік харчової фірми становив 15 млн грн, третину продукції харчової фірми продано за кордоном.

Витрати на оплату факторів виробництва в автомобільній компанії становили 4,1 млн грн, у тому числі на зарплату – 3,8 млн грн, процент – 0,1, ренти – 0,2.

Витрати на фактори у харчовій компанії – 4,2 млн. грн., в тому числі на заробітну плату – 3,0 млн. грн., ренти – 1,0, процент – 0,2.

На закупівлю сільськогосподарської сировини у фермерів харчова фірма затратила 6 млн. грн.

Витрати фермерів за рік становили 4,2 млн. грн., в тому числі на оплату процентів – 1,5, ренти – 2,7.

Відрахування на споживання капіталу в автомобільній промисловості становили 0,6 млн. грн., харчовій – 1,7 млн. грн. У фермерських господарств амортизаційних відрахувань не було.

Непрямих податків у Багатії немає.

Упродовж року Багатія імпортувала 2000 комп'ютерів за ціною 2000 грн. кожний. Урядові установи та харчова компанія купили по 100 комп'ютерів, а решту купили споживачі.

Визначити валовий внутрішній продукт Багатії як суму видатків і як суму доходів і його структуру.

3. У 1990 р. номінальний ВВП Багатії становив 400 млрд. грн. У 2002 р. дефлятор ВВП дорівнював 2,0 стосовно 1990. Реальний ВВП збільшився за 2002 – 1990 рр. на 50%. Обчисліть обсяг номінального ВВП у 2002 р.

4. Використайте наведені дані для Багатії, щоб обчислити: а) кількість робочої сили у 2001 і 2002 р.; б) офіційний рівень безробіття у 2001 і 2002р.

Показник	Роки	
	2001 р.	2002 р.
Населення (млн)	49,2	49,5
Кількість зайнятих (млн)	22,1	22,2
Кількість безробітних (млн)	2,2	2,3

- в) Якщо природна норма безробіття становить 6,6%, то яким є циклічне безробіття у 2001 і 2002 р.?

5. У гіпотетичній економіці виробляють і споживають лише три блага – хліб, джинси і книги. У таблиці наведено дані про кількість і ціну (за одиницю) за два роки. Приймаючи 2000 рік за базовий, обчисліть для кожного з років такі показники:

- а) номінальний і реальний ВВП;
б) індекс споживчих цін і дефлятор ВВП;

Роки	2000 р.		2010 р.	
	ціна (грн)	кількість	ціна (грн)	кількість
Хліб	1	500000	2	400000
Джинси	100	6000	140	8000
Книги	25	15000	40	18000

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

7 національні рахунки

16	валовий внутрішній продукт (ВВП)
21	номінальний ВВП
11	реальний ВВП
10	природний ВВП
1	ВВП-розрив
22	кінцеві товари і послуги
2	проміжні товари і послуги
28	додана вартість
23	подвійний рахунок
30	споживчі видатки
35	тіньова економіка
25	виробничий метод обчислення ВВП
33	розподільний метод обчислення ВВП
4	видатковий метод обчислення ВВП
24	валовий національний продукт (ВНП)
29	чистий внутрішній продукт (ЧВП)
5	національний дохід
32	економічна територія
31	державні закупівлі товарів і послуг
9	інвестиційні видатки
8	зайняті
3	безробітні
18	робоча сила
17	рівень зайнятості
26	природна норма безробіття
14	повна зайнятість
36	коефіцієнт участі в робочій силі
20	циклічне безробіття
34	структурне безробіття
27	фрикційне безробіття
6	рівень безробіття
13	індекс споживчих цін (ІСЦ)
19	дефлятор ВВП
15	інфлювання
12	дефлювання

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. П; 2. Н; 3. П; 4. Н; 5. П; 6. П; 7. Н; 8. Н; 9. Н; 10. Н; 11. П; 12. П; 13. Н; 14. Н; 15. Н; 16. Н; 17. Н; 18. П; 19. Н; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. д; 2. г; 3. б; 4. г; 5. б; 6. б; 7. д; 8. г; 9. д; 10. а; 11. г; 12. в; 13. д; 14. г; 15. а; 16. а; 17. б; 18. а; 19. в; 20. д.

IV. ЗАДАЧІ

1. а) ВВП як сума видатків = $[50 + (6 + 16) + 20 + 3] = 95$; ВВП як сума доходів = $[3 + 10 + 16 + 8 + 42 + 12 = 95]$

б) ВВП = 95 + 2 = 97

в) НД = 97 - 16 - 4 = 77; НД = [3 + 10 + 8 + 42 + 12 + 2] = 77

2. ВВП = 21,8 млн грн.

Структура ВВП як суми видатків [18,1 С + 1,0 І + 0,6 G + 6,2 К - 4,0 М] = 21,8.

Структура ВВП як суми доходів [6,8 (зарплата) + 1,8 (процент) + 3,9 (рента) + 5,2 (прибуток) + 1,8 (доходи некорпоративного сектора) + 2,3 (амортизація)] = 21,8.

3. 1200 млрд. грн.

4. а) Кількість робочої сили у 2001 р. – 24,3 млн, а у 2002 – 24,5 млн;

б) Офіційний рівень безробіття у 2001 р. – 9,1%, а у 2002 р. – 9,3%;

в) циклічне безробіття у 2001 р. – 2,5%, а у 2002 р. – 2,7%.

5. а) номінальний і реальний ВВП у 2000 р. дорівнюють один одному і становлять 1475000 грн. = [(1 × 500000) + (100 × 6000) + (25 × 15000)]

б) Індекс споживчих цін і дефлятор ВВП у 2000 р. дорівнюють 1.

У 2010 р. ІСЦ становив 165,4%, а дефлятор ВВП – 160%.

ТЕМА 3. ВИРОБНИЦТВО І РОЗПОДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО ДОХОДУ

І. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ рівень бідності
- _____ виробнича функція
- _____ капіталовіддача
- _____ капіталомісткість
- _____ матеріаломісткість
- _____ продуктивність праці
- _____ людський капітал
- _____ функціональний розподіл національного доходу
- _____ граничний продукт праці
- _____ родинний розподіл національного доходу
- _____ номінальна заробітна плата
- _____ реальна заробітна плата
- _____ коефіцієнт Джині
- _____ натуральні доходи
- _____ особисті доходи
- _____ номінальні використовувані доходи
- _____ реальні використовувані доходи
- _____ диференціація доходів
- _____ соціальна допомога
- _____ соціальне страхування
- _____ виторг фірми
- _____ реальний ВВП
- _____ крива Лоренца
- _____ граничний продукт капіталу
- _____ постійна віддача від масштабу
- _____ децильний коефіцієнт

_____ соціальний захист населення
 _____ межа бідності

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Додатковий обсяг продукції, який отримують від застосування додаткової одиниці праці за незмінної кількості інших факторів виробництва.
2. Неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників.
3. Сума грошей, яку отримує найманий працівник за певний проміжок часу (місяць, тиждень, і т.д.).
4. Функціональна залежність між вхідними економічними ресурсами та величиною національного продукту чи доходу.
5. Кількість товарів і послуг, яку працівник може придбати за свою номінальну зарплату.
6. Величина валового внутрішнього продукту або національного доходу, що припадає на одну гривню основного капіталу.
7. Надання життєвих благ соціально вразливим групам населення.
8. Добуток затрат праці, виміряних у людино-годинах, та продуктивності праці (реального щогодинного виробітку на одного зайнятого).
9. Сума грошових коштів та продуктів, отриманих або вироблених домогосподарствами за певний період часу – як правило, за рік.
10. Розподіл національного доходу між домогосподарствами.
11. Вартість основного капіталу у розрахунку на одну гривню національного доходу.
12. Обсяг знань та рівень кваліфікації, що їх набувають працівники через освіту, професійну підготовку, в процесі праці і т.д.
13. Продукція, вироблена домогосподарствами для власного споживання.
14. Обсяг національного продукту чи доходу у розрахунку на одного зайнятого.
15. Графічне зображення ступеня рівномірності розподілу доходу в національній економіці.
16. Величина витрат матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю виробленої продукції.
17. Розподіл національного доходу між власниками факторів виробництва.
18. Частина грошового доходу, якою домогосподарства остаточно володіють і можуть розпоряджатися на свій розсуд.
19. Відношення номінальних використовуваних доходів до індексу споживчих цін.
20. Додатковий обсяг продукції, який отримують від застосування додаткової одиниці капіталу за незмінної кількості інших факторів.
21. Система заходів, які забезпечують громадянам надходження доходів у разі втрати роботи, хвороби, виробничої травми та інвалідності, похилого віку, різкого скорочення доходів та ін.
22. Зростання обсягу продукції на той самий відсоток, на який зросли всі фактори виробництва.
23. Добуток ціни одиниці продукції та кількості проданих одиниць продукції.
24. Рівень доходів, який забезпечує задоволення лише елементарних потреб сім'ї.
25. Відношення між середніми доходами 10% найбільш високооплачуваних громадян і середніми доходами 10% найменш забезпечених.
26. Відношення площі фігури, яку утворюють бісектриса і крива Лоренца до площі трикутника, утвореного бісектрисою, горизонтальною віссю та правою ординатою.
27. Найпоширеніша форма захисту населення від ризиків, пов'язаних з утратою працездатності та доходів.
28. Відсоток населення країни з доходами, що нижчі від офіційно визначеної межі бідності.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. У сучасній ринковій економіці взаємозамінюваність ресурсів є абсолютною.
2. В останні роки у вітчизняній економіці фондівдача підвищувалася.
3. У другій половині ХХ ст. збільшення затрат праці забезпечувало дві третини приросту реального національного доходу у розвинутих країнах.
4. Згідно з марксистською версією, розподіл національного доходу між різними факторами виробництва, відбувається відповідно до їхніх граничних продуктів.
5. Згідно з неокласичною теорією, лише один фактор виробництва – праця – створює дохід, а усі решта факторів беруть участь у привласненні того, що створила праця.
6. Конкурентна фірма, яка максимізує прибуток, наймає працівників доти, доки граничний продукт праці не зрівняється з реальною заробітною платою.

7. Зміни в кількості одного фактора виробництва змінюють граничні продукти всіх інших факторів.
8. Гранична продуктивність фактора пропорційна його середній продуктивності.
9. У країнах з низькою середньою продуктивністю праці реальна зарплата висока.
10. Зі зростанням номінальної зарплати підвищується також і реальна зарплата.
11. У бідній країні усі родини бідні.
12. Чим коефіцієнт Джині ближчий до одиниці, тим вищий ступінь поляризації суспільства за рівнем доходів.
13. У багатих країнах значна частина населення може бідувати, ледь зводячи кінці з кінцями.
14. З підвищенням темпів науково-технічного прогресу граничний продукт капіталу зростає, а граничний продукт праці зменшується.
15. Зі збільшенням обсягу капіталу граничний продукт праці зменшується.
16. Більшості виробничих функцій притаманна властивість спадного граничного продукту.
17. Номінальні використовувані доходи дорівнюють сумі номінальних особистих доходів та особистих податків.
18. Реальні використовувані доходи дорівнюють відношенню номінальних використовуваних доходів до індексу споживчих цін.
19. Найважливішим чинником, що впливає на підвищення продуктивності праці, є науково-технічний прогрес.
20. Зі збільшенням кількості праці граничний продукт праці зменшується.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Виробнича функція $Y = K^{0.5}L^{0.5}$ має віддачу:
 - а) спадну;
 - б) постійну;
 - в) зростаючу;
 - г) підпорядковану широким коливанням;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Яке рішення не ухвалює конкурента фірма:
 - а) кількість працівників, яких доцільно найняти;
 - б) обсяг інвестицій у машини та устаткування;
 - в) ціну на свою продукцію;
 - г) обсяг виробленої продукції;
 - д) асортимент вироблюваної продукції.
3. Що не характеризує виробничу функцію Коба-Дугласа:
 - а) частки факторів виробництва у національному доході є сталими;
 - б) постійна віддача від масштабу;
 - в) усі фактори привласнюють їхні граничні продукти;
 - г) капітал і праця отримують рівні частини національного доходу.
4. Що розуміють під функціональним розподілом доходу:
 - а) розподіл доходу між споживанням і заощадженням;
 - б) розподіл національного доходу між різними факторами виробництва;
 - в) розподіл доходів між основними економічними суб'єктами;
 - г) розподіл фірмою доходу на дивіденди й розвиток виробництва;
 - д) усі відповіді неправильні.
5. Якщо унаслідок якогось природного катаклізму обсяг основного капіталу країни різко зменшився, то ставки реальної заробітної плати:
 - а) не зміняться;
 - б) збільшаться;
 - в) зменшаться;
 - г) можуть як збільшитися, так і зменшитись;
 - д) усі відповіді неправильні.

6. Зі збільшенням обсягу капіталу граничний продукт праці:

- а) збільшується;
- б) зменшується;
- в) не змінюється;
- г) може як збільшитись, так і зменшитись;
- д) усі відповіді неправильні.

7. Реальну заробітну плату обчислюють як:

- а) відношення номінальної зарплати до рівня цін;
- б) відношення рівня цін до номінальної зарплати;
- в) відношення номінальної зарплати до суми цін товарів і послуг, куплених за неї;
- г) відношення суми цін товарів і послуг, куплених за номінальну зарплату до рівня цін;
- д) усі відповіді неправильні.

8. Зі збільшенням кількості праці граничний продукт капіталу:

- а) зменшується;
- б) збільшується;
- в) не змінюється;
- г) може як збільшитись, так і зменшитись;
- д) усі відповіді неправильні.

9. Що належить до напрямів використання особистих доходів:

- а) споживання;
- б) заощадження;
- в) сплата податків;
- г) усі напрями.

10. У країнах із розвинутою ринковою економікою у структурі доходів сім'ї найвищу питому вагу мають:

- а) заробітна плата;
- б) доходи від підсобного господарства;
- в) майнові доходи;
- г) трансферні державні платежі;
- д) доходи від тіньової економіки.

11. Якщо виробнича функція містить два фактори і характеризується постійною віддачею від масштабу, то подвоєння обох факторів:

- а) збільшить обсяг виробництва у два рази;
- б) не змінить обсяг виробництва;
- в) збільшить обсяг виробництва у чотири рази;
- г) зменшить обсяг виробництва наполовину;
- д) усі відповіді неправильні.

12. Крива Лоренца відображає:

- а) ступінь рівності в розподілі доходів у суспільстві;
- б) ступінь диференціації доходів працівників різних галузей;
- в) залежність між розміром доходу та рівнем споживання;
- г) залежність між кількістю членів домогосподарства та обсягом їх доходів;
- д) усі відповіді неправильні.

13. Конкурентній фірмі вигідно наймати працівників доти, доки граничний продукт праці не зрівняється із:

- а) реальною заробітною платою;
- б) ціною одиниці продукції фірми;
- в) відношенням капіталу до праці;
- г) граничним продуктом капіталу;
- д) усі твердження неправильні.

14. Яке твердження правильне:

- а) що ближча крива Лоренца до бісектриси, то вищий ступінь рівності розподілу доходів у країні;
- б) у перехідній економіці України рівень диференціації доходів знижується;
- в) розрив у рівнях доходів між 20% найбагатшого населення і 20% найбіднішого у розвинутих країнах більший, ніж у країнах, що розвиваються;
- г) частка заробітної плати у доходах населення в Україні вища, ніж у країнах з розвинутою ринковою економікою;
- д) коефіцієнт Джині в економіці України прямує до нуля.

15. У національній економіці кількість відпрацьованих за рік людино-годин не залежить від:

- а) кількості населення працездатного віку;
- б) коефіцієнта участі в робочій силі;
- в) середньої тривалості робочого дня;
- г) рівня членства найманих працівників у трудових спілках;
- д) кількості святкових і вихідних днів та тривалості відпустки.

16. Що не впливає на підвищення продуктивності праці:

- а) науково-технічний прогрес;
- б) рівень освіти і кваліфікації працівників;
- в) місткість ринку і розмір підприємств;
- г) збільшення кількості працівників;
- д) рівень організації виробництва.

17. Виробничій функції притаманна властивість спадаючого граничного продукту, якщо:

- а) відсоток зростання обсягу продукції менший за відсоток, на який зросли всі фактори виробництва;
- б) додатковий обсяг продукції, який отримують від застосування додаткової одиниці фактора за незмінної кількості інших факторів, зменшується;
- в) додатковий обсяг продукції від застосування додаткової одиниці фактора зі збільшенням на таку саму величину кількості інших факторів, зменшується;
- г) додатковий обсяг продукції, який отримують на кожен із факторів, зменшується;
- д) усі відповіді неправильні.

18. Диференціація доходів населення – це:

- а) неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників;
- б) висока частка майнових доходів у структурі доходів населення;
- в) співвідношення між мінімальною зарплатою і мінімальною пенсією;
- г) висока частка соціальних трансферів у структурі доходів населення;
- д) усі твердження неправильні.

19. Диференціація доходів населення;

- а) є недоліком певної економічної системи;
- б) простежується в усіх економічних системах;
- в) є неминучою, але держава може повністю її усунути;
- г) є результатом неправильної економічної поведінки окремих суспільних груп;
- д) усі твердження неправильні.

20. Який показник найповніше характеризує рівень життя:

- а) коефіцієнт участі в робочій силі;
- б) номінальні особисті доходи;
- в) номінальні використовувані доходи;
- г) натуральні доходи;
- д) реальні використовувані доходи на душу населення.

IV. ЗАДАЧІ

1. Нехай виробничу функцію характеризують дані таблиці:

№	Праця (од.)	Капітал (од)	Обсяг продукції (од)
1	1000	1000	10000
2	2002	2000	20010

Припустимо, що виробнича функція має постійну віддачу від масштабу. Який є граничний продукт праці, коли і праця, і капітал становлять по 1000 ?

2. Нехай виробничу функцію характеризують дані таблиці:

Праця (од.)	Капітал (од)	Обсяг продукції (од)
1	2	3
2	2	6
3	2	8

На скільки зменшиться граничний продукт праці, коли маса праці збільшиться від 2 до 3 одиниць.

3. У Багатії денний виробіток працівника дорівнює 10 грошовим одиницям. Населення країни – 50 млн. осіб. Діти становлять 25% населення. Коефіцієнт участі в робочій силі дорослого населення – 65%. У розрахунковому році вихідними були всі суботи й неділі (по 52). Крім того, впродовж року було вісім святкових днів, які падали на робочі. Кожний зайнятий мав відпустку тривалістю 28 календарних днів. У результаті захворювань працівників, запізень та страйків було втрачено 2% робочого часу. Тривалість робочого дня становить вісім годин. Рівень безробіття впродовж року дорівнював 8%. Визначіть ВВП цієї країни.

4. Припустимо, що Петро, Сергій, Ігор, Галина та Наталя отримують доходи в розмірі 500, 250, 125, 75 і 50 гривень відповідно. Побудуйте криву Лоренца і визначіть, який відсоток загального доходу отримує найбагатший і найбідніший з них.

4. Залежність обсягу продукції від кількості працівників (обсяг капіталу незмінний) дано у таблиці.

Кількість працівників	Обсяг продукції
0	0
1	5
2	12
3	19
4	26
5	30
6	32
7	34

Нехай ціна одиниці продукції 10 грн, а заробітна плата кожного працівника – 3-30 грн за день. Визначіть, яку кількість працівників у цьому випадку вигідно найняти.

Відповіді

I ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 28 рівень бідності
- 4 виробнича функція
- 6 капіталовіддача
- 11 капіталомісткість
- 16 матеріаломісткість
- 14 продуктивність праці
- 12 людський капітал
- функціональний розподіл
- 17 національного доходу

<u>1</u>	граничний продукт праці
	родинний розподіл національного
<u>11</u>	доходу
<u>3</u>	номінальна заробітна плата
<u>5</u>	реальна заробітна плата
<u>26</u>	коефіцієнт Джині
<u>13</u>	натуральні доходи
<u>9</u>	особисті доходи
<u>18</u>	номінальні використовувані доходи
<u>19</u>	реальні використовувані доходи
<u>2</u>	диференціація доходів
<u>7</u>	соціальна допомога
<u>27</u>	соціальне страхування
<u>23</u>	виторг фірми
<u>8</u>	реальний ВВП
<u>15</u>	крива Лоренца
<u>20</u>	граничний продукт капіталу
<u>22</u>	постійна віддача від масштабу
<u>25</u>	децильний коефіцієнт
<u>21</u>	соціальний захист населення
<u>24</u>	межа бідності

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. Н; 3. Н; 4. Н; 5. Н; 6. П; 7. П; 8. П; 9. Н; 10. Н; 11. Н; 12. П; 13. П; 14. Н; 15. Н; 16. П; 17. Н; 18. П; 19. П; 20. П.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. б; 2. в; 3. г; 4. б; 5. в; 6. а; 7. а; 8. б; 9. г; 10. а; 11. а; 12. а; 13. а; 14. а; 15. г; 16. г; 17. б; 18. А; 19. б; 20. д.

ЗАДАЧІ

1. Граничний продукт праці дорівнює 5.
2. Граничний продукт праці зменшиться на 1.
3. Доросле населення – 37,5 млн. осіб (50×0,75). Робоча сила – 24375000 (37,5×0,65). Зайняті – 22425000 [24,375×0,92]. Тривалість робочого року [365-(52×2)-7-28] ×8=1800 годин. Кількість відпрацьованих за рік людино-годин – [(22425000×1800) ×0,98]=39557700000. Валовий внутрішній продукт цієї країни становив (39557700000×10)=395577000000 грошових одиниць
4. Найбагатші з них отримують 50% загального доходу, а найбідніші – 5%.
5. У цьому випадку вигідно найняти 5 працівників.

ТЕМА 4. СПОЖИВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ споживання
 _____ заощадження
 _____ точка нульового заощадження

_____	функція споживання
_____	функція заощадження
_____	від'ємні заощадження
_____	гранична схильність до споживання (MPC)
_____	гранична схильність до заощадження (MPS)
_____	середня схильність до споживання (APC)
_____	середня схильність до заощадження (APS)
_____	поточна вартість майбутнього доходу
_____	еластичність попиту на актив за майном
_____	дисконтування
_____	ліквідне (позичкове) обмеження
_____	актив
_____	ліквідність активу
_____	актив вищої цінності
_____	актив нижчої цінності
_____	особисті заощадження
_____	національні заощадження
_____	загадка споживання
_____	кейнсіанська функція споживання
_____	гіпотеза життєвого циклу
_____	внутрішній рівень віддачі
_____	гіпотеза постійного доходу
_____	асиметрична інформація
_____	несприятливий вибір
_____	моральний ризик
_____	q Тобіна
_____	чиста поточна вартість (NPV)
_____	функція інвестицій
_____	курс акцій
_____	номінальна вартість акції
_____	диверсифікація активів
_____	бюджетна пряма
_____	основний психологічний закон

ВИЗНАЧЕННЯ

- 1.Актив, попит на який зростає швидше, ніж майно.
- 2.Суперечлива динаміка середньої схильності до споживання у короткостроковому і довгостроковому періодах.
- 3.Рівень, використовуваного доходу, за якого домогосподарства витрачають на споживання весь свій дохід.
- 4.Неможливість для споживання перемістити свій майбутній дохід для розширення поточного споживання.
- 5.Грошова сума, що позначена на акції.
- 6.Модель споживання, згідно з якою обсяг споживання головно залежить від поточного використовуваного доходу, а середня схильність до споживання зі зростанням доходу знижується.
- 7.Видатки на придбання товарів і послуг для задоволення потреб людей.
- 8.Заощадження за рівня доходів, що нижчий від порогового.

9. Заощадження домогосподарств.
10. Графічне зображення залежностей між обсягом інвестицій та процентною ставкою.
11. Все, що має грошову вартість, і є власністю фізичної або юридичної особи.
12. Неоднаковий обсяг знання, яким володіють сторони ринкової ділової операції.
13. Сума особистих заощаджень, заощаджень підприємств та державних заощаджень.
14. Частка видатків на споживання у будь-якій зміні використовуваного доходу.
15. Володіння багатьма активами, що зменшує для заощадника загальний ризик утрат.
16. Ціна, за якою акції продають на фондовій біржі.
17. Графічне зображення зв'язку між споживанням та використовуваним доходом.
18. Частка споживання у використовуваному доході.
19. Здатність активу швидко і без втрат вартості перетворюватися на готівку.
20. Відношення ринкової вартості функціонуючого капіталу до відновної вартості функціонуючого капіталу.
21. Проблема, яка внаслідок асиметричної інформації, виникає після проведення ділової операції.
22. Модель поведінки споживача, за якою обсяг споживання залежить не від поточного доходу, а від величини середнього доходу, який споживачі надіються отримувати у майбутньому, враховуючи своє майно та зароблений нині дохід.
23. Проблема, яка внаслідок асиметричної інформації, виникає до проведення ділової операції.
24. Модель поведінки споживача, згідно з якою раціональні споживачі хочуть підтримувати приблизно однаковий рівень споживання протягом свого життя.
25. Методика зведення майбутнього доходу до поточної вартості.
26. Сума грошей сьогодні, яка створить указаний майбутній дохід за наявних процентних ставок.
27. Частка заощадження у використовуваному доході.
28. Графічне зображення зв'язку між заощадженням та використовуваним доходом.
29. Актив, попит на який зростає повільніше, ніж майно.
30. Та частина використовуваного доходу, яка не витрачається на споживання.
31. Відношення відсотка зміни величини попиту на актив до відсотка зміни майна заощадника.
32. Лінія, яка показує різні комбінації обсягів споживання індивіда у двох періодах, які досяжні за даних рівнів його доходу.
33. Різниця між поточною вартістю потоку майбутнього витрат і поточною вартістю потоку майбутніх витрат на реалізацію і функціонування проекту впродовж усього циклу його життя.
34. Максимальний процент, який інвестор може заплатити для мобілізації капіталовкладень.
35. Зі збільшенням доходу люди зазвичай у середньому збільшують своє споживання, але повільніше, ніж зростає їхній дохід.
36. Частка заощаджень у будь-якій зміні використовуваного доходу домогосподарства.
37. Зі зростанням реальної процентної ставки стимули фірм до інвестування збільшуються.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Що не характеризує кейнсіанську функцію споживання:
 - а) гранична схильність до споживання коливається в межах від нуля до одиниці;
 - б) зі зростанням доходу середня схильність до споживання знижується;
 - в) основним визначником споживання є поточний використовуваний дохід;
 - г) раціональні індивіди хочуть підтримувати приблизно однаковий рівень споживання протягом всього життя;
 - д) усі твердження правильні.

2. Хто з економістів відвів сфері споживання ключову роль у макроекономічному аналізі:
 - а) Карл Маркс;
 - б) Джон Мейнард Кейнс;
 - в) Мілтон Фрідман;
 - г) Альфред Маршал;
 - д) Ірвінг Фішер.

3. Гіпотеза життєвого циклу передбачає, що споживання є функцією:
 - а) лише поточного використовуваного доходу;
 - б) поточного використовуваного доходу і майбутнього доходу;

- в) поточного використовуваного доходу і майна;
- г) поточного використовуваного доходу, майбутнього доходу і майна;
- д) усі відповіді неправильні.

4. Гіпотеза постійного доходу М. Фрідмана твердить, що гранична схильність до споживання доходу становить:

- а) одиницю;
- б) нуль;
- в) вища для постійного доходу, ніж для тимчасового доходу;
- г) нижча для постійного доходу, ніж для тимчасового доходу;

5. Дж. М. Кейнс твердив, що гранична схильність до споживання додаткового доходу є:

- а) нуль;
- б) одиниця;
- в) між нулем і одиницею;
- г) більша від одиниці;
- д) від'ємною величиною.

6. Згідно з кейнсіанською функцією споживання, обсяг споживання визначають головню:

- а) використовуваний поточний дохід і процентна ставка;
- б) використовуваний поточний дохід і майбутній дохід;
- в) використовуваний поточний дохід;
- г) рівень заощаджень і процентна ставка;
- д) усі твердження неправильні.

7. Коли люди ухвалюють рішення, яку частку доходу споживати сьогодні і скільки заощаджувати, то вони постають перед:

- а) ліквідним обмеженням;
- б) міжчасовим бюджетним обмеженням;
- в) точкою нульового заощадження;
- г) бюджетною прямою;
- д) усі твердження неправильні.

8. Якщо процентна ставка становить 10%, то вартість нинішнього вкладу у 100 грн. два роки еквівалентна:

- а) 133,1;
- б) 121;
- в) 82,64;
- г) 90;
- д) усі відповіді неправильні.

9. Витрати на капітал у неокласичній моделі інвестицій не залежать від:

- а) процентної ставки;
- б) норми амортизації;
- в) темпу зміни ціни капіталу;
- г) граничного продукту капіталу;
- д) усі твердження неправильні.

10. Зі зростанням реальної процентної ставки обсяг інвестицій:

- а) збільшується, бо граничний продукт капіталу збільшується;
- б) збільшується, бо витрати на капітал зменшуються;
- в) зменшується, бо граничний продукт капіталу зменшується;
- г) зменшується, бо витрати на капітал збільшуються;
- д) усі твердження неправильні.

11. Згідно з теорією інвестування Тобіна, у фірм є стимули до інвестування, коли:

- а) ринкова вартість функціонуючого капіталу менша, ніж його відновна вартість;

- б) ринкова вартість функціонуючого капіталу більша, ніж його відновна вартість;
- в) відновна вартість функціонуючого капіталу дор
- г) правильні відповіді а і в;
- д) усі відповіді неправильні.

12. Дж. М. Кейнс твердив, що видатки на споживання в країні залежать від:

- а) рівня поточного використовуваного доходу;
- б) рівня національного доходу;
- в) вікової структури населення;
- г) темпу приросту пропозиції грошей;
- д) усі твердження неправильні.

13. Між якими величинами є обернена залежність:

- а) інвестиційними видатками і валовим внутрішнім продуктом;
- б) заощадженнями і використовуванним доходом;
- в) споживчими видатками і використовуванним доходом;
- г) інвестиційними видатками і процентною ставкою;
- д) усі твердження неправильні.

14. Якщо використовуваний дохід у країні збільшується, то у тривалому періоді:

- а) середня схильність до споживання і до заощадження не зміняться;
- б) середня схильність до споживання і до заощадження збільшаться;
- в) середня схильність до споживання зменшиться, а до заощадження збільшиться;
- г) середня схильність до споживання і до заощадження зменшаться;
- д) усі твердження неправильні.

15. У довгостроковому періоді граничний продукт капіталу дорівнює:

- а) реальним витратам на одиницю капіталу;
- б) реальній процентній ставці;
- в) номінальній процентній ставці;
- г) рівень інфляції;
- д) усі твердження неправильні.

16. Що не характеризує модель поведінки споживача, яку називають гіпотезою життєвого циклу:

- а) індивіди планують свої споживання і заощадження на тривалий період;
- б) раціональні споживачі хочуть підтримувати приблизно однаковий рівень споживання протягом свого життя;
- в) доходи людей різко знижуються з виходом на пенсію, тому для підтримання однакового рівня споживання упродовж життєвого циклу потрібно заощаджувати у трудовому періоді;
- г) обсяг споживання є функцією поточного використовуваного доходу, майна і майбутнього доходу;
- д) зі зростанням доходу середня схильність до споживання знижується.

17. Якщо домогосподарства не витрачають весь свій дохід на споживання ікладають невитрачену суму у банк, то можна сказати, що вони:

- а) заощаджують та інвестують;
- б) заощаджують та не інвестують;
- в) інвестують, але не заощаджують;
- г) не заощаджують і не інвестують;
- д) усі відповіді неправильні.

18. Яке твердження неправильне:

- а) гранична схильність до споживання – це числове значення нахилу функції споживання;
- б) з моделі поведінки споживача Ірвінга Фішера випливає, що обсяг споживання визначається доходом, який споживач сподівається отримати упродовж свого життя;
- в) гіпотеза життєвого циклу не може пояснити загадки споживання;
- г) чинники, котрі збільшують граничний продукт капіталу переміщують функцію інвестицій управо;
- д) витрати на одиницю капіталу прямо пропорційні реальній процентній ставці.

19. Яке твердження узгоджується з точкою нульового заощадження:

- а) величина заощаджень дорівнює обсягові інвестицій;
- б) величина заощаджень дорівнює обсягові споживання;
- в) гранична схильність до споживання дорівнює 1;
- г) величина доходу дорівнює обсягові споживання;
- д) жодне не узгоджується.

20. Особисті заощадження – це:

- а) загальна сума усіх активів домогосподарства;
- б) загальна сума усіх активів домогосподарства за вирахуванням суми його зобов'язань;
- в) частина використовуваного доходу домогосподарства, що не витрачена на споживання;
- г) сума фінансових активів домогосподарства;
- д) усі твердження неправильні.

IV. ЗАДАЧІ

1. Використовуваний дохід дорівнює 500 грн і на споживання витрачають 400 грн. За доходу у 800 грн величина споживання становить 600 грн. Визначіть для даного випадку MPC і MPS.

2. Поточний використовуваний дохід особи становить 15000 грн за рік, а майно – 50000 грн. Гранична схильність до споживання поточного доходу 0,8, а майна – 0,025. Автономне споживання дорівнює 1000 грн. Який обсяг споживання особи за кейнсіанською функцією споживання та гіпотезою життєвого циклу?

3. Припустімо, що деяка особа має тепер 45 років, а її трудове життя почалося з 25 років. Ця особа сподівається прожити до 85 років і планує вийти на пенсію у 65 років. Щорічний дохід споживача становить 12000 грн за рік, а майно споживача – 40000 грн. Знайти річний обсяг споживання особи згідно з моделлю життєвого циклу.

4. Компанія купує вантажівки по 50000 грн за штуку і надає їх в оренду іншим компаніям. Для купівлі вантажівок компанія бере позику, тому їй доводиться сплачувати за позику процент у розмірі 10% річних. Ціни на автомобілі зростають на 8% за рік. Норма амортизації вантажівки становить 20% за рік. Обчислити витрати на одиницю капіталу у цій компанії.

5. У національній економіці є можливість використовувати такі інвестиційні проекти.

Проект	Обсяг інвестицій у проекти (млн грн)	Щорічний дохід на 1000 інвестований грн
A	4	450
B	6	370
C	15	290
D	8	210
E	5	160
F	12	110
G	20	90

а) Обчислити доцільний обсяг інвестицій за ринкової процентної ставки 20% за рік за умови, що інфляція відсутня;

б) Обчислити доцільний обсяг інвестицій за ринкової процентної ставки 20%, рівня інфляції – 5%, та податку у розмірі 25% від щорічного доходу.

ВІДПОВІДІ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 7 споживання
- 30 заощадження
- 3 точка нульового заощадження

<u>17</u>	функція споживання
<u>28</u>	функція заощадження
<u>8</u>	від'ємні заощадження
<u>14</u>	гранична схильність до споживання (MPC)
<u>36</u>	гранична схильність до заощадження (MPS)
<u>18</u>	середня схильність до споживання (APC)
<u>27</u>	середня схильність до заощадження (APS)
<u>26</u>	поточна вартість майбутнього доходу
<u>31</u>	еластичність попиту на актив за майном
<u>25</u>	дисконтування
<u>4</u>	ліквідне (позичкове) обмеження
<u>11</u>	актив
<u>19</u>	ліквідність активу
<u>1</u>	актив вищої цінності
<u>29</u>	актив нижчої цінності
<u>9</u>	особисті заощадження
<u>13</u>	національні заощадження
<u>2</u>	загадка споживання
<u>6</u>	кейнсіанська функція споживання
<u>24</u>	гіпотеза життєвого циклу
<u>34</u>	внутрішній рівень віддачі
<u>22</u>	гіпотеза постійного доходу
<u>12</u>	асиметрична інформація
<u>23</u>	несприятливий вибір
<u>21</u>	моральний ризик
<u>20</u>	q Тобіна
<u>33</u>	чиста поточна вартість (NPV)
<u>10</u>	функція інвестицій
<u>16</u>	курс акцій
<u>5</u>	номінальна вартість акції
<u>15</u>	диверсифікація активів
<u>32</u>	бюджетна пряма
<u>35</u>	основний психологічний закон

II. ВИЗНАЧИТЬ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. П; 3. Н; 4. Н; 5. П; 6. П; 7. П; 8. П; 9. П; 10. П; 11. Н; 12. Н; 13. П; 14. Н; 15. Н; 16. П; 17. Н; 18. П; 19. Н; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. г; 2. б; 3. г; 4. в; 5. в; 6. в; 7. б; 8. б; 9. г; 10. г; 11. б; 12. а; 13. г; 14. а; 15. а; 16. д; 17. б; 18. в; 19. г; 20. в.

IV. ЗАДАЧІ

1. $MPC = 2/3$; $MPS = 1/3$.

2. Споживання особи відповідно до кейнсіанської функції споживання становить 13000 грн, а згідно з гіпотезою життєвого циклу – 13250 грн.

3. Трудовий період (R) становить 40 років ($R = 65 - 25$). Життєвий цикл (L) дорівнює 60 років ($L = 85 - 25$).

Гранична схильність до споживання майна (a) дорівнює:

$$a = 1/(L-T) = 1/85-45 = 0,025;$$

$$b = (R-T)/(L-T) = 65-45/85-45 = 20/40 = 0,5.$$

Річний обсяг споживання цієї особи становитиме:

$$C = 0,025 \cdot 40000 + 0,5 \cdot 12000 = 1000 + 6000 = 7000 \text{ (грн)}.$$

Отже, згідно з моделлю життєвого циклу раціональний індивід витратить на споживання 7000 грн.

4. Витрати на капітал = $50000 \times 0,1 = 5$ (тис грн).

Втрати від амортизації = $50000 \times 0,2 = 10$ (тис грн).

Вартість кожного автомобіля як активу збільшується за рік на

$$4000 \text{ (} 50000 \times 0,08 \text{) грн.}$$

Отже, витрати на одиницю капіталу у цій компанії дорівнюють:

$$\text{витрати на одиницю капіталу} = 5000 \text{ грн} + 10000 \text{ грн} - 4000 \text{ грн} = 11000 \text{ грн.}$$

5.а) Доцільний обсяг інвестицій за ринкової процентної ставки 20% становитиме 43 млн грн (4 + 6 + 15 + 8). За цієї процентної ставки інвестиції у проекти E, F, G є неприбутковими, бо витрати на капітал перевищують щорічний дохід на капітал.

б) Доцільний обсяг інвестицій становитиме 10 млн грн (4 + 6). За цих умов прибутковими є лише проекти A і B. Всі інші проекти неприбуткові.

ТЕМА 5. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ економічне зростання
- _____ традиційне доіндустріальне суспільство
- _____ облік економічного зростання
- _____ зріле суспільство
- _____ “викачування умів”
- _____ стаціонарний обсяг капіталу
- _____ демографічний вибух
- _____ демографічний перехід
- _____ інтенсивний тип економічного зростання
- _____ екстенсивний тип економічного зростання
- _____ “заляте коло бідності”
- _____ коефіцієнт народжуваності
- _____ коефіцієнт природного приросту населення
- _____ залишок Солоу
- _____ Золоте правило обсягу капіталу
- _____ структурна політика
- _____ індекс людського розвитку
- _____ капіталоозброєність
- _____ нагромадження капіталу
- _____ інтенсифікація економіки

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Показник, який міжнародні організації дедалі частіше використовують для визначення рівня якості життя.
2. Високі темпи зростання населення в країні.
3. Зростання національної економіки на основі підвищення ефективності використання ресурсів.

4. Еміграція із країни високоосвічених спеціалістів і висококваліфікованих робітників.
5. Збільшення кількості товарів і послуг, які продукує національна економіка.
6. Уповільнення темпів зростання населення за вищого рівня доходів.
7. Збільшення обсягу капіталу в національній економіці.
8. Обсяг капіталу на працівника, за якого інвестиції та амортизація дорівнюють одне одному.
9. Стаціонарний обсяг капіталу, який максимізує споживання.
10. Збільшення значення в національній економіці інтенсивного типу економічного зростання.
11. Нарощування виробництва товарів і послуг на основі збільшення кількості ресурсів за попереднього рівня технології.
12. Відношення сукупного капіталу країни до її робочої сили.
13. Пряма й активна роль уряду, спрямована на зміну галузевої структури національної економіки.
14. Приріст національного продукту за рахунок науково-технічного прогресу.
15. Різниця між коефіцієнтом народжуваності і коефіцієнтом смертності.
16. Типова проблема країн, що розвиваються, коли їхні низькі подушні доходи є перешкодою для досягнення рівнів заощаджень та інвестицій, потрібних для прийнятних темпів економічного зростання.
17. Стадія демографічного переходу, в якій коефіцієнти народжуваності й смертності високі, тому чисельність населення зростає дуже повільно.
18. Кількість народжень у країні на 1000 осіб населення упродовж року.
19. Стадія демографічного переходу, на якій подружжя контролюють народжуваність, а чоловік та дружина здебільшого працюють поза домом.
20. Метод у аналітичній економії, що приписує зростання обсягу національного продукту трьом джерелам – приросту капіталу, приросту праці та змінам у технології.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Економічне зростання – це збільшення номінального обсягу ВВП за певний проміжок часу.
2. Навіть дуже бідні на ресурси країни можуть мати високі темпи економічного зростання і забезпечувати високий рівень життя своїх громадян.
3. Економічне зростання дещо послаблює суперечність між безмежними потребами і обмеженими ресурсами.
4. Графічно економічне зростання зображають переміщенням кривої виробничих можливостей уліво.
5. У XX ст. в розвинутих країнах затрати праці, виміряні в людино-годинах, зростали повільніше, ніж капітал.
6. Частки праці й капіталу в національному доході в розвинутих країнах були відносно стабільними упродовж XX ст.
7. Наприкінці ХУІІІ ст. Томас Мальтус пророкував, що внаслідок зростання чисельності населення життєвий рівень людей підвищуватиметься.
8. Фактори пропозиції зумовлюють фізичну здатність економіки до зростання.
9. Високі темпи економічного зростання не завжди свідчать про прискорений прогресивний економічний розвиток країни.
10. У міру зростання капіталоозброєності крива виробничої функції стає положистою.
11. За стаціонарного обсягу капіталу інвестиції на працівника перевищують амортизацію на працівника.
12. Рівень заощаджень є ключовим визначником стаціонарного обсягу капіталу.
13. За обсягу капіталу, що відповідає Золотому правилу, чистий граничний продукт капіталу дорівнює темпам зростання загального обсягу виробництва.
14. Якщо в національній економіці обсяг капіталу перевищує його стаціонарний рівень, то у цьому разі інвестиції більші за амортизацію.
15. Стаціонарний обсяг споживання дорівнює сумі стаціонарного обсягу виробництва та стаціонарної амортизації.
16. У стаціонарному стані обсяг продукції на працівника є незмінним.
17. Згідно з мальтусівським поглядом, для уповільнення темпів збільшення населення треба досягти вищих темпів економічного зростання.
18. Національна економіка не прямує до стаціонарного стану, якщо простежується зростаюча віддача від масштабу.
19. Розвинені країни наполягають на припиненні політики “викачування умів”.

20. Інвестиції збільшують обсяг капіталу на працівника.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Модель зростання Солоу передбачає, що виробнича функція характеризується:

- а) спадною віддачею від масштабу;
- б) постійною віддачею від масштабу;
- в) зростаючою віддачею від масштабу;
- г) незмінним граничним продуктом;
- д) зростаючим граничним продуктом.

2. Економічне зростання графічно можна проілюструвати:

- а) рухом від однієї точки до іншої по кривій виробничих можливостей;
- б) рухом від однієї точки до іншої за межами кривої виробничих можливостей;
- в) переміщенням уліво кривої виробничих можливостей;
- г) переміщенням управо кривої виробничих можливостей;
- д) усі твердження неправильні.

3. Що не припускає модель Солоу:

- а) обсяг національного продукту є постійним;
- б) постійна віддача від масштабу;
- в) спадні граничні продукти праці й капіталу;
- г) обсяг національного продукту залежить від капіталу, праці й технології;
- д) споживання залежить лише від доходу.

4. Якщо обсяг капіталу на працівника є меншим за його обсяг у стаціонарному стані, то інвестиції:

- а) більші, ніж амортизація;
- б) менші, ніж амортизація;
- в) дорівнюють амортизації;
- г) можуть бути меншими, більшими чи дорівнювати амортизації;
- д) усі відповіді неправильні.

5. Що не є аргументом прихильників економічного зростання:

- а) економічне зростання є єдиним шляхом до поліпшення матеріального достатку й підвищення життєвого рівня;
- б) забезпечує людині триваліший відпочинок і продовжує середню тривалість життя;
- в) дає змогу нації зберігати державну незалежність;
- г) забезпечує пряму залежність між збільшенням кількості товарів і послуг і оздоровленням довкілля;
- д) дає змогу збільшувати розвідані запаси ресурсів і створювати нові, відкривати або розробляти замітники наявних ресурсів.

6. Що не є аргументом противників економічного зростання:

- а) світова економіка використовує ресурси і нагромаджує відходи темпами, які планета не може витримати;
- б) подальший прогрес у розвинутих країнах здебільшого означає задоволення щораз менш значущих потреб;
- в) унаслідок надмірного навантаження на землю здатність планети прогодувати населення зменшується;
- г) економічне зростання полегшує розв'язання проблеми обмеженості ресурсів;
- д) зростання відходів пригнічує абсорбційну здатність світової екологічної системи.

7. Що не є "колесом економічного зростання":

- а) кількість та якість природних ресурсів;
- б) кількість та якість трудових ресурсів;
- в) обсяг капіталу країни;
- г) трудові конфлікти;
- д) технологія.

8. Економічне зростання означає:

- а) забезпечення повної зайнятості;
- б) збільшення ресурсів та можливостей для виробництва;
- в) збільшення кількості вироблених товарів і послуг;
- г) переміщення кривої виробничих можливостей уліво;
- д) усі твердження неправильні.

9. Для визначення рівня економічного розвитку країни використовують низку показників, окрім:

- а) валового внутрішнього продукту на душу населення;
- б) показників ефективності функціонування економіки, що обчислюються на підставі ВВП;
- в) виробництва і споживання деяких ключових видів продукції;
- г) показників рівня заощаджень у національній економіці;
- д) показників рівня та якості життя населення.

10. Якщо національна економіка перебуває у стаціонарному стані, то згідно з моделлю Солоу, рівень заощаджень не визначає:

- а) обсяг продукту на працівника;
- б) споживання на працівника;
- в) капітал на працівника;
- г) приріст продукту на працівника;
- д) інвестиції на працівника.

11. У ході воєнних дій економіка Багатії зазнала величезних руйнувань: і робоча сила, і обсяг капіталу країни зменшились на третину. Якщо сукупній виробничій функції притаманна постійна віддача від масштабу, то повоєнний обсяг продукту на працівника порівняно з довоєнним обсягом:

- а) зменшиться;
- б) збільшиться;
- в) не зміниться;
- г) може як збільшиться, так і зменшиться;
- д) усі відповіді неправильні.

12. У національній економіці усіх країн світу обсяг капіталу на працівника:

- а) менший, ніж за Золотим правилом;
- б) більший, ніж за Золотим правилом;
- в) відповідає рівню Золотого правила;
- г) усі відповіді неправильні.

13. Стаціонарний обсяг капіталу дорівнює рівню Золотого правила за:

- а) найвищого рівня заощаджень;
- б) найвищого рівня споживання;
- в) найнижчого рівня амортизації;
- г) найвищого рівня доходу;
- д) усі відповіді неправильні.

14. За рівня Золотого правила граничний продукт капіталу дорівнює:

- а) нормі амортизації;
- б) реальній процентній ставці;
- в) рівню заощаджень;
- г) темпу інфляції;
- д) граничному продукту праці.

15. У моделі зростання Солоу з врахуванням зростання населення (n) і науково-технічного прогресу (g) темп зростання обсягу продукту на працівника у стаціонарному стані дорівнює:

- а) 0;
- б) g ;
- в) n ;
- г) $n + g$;

д) п – г.

16. Яка закономірність не простежувалась в економічному зростанні розвинутих країн у ХХ ст.:

- а) продуктивність праці підвищувалась;
- б) динаміка капіталомісткості продукції не виявляла виразної тенденції;
- в) реальна заробітна плата зростала;
- г) частка капіталу у національному доході помітно збільшилась;
- д) капіталоозброєність праці зростала.

17. Національна економіка не прямує до стаціонарного стану за:

- а) зростаючої віддачі від масштабу;
- б) високих темпів зростання населення;
- в) високої норми заощадження;
- г) низької норми амортизації;
- д) усі відповіді неправильні.

18. Економіка усіх країн перебуває у стаціонарному стані. Вищі темпи зростання населення у країні порівняно з іншими країнами вестимуть у цій країні за інших однакових умов до:

- а) більшого стаціонарного обсягу капіталу на працівника;
- б) більшого стаціонарного обсягу продукту на працівника;
- в) меншого стаціонарного обсягу капіталу на працівника;
- г) більшого стаціонарного обсягу споживання;
- д) правильні відповіді містять пункти а, б, і г.

19. Економіка усіх країн перебуває у стаціонарному стані. Вищі темпи зростання населення у країні порівняно з іншими країнами вестимуть у цій країні (за інших однакових умов) до:

- а) вищих темпів зростання національного продукту;
- б) нижчих темпів зростання національного продукту;
- в) вищих темпів зростання обсягу продукції на працівника;
- г) вищих темпів зростання споживання на працівника;
- д) правильні відповіді містять пункти а, в і г.

20. Яке твердження неправильне:

- а) у більшості країн Азії, Африки і Латинської Америки демографічний вибух триває;
- б) коефіцієнт природного приросту населення в Україні та кількох інших країнах світу є від'ємною величиною;
- в) розрив у доходах між багатими і бідними націями у другій половині ХХ ст. значно збільшився;
- г) високорозвинуті країни ставлять на порядок денний реформу міжнародних економічних відносин – створення так званого нового економічного порядку;
- д) Україна, порівняно з іншими пострадянськими країнами, зробила перші незалежні кроки за найнесприятливіших умов.

IV. ЗАДАЧІ

1. Нехай обсяг капіталу становить 250 одиниць, норма амортизації – 10%, а обсяг національного продукту – 50 од. За якого рівня заощаджень обсяг капіталу не змінюватиметься?

2. Припустімо, що обсяг продукції на працівника становить 5 одиниць, а виробнича функція $y = \sqrt{k}$. Сумарний обсяг капіталу становить 500 одиниць. Яка чисельність робочої сили?

3. Припустімо, що виробнича функція є $y = \sqrt{k}$, рівень заощадження – 40%, а норма амортизації – 10%. Який стаціонарний обсяг капіталу?

4. Нехай національні економіки двох країн – Багатії і Бідасії – описує така виробнича функція: $y = \sqrt{k}$. Рівень заощаджень у Багатії становить 22%, а темпи зростання робочої сили – 2%, а в Бідасії

відповідно 12 і 3%. В обох країнах норма амортизації дорівнює 6%, а темпи науково-технічного прогресу – 3%. Визначить стаціонарний обсяг капіталу в обох країнах.

5. Граничний продукт капіталу становить 0,5, а граничний продукт праці – 3. Капітал збільшується на 40 одиниць, а робоча сила – на 10. На скільки збільшиться обсяг національного продукту?

6. Темп приросту національного продукту становить 3%, а частка капіталу у національному продукті – 0,3. Нехай чисельність робочої сили зросла на 1%, а обсяг капіталу – на 2%. Обчисліть залишок Солоу.

7. Припустімо, що єдиними компонентами сукупного попиту в країні є інвестиції та споживання. MPC дорівнює 0,8, а капіталомісткість продукції – 2. У вихідному році ВВП країни становив 100 одиниць. Визначить, яким буде ВВП країни через три роки.

8. Реальний продукт Багатії зростає середнім темпом 3% за рік. Обсяг капіталу в країні приблизно у 2,5 раза більший за річний ВВП. Частка амортизації у ВВП становить 10%. Капітал у Багатії привласнює 30% ВВП. Визначить, чи обсяг капіталу в економіці Багатії відповідає рівню Золотого правила.

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 5 економічне зростання
- 17 традиційне доіндустріальне суспільство
- 20 облік економічного зростання
- 19 зріле суспільство
- 4 “викачування умів”
- 8 стаціонарний обсяг капіталу
- 2 демографічний вибух
- 6 демографічний перехід
- 3 інтенсивний тип економічного зростання
- 11 екстенсивний тип економічного зростання
- 16 “закляте коло бідності”
- 18 коефіцієнт народжуваності
- 15 коефіцієнт природного приросту населення
- 14 залишок Солоу
- 9 Золоте правило обсягу капіталу
- 13 структурна політика
- 1 індекс людського розвитку
- 12 капіталоозброєність
- 7 нагромадження капіталу
- 10 інтенсифікація економіки

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. П; 3. П; 4. Н; 5. П; 6. П; 7. Н; 8. П; 9. П; 10. П; 11. Н; 12. П; 13. П; 14. Н; 15. Н; 16. П; 17. Н; 18. П; 19. Н; 20. П.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. б; 2. г; 3. а; 4. а; 5. г; 6. г; 7. г; 8. в; 9. г; 10. г; 11. в; 12. а; 13. б; 14. а; 15. г; 16. г; 17. а; 18. в; 19. а; 20. г.

IV. ЗАДАЧІ

1. За рівня заощаджень у 40% обсяг капіталу не змінюватиметься.
2. Чисельність робочої сили становить 20 працівників.
3. Стаціонарний обсяг капіталу – 16.
4. Стаціонарний обсяг капіталу у Багатії – 4, а в Бідасії – 1.
5. Обсяг національного продукту збільшиться на 50.
6. Залишок Солоу – 1,7%.
7. Через три роки ВВП країни становитиме 133,1.
8. Обсяг капіталу в кеонміці Багатії значно нижчий за рівень Золотого правила.

$$k = 2,5y; (1)$$

$$hk = 0,1y; (2)$$

$$\text{MPK} \times k = 0,3y (3)$$

Норму амортизації можна визначити, поділивши рівняння (2) на рівняння (1).

$$h = 0,04.$$

Граничний продукт капіталу можна обчислити, поділивши рівняння (3) на рівняння (1):

$$\text{MPK} = 0,12$$

$$\text{MPK} - h = (n + g).$$

$$0,12 - 0,04 > 0,03.$$

Звідси робимо висновок, що жителі Багатії мають підвищити рівень заощадження та інвестування. Тоді їхня економіка зростала б вищими темпами і зрештою досягла б стаціонарного стану з більшим обсягом споживання.

ТЕМА 6. ГРОШІ І ВАЛЮТА

I ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ гроші
- _____ міра вартості
- _____ засіб обміну
- _____ бартер
- _____ товарні гроші
- _____ демонетизація золота
- _____ золотомонетний стандарт
- _____ грошова система
- _____ грошовий обіг
- _____ монометалізм
- _____ біметалізм
- _____ золотопаперовий стандарт
- _____ грошові агрегати
- _____ процентна ставка
- _____ ринок грошей
- _____ ринок капіталів
- _____ реальна процентна ставка
- _____ ефект Фішера
- _____ швидкість обігу грошей
- _____ реальні грошові залишки
- _____ пропозиція грошей

_____	валюта
_____	вільно конвертована валюта
_____	фіксований валютний курс
_____	плаваючий валютний курс
_____	номінальний валютний курс
_____	реальний валютний курс
_____	ефективний номінальний валютний курс
_____	європейське числення валютного курсу
_____	британське числення валютного курсу

ВИЗНАЧЕННЯ

- 1.Спосіб організації грошового обігу, закріплений законом.
- 2.Грошова система, яка передбачає наявність в обігу золотих монет.
- 3.Золотий монометалізм в урізаній формі після Другої світової війни.
- 4.Сукупність активів, які використовують для здійснення ділових операцій.
- 5.Визначення кількості національної валюти, яка потрібна для купівлі одиниці національної валюти.
- 6.Визначення кількості іноземної валюти, яка потрібна для купівлі одиниці національної валюти.
- 7.Показники загальної кількості грошей у національній економіці.
8. Припинення виконання золотом функцій грошей.
- 9.Функція грошей, за допомогою якої визначаються ціни усіх інших товарів і послуг.
10. Рух грошей між економічними суб'єктами.
11. Грошова одиниця країни.
12. Фінансовий ринок, на якому продають і купують короткострокові боргові інструменти, строк погашення яких менший, ніж один рік.
13. Гроші, які мають внутрішню вартість.
14. Функція грошей, у якій вони є посередником між продавцем і покупцем.
15. Співвідношення, в якому товари одної країни можна обміняти на товари іншої.
16. Грошова система, основу якої становить лише один метал.
17. Плата за право користування грошовими коштами.
18. Обмін продукту безпосередньо на інший продукт.
19. Середньозважене значення індексів двосторонніх номінальних обмінних курсів національної валюти стосовно валют її торговельних партнерів за певний період.
20. Грошова система, у якій за золотом і сріблом законодавчо закріплена роль грошей.
21. Фінансовий ринок, на якому купують і продають довгострокові (терок погашення яких більше одного року) боргові зобов'язання та акції.
22. Відносна ціна валют двох країн.
23. Кількість грошей, яка наявна у національній економіці за певний момент часу.
24. Кількість разів, яку гривня або інша національна грошова одиниця витрачається за рік на придбання кінцевих товарів і послуг.
25. Обмінний курс, який формується в ході взаємодії попиту і пропозиції на валютний ринках.
26. Процентна ставка, що характеризує зміну купівельної спроможності певної суми грошей.
27. Кількість товарів і послуг, яку можна купити за певну номінальну кількість грошей.
28. Незмінна ціна купівлі та продажу національної валюти за іноземну валюту, яку встановив центральний банк країни.
29. Взаємозв'язок між рівнем інфляції та номінальною процентною ставкою.
30. Валюта, яка без обмеження обмінюється на будь-які іноземні валюти.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

- 1.Товарні гроші мають внутрішню вартість.
- 2.Показники загальної кількості грошей у національній економіці називають грошовими агрегатами.
3. Вперше паперові гроші були випущені в Індії.
- 4.Зі зменшенням номінального ВВП попит на гроші для операцій скорочується.
- 5.Важливим компонентом сучасної грошової системи є золотий вміст грошової одиниці.
- 6.Високоліквідні активи, такі, як золото, називаються "майже гроші".
- 7.Що вища процентна ставка, то більша величина попиту на гроші для операцій.

8. У більшості країн світу біметалеві грошові системи утвердилися у другій половині ХХ ст.
9. Попит на гроші як активи перебуває в оберненій залежності від номінального ВВП.
10. Для стабілізації грошового обігу після Другої світової війни багато країн світу випустили в обіг золоті монети.
11. Номінальна процентна ставка дорівнює сумі реальної процентної ставки й темпу інфляції.
12. Сукупний попит на гроші є функцією від доходу та процентної ставки.
13. Зі збільшенням доходу крива попиту на гроші переміщується вліво.
14. Зі зростанням реального обмінного курсу національної валюти обсяг експорту збільшується.
15. Зі зниженням реального обмінного курсу національної валюти обсяг імпорту зменшується.
16. Пряме котирування показує кількість національної валюти, яка потрібна для купівлі одиниці іноземної валюти.
17. Попит на валюту даної країни мають резиденти (юридичні та фізичні особи країни).
18. Зі зниженням курсу валюти попит на неї зменшуватиметься.
19. Вищий рівень інфляції в країні порівняно з іншою призводить до знецінення валюти даної країни.
20. Підвищення процентних ставок у країні порівняно з іншими країнами веде до зниження курсу її валюти.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. У який період золоті монети вилучені з грошового обігу:
 - а) 10 – 20-ті роки ХХ ст.;
 - б) 20 – 30-ті роки ХХ ст.;
 - в) 40 – 50-ті роки ХХ ст.;
 - г) друга половина ХХ ст.;
 - д) друга половина ХІХ ст.

2. Яка ознака не характеризує золотомонетний стандарт:
 - а) обов'язкове перебування золотих монет у грошовому обігу;
 - б) встановлення золотого вмісту грошової одиниці;
 - в) вільне ввезення золота в країну та вивезення золота з неї;
 - г) жорстке співвідношення між запасом золота у країні та внутрішньою кількістю грошей;
 - д) різкі коливання курсів валют.

3. Яке твердження неправильне:
 - а) грошову одиницю Швеції називають крона;
 - б) грошову одиницю Туреччини називають ліра;
 - в) грошову одиницю Китаю називають юань;
 - г) грошову одиницю Австрії називають марка;
 - д) грошову одиницю Португалії називають ескудо.

4. Яка ознака не характеризує сучасні грошові системи країн:
 - а) хронічне знецінення грошей;
 - б) офіційне визначення золотого вмісту грошової одиниці;
 - в) широкий розвиток безготівкового обігу і скорочення обігу готівки;
 - г) зростання ролі держави в стабілізації грошового обігу;
 - д) перебування в обігу лише паперових грошей і монет з неблагородних металів.

5. Демонетизація золота означає, що:
 - а) держава розпродує своє монетарне золото;
 - б) припиняється тезаврація золота приватними особами;
 - в) золото перестає виконувати функції грошей;
 - г) припиняють карбування монет із золота;
 - д) усі відповіді неправильні.

6. Якщо пропозиція грошей і рівень цін постійні, то у разі збільшення доходу:
 - а) попит на гроші і процентна ставка збільшаться;
 - б) попит на гроші зменшиться, а процентна ставка збільшиться;
 - в) збільшиться попит на гроші і зменшиться процентна ставка;

- г) збільшаться попит на гроші і процентна ставка;
- д) усі відповіді неправильні.

7. Яке твердження неправильне:

- а) з підвищення процентної ставки попит на гроші для операцій збільшується;
- б) зі зниженням процентної ставки попит на гроші для операцій зменшується;
- в) зі зменшенням номінального ВВП попит на гроші для операцій зменшується;
- г) зі збільшенням номінального ВВП попит на гроші для операцій зменшується;
- д) усі відповіді неправильні.

8. Якщо номінальний ВВП зменшиться, то:

- а) і попит на гроші для операцій, і сукупний попит на гроші не зміняться;
- б) попит на гроші для операцій збільшиться, але сукупний попит на гроші зменшиться;
- в) і попит на гроші для операцій, і сукупний попит на гроші збільшаться;
- г) і попит на гроші для операцій, і сукупний попит на гроші зменшаться;
- д) усі твердження неправильні.

9. Зі зниженням реальної процентної ставки:

- а) попит на гроші для операцій збільшиться, а сукупний попит на гроші не зміниться;
- б) попит на гроші для операцій зменшиться, а сукупний попит на гроші збільшиться;
- в) попит на гроші для операцій не зміниться, а сукупний попит на гроші збільшиться;
- г) попит на гроші як активи збільшиться, а сукупний попит на гроші не зміниться;
- д) попит на гроші як активи не зміниться, а сукупний попит на гроші збільшиться.

10. Яка з операцій центрального банку збільшує пропозицію грошей у національній економіці:

- а) підвищення норми резервування;
- б) підвищення ставки рефінансування;
- в) продаж іноземної валюти населенню та комерційним банкам;
- г) купівля державних цінних паперів на відкритому ринку;
- д) усі твердження неправильні.

11. Якщо українська гривня і російський рубль вільно плавають і попит на українську гривню зростає, то це означає, що:

- а) пропозиція українських гривень зменшилась або зменшиться;
- б) ціна української гривні у валюті Росії знизиться;
- в) пропозиція російських рублів зменшилась;
- г) ціна російського рубля в українській валюті знизиться;
- д) усі твердження неправильні.

12. Реальний обмінний курс не залежить від:

- а) номінального обмінного курсу;
- б) рівня цін у вітчизняній економіці;
- в) рівня цін у торговельного партнера;
- г) номінального ВВП торговельного партнера;
- д) усі твердження неправильні.

13. Якщо вітчизняні компанії виплачують високі дивіденди (у гривнях) іноземцям, то це може призвести:

- а) до знецінення гривні;
- б) до поцінування гривні;
- в) збільшення імпорту України;
- г) зменшення експорту України;
- д) усі відповіді неправильні.

14. Коли нині кажуть, що країна девальвувала свою валюту, то мають на увазі, що:

- а) внутрішня купівельна спроможність національної грошової одиниці знизилась;
- б) уряд підвищив ціну, за якою закуповуватиме золото;

- в) уряд зменшив кількість грошей, що перебуває в обігу;
- г) уряд знизив фіксований курс валюти стосовно інших валют;
- д) усі твердження неправильні.

15. Зростання курсу гривні щодо польського золотого створює сприятливі умови для:

- а) збільшення українського експорту в Польщу;
- б) збільшення польського експорту в Україну;
- в) взаємного скорочення імпорту обох країн;
- г) розширення торгівлі цих країн з іншими країнами;
- д) усі відповіді неправильні.

16. Що не є складовою сучасної грошової системи:

- а) найменування грошової одиниці;
- б) види державних паперових грошових знаків і розмінної монети, що мають законну платіжну силу;
- в) регламентація безготівкового грошового обігу;
- г) державний апарат, що регулює грошовий обіг;
- д) золотий вміст грошової одиниці.

17. Кількісне рівняння обігу не містить:

- а) кількість грошей в обігу;
- б) швидкість обігу грошей;
- в) рівень цін;
- г) номінальна процентна ставка;
- д) обсяг національного продукту в реальному вираженні.

18. Яке твердження неправильне:

- а) операційний попит на гроші не залежить від процентної ставки;
- б) попит на гроші як активи обернено пропорційний до процентної ставки;
- в) зі зниженням реальної процентної ставки попит на реальні грошові залишки зростає;
- г) зменшення доходу за даної пропозиції грошей підвищує рівноважну процентну ставку;
- д) підвищення облікової ставки знижує заінтересованість комерційних банків в отриманні додаткових резервів через позику в центральному банку.

19. Різниця між номінальною процентною ставкою і реальною процентною ставкою:

- а) податок;
- б) інфляція;
- в) сеньйораж;
- г) чистий експорт;
- д) усі відповіді неправильні.

20. З рівняння Фішера випливає, що зростання рівня інфляції на один відсоток збільшує на один відсоток:

- а) реальну процентну ставку;
- б) пропозицію грошей;
- в) номінальну процентну ставку;
- г) номінальний обмінний курс;
- д) усі відповіді неправильні.

IV. Задачі

1. Припустімо, що курс гривні до російського рубля становить: 1 гривня = 6 рублям. Українські фірми експортують товар А в Росію, який вартує там 420 рублів. Російські фірми також виробляють продукт А, експортують його в Україну, де його ціна становить 70 грн. Напередодні виборів в Україні курс гривні щодо рубля знизився до 1:5,5. Визначте розмір додаткового доходу, який отримують фірми однієї з країн унаслідок зміни курсу. Обсяг експорту товару А фірмами обох країн однаковий – 50 тис. одиниць.

2. У таблиці наведено шкалу попиту на гривні:

Ціна гривні (у доларах)	5,3	5,4	5,5	5,6	5,7	5,8	5,9	6,0
Величина попиту на гривні (млн. гривень)	100	95	90	85	80	75	70	65

Уряд України запроваджує фіксований валютний курс на рівні: 1 гривня = 5,5 долара. Величина пропозиції гривень за цього курсу дорівнює 80 млн. Повинен Національний банк України у цьому випадку купувати чи продавати гривні? Якщо так, то на яку суму.

3. У таблиці наведено дані про попит на гривні та їхню пропозицію, млн.:

Ціна гривні, дол.	Величина пропозиції гривень, млн.	Величина попиту на гривні, млн.
0,14	75	175
0,16	100	150
0,18	125	125
0,20	150	100
0,22	175	75

а) Визначте рівноважний обмінний курс гривні.

б) Визначте рівноважний обмінний курс долара.

4. На підставі даних таблиці визначіть багатосторонній курс гривні за 2002-2003 рр. Заповніть таблицю.

	Росія	США	Німеччина	Всього
Номинальний обмінний курс у 2002 р. (британське числення)				
Номинальний обмінний курс у 2003 р.				
Індекс двостороннього обмінного курсу				
Оборот зовнішньої торгівлі з Україною, млрд. грн				
Частка у зовнішньоторговельному обороті України у 2003 р.:				
а) загальна				
б) нормалізована				
Багатосторонній обмінний курс гривні				

5. Індекс споживчих цін у Багатії у 2001 р. становив 7%, індекс споживчих цін у Бідасії – 103%. Курс валюти багатії до валюти Бідасії упродовж року не змінився. Чи змінився індекс реального обмінного курсу валюти Багатії 2001 р. Якщо змінився, то на скільки?

6. Облігація приносить сталий процент у сумі 200 грн за рік. Заповніть таблицю.

Процентна ставка (%)	Ціна облігації (грн)	Процентна ставка (%)	Ціна облігації (грн)
5	–	–	800
4	–	15	–
–	2000	20	–

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА:

- 4 гроші
- 9 міра вартості
- 14 засіб обміну
- 18 бартер
- 13 товарні гроші
- 8 демонетизація золота
- 2 золотомонетний стандарт
- 1 грошова система
- 10 грошовий обіг
- 16 монометалізм

<u>20</u>	біметалізм
<u>3</u>	золотопаперовий стандарт
<u>7</u>	грошові агрегати
<u>17</u>	процентна ставка
<u>12</u>	ринок грошей
<u>21</u>	ринок капіталів
<u>26</u>	реальна процентна ставка
<u>29</u>	ефект Фішера
<u>24</u>	швидкість обігу грошей
<u>27</u>	реальні грошові залишки
<u>23</u>	пропозиція грошей
<u>11</u>	валюта
<u>30</u>	вільно конвертована валюта
<u>28</u>	фіксований валютний курс
<u>25</u>	плаваючий валютний курс
<u>22</u>	номінальний валютний курс
<u>15</u>	реальний валютний курс
<u>19</u>	ефективний номінальний валютний курс
<u>5</u>	Європейське числення валютного курсу
<u>6</u>	британське числення валютного курсу

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. П; 2. П; 3. Н; 4. П; 5. Н; 6. Н; 7. Н; 8. Н; 9. Н; 10. Н; 11. П; 12. П; 13. Н; 14. Н; 15. Н; 16. П; 17. Н; 18. Н; 19. П; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. б; 2. д; 3. г; 4. б; 5. в; 6. а; 7. в; 8. г; 9. в; 10. г; 11. г; 12. г; 13. а; 14. г; 15. б; 16. д; 17. г; 18. г; 19. б; 20. в.

IV. ЗАДАЧІ

1. Виторг українських фірм у Росії від продажу товару а становить 21 млн рублів. Вітчизняні фірми обмінюють рублі на гривні за курсом 1: 5,5 і отримують 3818 тис грн. За старим курсом українські фірми отримали б 3,5 млн грн. Отже, українські фірми отримують додатковий дохід у сумі 318 тис грн. [3, 818 млн – 3,5 млн].

Втрати російських фірм від поцінування рубля становитимуть 2,75 млн рублів.

2. Національний банк у цьому випадку повинен продавати гривні, бо попит на них у сумі 90 млн. перевищує їх пропозицію, яка дорівнює 80 млн. НБУ повинен продати гривень на суму 10 млн (90 – 80).

3. а) Рівноважний обмінний курс гривні становить 0,18 грн за 1 долар.

б) Рівноважний обмінний курс долара: 1 дол – 5,56 грн.

4. Багатосторонній курс гривні за 2002-2003 рр. дорівнює 99,50.

	Росія	США	Німеччина	Всього
Номінальний обмінний курс у 2002 р. (британське числення)	5,0	0,18	0,37	
Номінальний обмінний курс у 2003 р.	5,20	0,17	0,36	
Індекс двостороннього обмінного курсу	1,04	0,944	0,973	
Оборот зовнішньої торгівлі з Україною, млрд. грн	60	40	30	
Частка у зовнішньоторговельному обороті України у 2003 р.:				
а) загальна	30	20	15	
б) нормалізована	0,461	0,308	0,231	1,0

Багатосторонній обмінний курс гривні				99,50
--------------------------------------	--	--	--	-------

4.Індекс реального обмінного курсу валюти Багатії у 2001 р. змінився. Він зріс на 1,04%.

5.Див. таблицю

Процентна ставка (%)	Ціна облігації (грн)	Процентна ставка (%)	Ціна облігації (грн)
5	4000	25	800
4	5000	15	500
10	2000	20	1000

ТЕМА 7. СУКУПНІ ВИДАТКИ ТА ЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ сукупні видатки
- _____ економічна рівновага
- _____ витікання
- _____ ін'єкції
- _____ “кейнсіанський хрест”
- _____ рівноважний ВВП
- _____ фактичні інвестиції
- _____ мультиплікатор видатків
- _____ акселератор
- _____ повний мультиплікатор
- _____ гранична схильність до імпорту
- _____ граничний податковий коефіцієнт
- _____ підхід “видатки – обсяг виробництва”
- _____ парадокс заощадження
- _____ рецесійний розрив
- _____ інфляційний розрив
- _____ підхід “витікання – ін'єкції”
- _____ ефект мультиплікатора
- _____ мультиплікатор
- _____ похідні інвестиції
- _____ простий мультиплікатор
- _____ збалансований державний бюджет

ВИЗНАЧЕННЯ

- 1.Будь-яке доповнення до споживчих видатків на купівлю продукції, виготовлену всередині країни.
- 2.Сума запланованих інвестицій та незапланованих інвестицій у запаси.
- 3.Багаторазовий вплив, який зміна сукупних видатків чинить на рівноважний ВВП.
- 4.Відношення зміни рівноважного ВВП до зміни будь-якого компонента сукупних видатків.
- 5.Коефіцієнт, на який треба помножити зміну в сукупних видатках, щоб визначити підсумкову зміну рівноважного ВВП.
- 6.Загальна сума видатків усіх покупців на кінцеві товари і послуги, вироблені національною економікою.
- 7.Будь-яке витрачання доходу не для купівлі вироблених у країні кінцевих товарів і послуг.
- 8.Такий обсяг національного виробництва, якому відповідають сукупні видатки, достатні для закупівлі усієї продукції, виготовленої у поточному періоді.
- 9.Інвестиції, що породжені зростанням реального ВВП.
- 10.Залежність інвестицій від приросту обсягу національного виробництва.

11. Мультиплікатор, який ураховує всі видатки з потоку “видатки-доходи”.
12. Величина, на яку мають зрости сукупні видатки, аби підвищити рівень ВВП до рівноважного за повної зайнятості.
13. Величина, на яку мають скоротитися сукупні видатки, щоб зменшити рівноважний ВВП до рівня повної зайнятості.
14. Рівновага на товарних ринках країни.
15. Мультиплікатор, що ураховує лише один канал витікань – заощадження.
16. Проста графічна модель, яка виявляє мультиплікативне збільшення сукупного доходу зі зміною видатків та показує рівноважний ВВП.
17. Зменшення сукупних видатків і реального ВВП, а відтак інвестицій та фактичних заощаджень загалом унаслідок намагань економічних суб’єктів заощаджувати якомога більше.
18. Величина збільшення закупівель за кордоном зі збільшенням використовуваного доходу на одну одиницю.
19. Величина зміни податкових вилучень зі зміною ВВП на одну грошову одиницю.
20. Бюджет, в якому державні видатки й податки одночасно зростають або зменшують на однакову величину.
21. Визначення рівноважного ВВП через виявлення такого його реального обсягу, за якого сукупні видатки дорівнюють національному продукту.
22. Визначення рівноважного ВВП через виявлення такого його реального обсягу, за якого величина “вилучень” дорівнює величині “ін’єкцій”.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

23. Обсяг національного виробництва збільшується тоді, коли фактичні або заплановані інвестиції.
24. Національна економіка перебуває у стані рівноваги тоді, коли фактичні видатки дорівнюють запланованим.
25. Заощадження і фактичні інвестиції завжди дорівнюють одне одному.
26. Економічна рівновага досягається тоді, коли витікання з потоку “видатки - доходи” дорівнюють ін’єкціям у цей потік.
27. Що нижча гранична схильність до заощадження, то менший вплив справляє зміна сукупних видатків на обсяг національного виробництва.
28. За інших рівних умов, збільшення чистого експорту країни збільшує реальний обсяг її ВВП.
29. Що нижча гранична схильність до споживання, то більший розмір мультиплікатора.
30. Збільшення інвестицій у запаси спонукає фірми збільшувати зайнятість.
31. Заплановані і фактичні інвестиції рівні між собою лише у стані економічної рівноваги.
32. Збільшення будь-якого компонента сукупних видатків спричинить дещо більший приріст рівноважного обсягу виробництва.
33. За повної зайнятості мультиплікатор зовсім не спрацьовує.
34. Зміна державних видатків вагомніше впливає на сукупні видатки, ніж рівновелика зміна податків.
35. Мультиплікатор збалансованого бюджету дорівнює одиниці.
36. Повний мультиплікатор завжди більший за простий.
37. Мультиплікатор відкритої економіки більший за мультиплікатор закритої економіки.
38. Вирішальну роль у зрівноваженні сукупних видатків та кількості виготовлених товарів і послуг у довгостроковому періоді відіграє процентна ставка.
39. Економічна рівновага не гарантує такого рівня сукупних видатків, за якого національна економіка перебуває у стані повної зайнятості.
40. Якщо фактичний обсяг виробництва перевищує заплановані видатки, то інвестиції у запаси зменшуватимуться.
41. Для подолання рецесійного розриву потрібно зменшити сукупні видатки.
42. На національну економіку, яка перебуває у стані повної зайнятості, сприятливо впливає підвищення рівня заощаджень, тоді як на депресивну економіку – зниження цього рівня.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Що із переліченого не містить поняття “витікання”:

 - а) інвестиції;
 - б) заощадження;
 - в) податки;

г) імпорт;

д) усі відповіді правильні.

2. Якщо в національній економіці обсяг національного виробництва дорівнює сукупним видаткам, то:

а) економіка функціонує за повної зайнятості;

б) “ін’єкції” дорівнюють “витіканням”;

в) зміни інвестицій у запаси відсутні;

г) усі відповіді правильні;

д) правильні відповіді б і в.

3. Що не є компонентом сукупних видатків:

а) споживчі видатки домогосподарств;

б) державні трансферні платежі;

в) інвестиційні видатки фірм;

г) чистий експорт;

д) державні закупівлі товарів і послуг.

4. Національна економіка перебуває у рівновазі тоді, коли:

а) споживчі видатки мінус заощадження дорівнюють інвестиціям;

б) заплановані споживчі видатки плюс інвестиції дорівнюють усім витіканням;

в) державний бюджет збалансований;

г) сума інвестиційних видатків, державних закупівель товарів і послуг та чистого експорту дорівнює сумі заощаджень, чистих податків та імпорту.

д) усі відповіді неправильні.

5. Мультиплікатор видатків не спрацьовує, якщо:

а) національна економіка переживає спад;

б) економічна політика уряду помилкова;

в) національна економіка досягла повної зайнятості;

г) знижується ефективність використання ресурсів у національній економіці;

д) чистий експорт є від’ємною величиною.

6. Мультиплікативний вплив початкової зміни сукупних видатків припиняється тоді, коли:

а) сума нових заощаджень зрівнюється з початковою зміною видатків;

б) у національній економіці почалось піднесення;

в) “витікання” зрівнюються із “ін’єкціями”;

г) відсутні зміни інвестицій у запаси;

д) усі відповіді неправильні.

7. Вирішальну роль у досягненні економічної рівноваги у довгостроковому періоді відіграє(ють):

а) процентна ставка;

б) державні закупівлі товарів і послуг;

в) національні заощадження;

г) зміни інвестицій у запаси;

д) усі відповіді неправильні.

8. Згідно з “парадоксом заощадження”, спроба усіх заощаджувати якомога більше може:

а) перемістити функцію споживання вгору;

б) перемістити функцію заощадження донизу;

в) спричинити зменшення сукупних видатків і реального ВВП;

г) збільшити фактичні заощадження та інвестиційні видатки;

д) усі відповіді неправильні.

9. За обсягу національного виробництва, що більший за рівноважний:

а) домогосподарства заощаджують більше, ніж підприємства планують інвестувати;

б) сукупні видатки підвищують обсяг національного виробництва;

в) інвестиції у запаси зменшуються;

г) процентна ставка зростає;

д) усі відповіді неправильні.

10. За інших умов, збільшення експорту країни:

а) збільшить сукупні видатки, але зменшить реальний ВВП;

б) зменшить сукупні видатки, але збільшить реальний ВВП;

в) збільшить сукупні видатки та реальний ВВП;

г) перемістить криву сукупних видатків угору;

д) правильні відповіді в і г.

11. За обсягу національного виробництва, що менший за рівноважний:

- а) сукупні видатки менші, ніж реальний ВВП;
- б) інвестиції у запаси збільшуються;
- в) процентна ставка знижується;
- г) домогосподарства заощаджують менше, ніж підприємства планують інвестувати;
- д) усі відповіді неправильні.

12. Якого етапу не містить процес установлення економічної рівноваги у національній економіці у короткостроковому періоді:

- а) незбіг заощаджень та запланованих інвестицій зумовлює відмінність між планами виробництва та планами видатків;
- б) відмінності між планами видатків і планами виробництва спричиняють непередбачені зміни в інвестиціях у запаси;
- в) непередбачені зміни в інвестиціях у запаси спонукають підприємства переглядати плани виробництва в напрямі їх зменшення або збільшення;
- г) тільки коли заплановані інвестиції та заощадження рівні між собою, а зміни інвестицій у запаси відсутні, встановиться економічна рівновага;
- д) містить усі.

13. Яке твердження неправильне:

- а) державний сектор впливає на ВВП через податки та державні закупівлі товарів і послуг;
- б) мультиплікатор податків завжди на одиницю більший за мультиплікатор видатків;
- в) мультиплікатор збалансованого бюджету дорівнює одиниці;
- г) державні видатки чинять прямий і безпосередній вплив на сукупні видатки;
- д) зміна податків впливає на сукупні видатки не безпосередньо, а через зміну використовуваного доходу, тобто зміну споживання.

14. Який захід не можна використовувати для подолання рецесійного розриву:

- а) зниження рівня оподаткування;
- б) збільшення державних закупівель товарів і послуг;
- в) підвищення обмінного курсу національної валюти;
- г) зниження рівня процентної ставки;
- д) підвищення рівня заробітної плати державних працівників.

15. Який захід не можна використовувати для подолання інфляційного розриву:

- а) зниження норми резервування;
- б) підвищення облікової ставки;
- в) продаж державних цінних паперів;
- г) підвищення рівня оподаткування;
- д) підвищення обмінного курсу національної валюти.

16. На обсяг національного виробництва у короткостроковому періоді впливає величина сукупних видатків. Це означає, що:

- а) фірми намагаються розширити виробництво до рівня повної зайнятості;
- б) обсяг продукції, який фірми планують виробити, визначається величиною сукупних видатків;
- в) попит на гроші змушує фірми виробляти товари і послуги;
- г) правильні відповіді а і б;
- д) правильні відповіді б і в.

17. Якщо заощадження більші, ніж заплановані інвестиції, то:

- а) інвестиції у запаси збільшуються;
- б) обсяг національного виробництва збільшується;
- в) фактичні заощадження зрівнюються із змінами інвестицій у запаси;
- г) правильні відповіді а і б;
- д) правильні відповіді а і в.

18. Яке твердження неправильне:

- а) економічна рівновага не гарантує такого рівня сукупних видатків, за якого економіка перебуває у стані повної зайнятості;
- б) якщо фактичні сукупні видатки менші, ніж видатки за повної зайнятості, фактичний рівноважний ВВП менший за природний;
- в) додатний чистий експорт збільшує сукупні видатки на купівлю національного продукту країни;
- г) розмір мультиплікатора залежить від того, яка частка доходу перетворюється на споживчі видатки;

д) незаплановані зміни інвестицій у запаси визначають додаванням заощаджень до запланованих інвестицій.

19. «Кейнсіанський хрест» графічно – це перетин:

- а) лінії запланованих видатків та лінії 45° ;
- б) функції заощаджень та кривої інвестицій;
- в) лінії запланованих видатків та кривої інвестицій;
- г) кривої інвестицій та лінії 45° ;
- д) усі твердження неправильні.

20. Зрівнювальним компонентом фактичних заощаджень та фактичних інвестицій є:

- а) сукупні видатки;
- б) ін'єкції;
- в) мультиплікатор видатків;
- г) витікання;
- д) зміна інвестицій у запаси.

IV. ЗАДАЧІ

1. Рецесійний розрив становить 5 млрд грн, а фактичний ВВП - 100 млрд грн. Гранична схильність до споживання дорівнює 0,8. Обчисліть величину природного ВВП.

2. У національній економіці відсутні державна діяльність та експортно-імпортні операції. Її характеризують такі дані:

$$Y = C + I,$$

$$C = 800 + 0,8Y,$$

$$I = 150.$$

Визначте:

- а) рівноважний рівень доходу;
- б) рівноважний рівень споживання і заощадження;
- в) якщо обсяг національного виробництва становить 4775, то яким буде приріст інвестицій у запаси?
- г) якщо інвестиції збільшаться до 175, то як зміниться рівноважний обсяг виробництва?

3. Нехай національну економіку описує система рівнянь:

$$Y = C + I + G,$$

$$C = 150 + 0,8(Y - T),$$

$$I = 190,$$

$$G = 250,$$

$$T = 150.$$

Визначте:

- а) рівноважний рівень доходу;
- б) якщо $Y = 2500$, то наскільки збільшаться інвестиції у запаси?

4. Припустімо, що інвестування автономне, тобто не залежить від реального обсягу виробництва, і щороку становить 10 млрд грн. Нехай ВВП у сумі 100 млрд грн є точкою нульового заощадження. Гранична схильність до споживання становить 0,8. Заповніть таблицю.

Реальний ВВП ВВП=ВД	Споживання (C)	Заощадження (S)	Інвестиції (I)	Сукупні видатки (AE=C+I)	Зміна у запасах	Тенденція виробництва
100						
110						
120						
130						
140						
150						
160						
170						
180						

5. Фактичні сукупні видатки в національній економіці, в якій відсутні експортно-імпортні операції дорівнюють 120 млрд грн. Природний ВВП становить 100 млрд грн. Гранична схильність до споживання $=0,8$. Знайдіть величину інфляційного розриву за умови, що в економіці досягнута рівновага.

6. Нехай у національній економіці функція споживання має вигляд:

$$C=200+0,75(Y-T)$$

Заплановані інвестиції становлять 100 грошових одиниць, державні видатки і податки – також по 100. Яким є рівноважний рівень доходу?

7. У національній економіці гранична схильність до споживання становить $0,8$, граничний податковий коефіцієнт – $0,2$, а гранична схильність до імпорту $0,1$. Сукупні видатки у фазі спаду збільшились на 400 одиниць. На скільки збільшився обсяг національного виробництва?

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 6 сукупні видатки
- 14 економічна рівновага
- 7 витікання
- 1 ін'єкції
- 16 “кейнсіанський хрест”
- 8 рівноважний ВВП
- 2 фактичні інвестиції
- 4 мультиплікатор видатків
- 10 акселератор
- 11 повний мультиплікатор
- 18 гранична схильність до імпорту
- 19 граничний податковий коефіцієнт
- 21 підхід “видатки – обсяг виробництва”
- 17 парадокс заощадження
- 12 рецесійний розрив
- 13 інфляційний розрив
- 22 підхід “витікання – ін'єкції”
- 3 ефект мультиплікатора
- 5 мультиплікатор
- 9 похідні інвестиції
- 15 простий мультиплікатор
- 20 збалансований державний бюджет

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. П; 3. П; 4. П; 5. Н; 6. П; 7. Н; 8. Н; 9. П; 10. П; 11. П; 12. П; 13. П; 14. Н; 15. Н; 16. П; 17. П; 18. Н; 19. Н; 20. П.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. а; 2. д; 3. б; 4. г; 5. в; 6. а; 7. а; 8. в; 9. а; 10. в; 11. г; 12. д; 13. б; 14. в.; 15. а; 16. б; 17. а; 18. д; 19. а; 20. д.

IV. ЗАДАЧІ

1. Знайдемо мультиплікатор витатків. У нашій задачі він становить 5. Приріст доходу, ΔY дорівнює 25 млрд. грн. Отже, природний ВВП дорівнює 125 млрд. грн [100+25].

2.а) Обчислимо рівноважний рівень доходу: $Y=800+0,8Y+150$.

Звідси: $Y=4750$.

б) Рівновага досягається за рівності заощаджень та інвестицій. Отже, $S=I=150$.

Рівноважний рівень споживання дорівнює:

$$C=Y-S=4750-150=4600.$$

Рівноважний рівень споживання можна знайти і на підставі функції споживання:

$$C=800+0,8 \times 4750=4600.$$

в) Якщо обсяг національного виробництва дорівнює 4775, а його рівноважний рівень 4750, то приріст інвестицій у запаси становитиме 25.

г) якщо інвестиції збільшаться до 175, то рівноважний ВВП зросте на 125.

$$125=[\Delta I \cdot \mu]=25 \cdot 5=125.$$

3.а) Рівноважний рівень доходу дорівнює 2350.

$$Y=150+0,8(Y-150)+250+190.$$

Звідси $Y=2350$.

б) Якщо $Y=2500$, то інвестиції у запаси збільшаться на 150.

$$150=[2500-2350].$$

4. Див. таблицю:

Реальний ВВП ВВП=ВД	Споживання (C)	Заощадження (S)	Інвестиції (I)	Сукупні витатки (AE=C+I)	Зміна у записах	Тенденція виробництва
100	100	0	10	110	-10	Збільшення
110	108	2	10	118	-8	Збільшення
120	116	4	10	126	-6	Збільшення
130	124	6	10	134	-4	Збільшення
140	132	8	10	142	-2	Збільшення
150	140	10	10	150	0	Рівновага
160	148	12	10	158	+2	Зменшення
170	256	14	10	166	+4	Зменшення

5. Знайдемо мультиплікатор витатків. У нашій задачі він дорівнює 5. Фактичний ВВП перевищує природний на 20 млрд грн, тобто $\Delta Y=20$.

Звідси величина інфляційного розриву = 4 млрд грн [20=4×5].

$$6. Y=200+0,75(Y-100)+100+100.$$

$$Y=1300.$$

Отже, рівноважний рівень доходу становить 1300.

7. Обчислимо повний мультиплікатор з аформулою:

$$\mu_n = \frac{1}{1 - (1 - MTR)(MPC - MPM)} = \frac{1}{1 - (1 - 0,2)(0,8 - 0,1)} = 2,27.$$

$$\Delta \text{ВВП} = \mu \cdot \Delta \text{AE} = 2,27 \times 400 = 908 \text{ (одиниць)}$$

Отже, обсяг національного виробництва збільшився на 908 одиниць.

ТЕМА 8. СУКУПНИЙ ПОПИТ І СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ сукупний попит
- _____ сукупна пропозиція
- _____ крива сукупного попиту
- _____ нецінові чинники сукупного попиту
- _____ крива сукупної пропозиції
- _____ крива короткострокової сукупної пропозиції
- _____ крива довгострокової сукупної пропозиції

- _____ нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції
- _____ класичний відрізок кривої AS
- _____ проміжний відрізок кривої AS
- _____ кейнсіанський відрізок кривої AS
- _____ нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції
- _____ природний рівень виробництва
- _____ макроекономічна економічна рівновага
- _____ ефект храповика
- _____ “кейнсіанський хрест”
- _____ “перегріта економіка”
- _____ модель $AD-AS$
- _____ модель $IS-LM$
- _____ крива IS
- _____ крива LM
- _____ ефект Пігу
- _____ рівноважний ВВП
- _____ стагфляція
- _____ збурення сукупного попиту
- _____ збурення сукупної пропозиції

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Відрізок кривої сукупної пропозиції, який характеризується тим, що збільшення обсягу національного виробництва супроводжується зростанням цін.
2. Графічне зображення взаємозв'язку між кількістю товарів і послуг, яку покупці хочуть придбати та загальним рівнем цін.
3. Змінні, які підвищують або знижують витрати на одиницю продукції незалежно від змін обсягу національного виробництва.
4. Змінні, які зі збільшенням обсягу національного виробництва сприяють або протидіють зростанню витрат на одиницю продукції та підвищенню рівня цін.
5. Одночасне зростання в національній економіці рівня цін і рівня безробіття.
6. Графічне зображення взаємозв'язку між кількістю товарів і послуг, яку виробники готові постачати та загальним рівнем цін.
7. Загальний обсяг товарів і послуг, який хочуть купити покупці за даного рівня цін.
8. Крива, що показує обсяг виробництва, який називають природним рівнем виробництва.
9. Майже горизонтальна частина кривої сукупної пропозиції, на якій рівень цін помітно не змінюється, якщо обсяг реального ВВП змінюється.
10. Національна економіка, що вийшла за природний рівень виробництва.
11. Загальна кількість товарів і послуг, яку хочуть запропонувати виробники за заданого рівня цін.
12. Збільшення домогосподарствами витратків на споживання, що зумовлені зростанням добробуту споживачів унаслідок зниження цін.
13. Проста графічна модель доходу, яка виявляє мультиплікативне збільшення сукупного доходу (обсягу виробництва) зі зміною витратків.
14. Не пов'язані з рівнем цін обставини, що впливають на витратки покупців за заданого рівня цін.
15. Тенденція рівня цін до зростання зі збільшенням сукупного попиту (але рівень цін не знижується зі зменшенням сукупного попиту).
16. Модель, що відображає взаємозв'язки на ринках товарів і грошей у національній економіці в короткостроковому періоді.
17. Графічне зображення залежності між процентною ставкою й рівнем доходу в національній економіці за рівноваги на ринку товарів і послуг.
18. Екзогенні події, що спричиняють раптові зміни у витратах виробництва.
19. Дуже крутий або вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції, на якому зростає лише рівень

цін, а реальний обсяг виробництва майже не змінюється.

20. Обсяг національного виробництва, який виробляють за природної норми безробіття.

21. Екзогенні події, що переміщують криву сукупного попиту.

22. Графічне зображення залежності між процентною ставкою та рівнем доходу, яка виникає за рівноваги на ринку грошей.

23. Модель, яка відображає взаємозв'язки рівня цін і реального обсягу виробництва у національній економіці.

24. Обсяг валового внутрішнього продукту, за якого сукупний попит дорівнює сукупній пропозиції.

25. Крива сукупної пропозиції, що характеризується додатним нахилом.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Зниження рівня цін зменшує попит на гроші і підвищує процентну ставку.

2. За рівноважного ВВП завжди є повна зайнятість.

3. Підвищення курсу національної валюти щодо іноземних валют стимулює зростання експорту і, отже, збільшує сукупний попит.

4. Крива сукупного попиту має додатний нахил.

5. Форму кривої сукупного попиту можна пояснити ефектом доходу та ефектом заміщення.

6. Криві сукупного попиту і сукупної пропозиції переміщуються під впливом цінових чинників.

7. Збільшення державних видатків прямо розширює сукупний попит.

8. Всі чинники, які змінюють природний рівень виробництва, переміщуватимуть криву довгострокової сукупної пропозиції вліво або вправо.

9. Підвищення ефективності функціонування національної економіки означає, що крива довгострокової сукупної пропозиції переміщується вліво.

10. Цінові чинники визначають нахил короткострокової кривої AS.

11. Для країни із низькими середніми темпами інфляції крива сукупної пропозиції в короткостроковому періоді є відносно положистою.

12. Реальні змінні впливають на сукупну пропозицію лише у короткостроковому періоді, і не впливають у довгостроковому.

13. Згідно з класичним підходом, зміни в сукупному попиті позначаються на рівні цін, але не впливають на обсяг національного виробництва й зайнятості.

14. Крива IS має додатний нахил.

15. Крива LM має від'ємний нахил.

16. За песимістичними оцінками споживачами своїх майбутніх доходів крива сукупного попиту переміщуватиметься вправо.

17. Згідно з кейнсіанським поглядом, економічна рівновага завжди досягається за природного обсягу виробництва.

18. Висновки класичного та кейнсіанського підходів щодо впливу стабілізаційної політики на національну економіку співпадають.

19. Найглибша відмінність між класичним та кейнсіанським підходами полягає в різному тлумаченні поведінки сукупного попиту.

20. Переміщення кривої сукупного попиту вправо на горизонтальному відрізку кривої короткострокової сукупної пропозиції не впливає на динаміку реального ВВП.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Крива сукупного попиту відбиває відношення між:

- а) рівнем цін і виробленим ВВП у реальному вираженні;
- б) рівнем цін і сукупними видатками на купівлю товарів і послуг;
- в) рівнем цін, який визначають покупці, і рівнем цін, який задовольняє продавців;
- г) обсягами виробленого і спожитого ВВП;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Спадаюча траєкторія кривої сукупного попиту не зумовлена:

- а) ефектом майна;
- б) ефектом доходу;
- в) ефектом Кейнса;

- г) ефектом обмінного курсу;
- д) ефектом пропозиції грошей.

3. Який із чинників переміщуватиме криву сукупного попиту вліво:

- а) песимістичні оцінки людьми своїх майбутніх доходів;
- б) заходи стимулювальної монетарної політики;
- в) підвищення темпів економічного зростання в інших країнах – торговельних партнерів даної країни;
- г) зростання реальної вартості фінансових активів та нерухомого майна;
- д) збільшення світового виробництва нафти (дана країна є імпортером нафти).

4. Переміщення кривої сукупного попиту не може відображати:

- а) підвищення рівня цін і реального ВВП одночасно;
- б) підвищення рівня цін без зростання реального обсягу ВВП;
- в) зростання реального ВВП без підвищення рівня цін;
- г) підвищення цін і зниження реального ВВП одночасно;
- д) усі твердження неправильні.

5. Крива сукупної пропозиції виражає залежність між:

- а) рівнем цін і споживаним реальним ВВП;
- б) рівнем цін і виробленим реальним ВВП;
- в) спожитим і виробленим реальним ВВП;
- г) рівнем цін і сукупними видатками на купівлю товарів і послуг;
- д) усі твердження неправильні.

6. Який чинник переміщуватиме криву довгострокової сукупної пропозиції вліво:

- а) зростання кількості трудових ресурсів;
- б) підвищення мінімальної заробітної плати;
- в) збільшення обсягу капіталу, яким володіє національна економіка;
- г) підвищення ефективності виробництва;
- д) збільшення пропозиції земельних ресурсів.

7. До цінових чинників, які визначають нахил кривої короткострокової сукупної пропозиції не належать:

- а) залучення у виробництво додаткової робочої сили з нижчим рівнем кваліфікації;
- б) екологічні нормативи та санкції;
- в) розширення збуту на віддалених ринках;
- г) додаткові витрати на підприємницьку діяльність;
- д) збільшення обсягу виробництва на менш ефективних підприємствах.

8. Яке твердження неправильне:

- а) для країн із низькими середніми темпами інфляції крива сукупної пропозиції в короткостроковому періоді є відносно положистою;
- б) монополізація ринків факторів виробництва може впливати на природній обсяг виробництва;
- в) крутіша крива AS означає, що збільшення сукупного попиту в основному трансформується у зростання обсягу виробництва і слабо впливає на рівень цін;
- г) номінальні змінні впливають лише на криву короткострокової сукупної пропозиції, а природній рівень виробництва не змінюється;
- д) країнам з високими темпами інфляції та нестабільним сукупним попитом відповідають крутіші криві короткострокової сукупної пропозиції.

9. Яку обставину економісти не використовують для пояснення додатного нахилу кривої короткострокової сукупної пропозиції:

- а) негнучкість номінальної зарплати;
- б) неправильні уявлення працівників щодо рівня своєї заробітної плати;
- в) недосконала інформація учасників ринкового процесу;
- г) хронічна інфляція;
- д) негнучкість цін.

10. Різке падіння реальної вартості акцій незалежно від рівня інших цін є прикладом:

- а) ефекту Пігу;
- б) ефекту Кейнса;
- в) ефекту обмінного курсу;
- г) ефекту заміщення;
- д) ефекту пропозиції грошей.

11. Якщо національна економіка досягла повної зайнятості, а обсяг сукупного попиту зростає, то це означає, що в економіці:

- а) є дефляційний розрив;
- б) є інфляційний розрив;
- в) є дефіцит державного бюджету;
- г) розвивається стагфляція;
- д) рівень цін знижується.

12. Крива сукупного попиту у відкритій економіці переміщується вправо, якщо:

- а) курс національної валюти знижується;
- б) рівень цін підвищується;
- в) знижуються темпи економічного зростання у торговельних партнерів;
- г) рівень цін знижується;
- д) у підприємців формуються песимістичні очікування щодо стану ділової активності.

13. Яка із змінних не є екзогенною змінною в моделі IS-LM:

- а) процентна ставка;
- б) податкова ставка;
- в) рівень цін;
- г) державні видатки;
- д) рівень заощадження.

14. Залежність між процентною ставкою і рівнем доходу, що виникає на ринках товарів і послуг, називають:

- а) кривою LM;
- б) кривою AD;
- в) кривою IS;
- г) кривою AS;
- д) усі відповіді неправильні.

15. Криву IS будують для певної(ого):

- а) процентної ставки;
- б) монетарної політики;
- в) фіскальної політики;
- г) обсягу національного виробництва;
- д) рівня інфляції.

16. Якби центральний банк збільшив пропозицію реальних грошових залишків за незмінного рівня доходу, тоді крива LM:

- а) була б більш пологою;
- б) була б крутішою;
- в) перемістилася б вправо;
- г) перемістилася б уліво;
- д) усі відповіді неправильні.

17. З моделі IS – LM випливає, що підвищення рівня цін:

- а) знизить рівень процентної ставки і зменшить обсяг національного виробництва;
- б) знизить рівень процентної ставки і збільшить обсяг національного виробництва;
- в) підвищить рівень процентної ставки і збільшить обсяг національного виробництва;

- г) підвищить рівень процентної ставки і зменшить обсяг національного виробництва;
 д) усі відповіді неправильні.

18. Якщо у національній економіці відбулося несприятливе збурення пропозиції, то:

- а) крива AS переміститься вправо;
 б) рівень цін підвищиться;
 в) обсяг національного виробництва збільшиться;
 г) витрати виробництва на одиницю продукції зменшаться;
 д) усі твердження неправильні.

19. Яке твердження неправильне:

- а) інтеграція країни у світову економіку забезпечує ефективніше використання ресурсів і крива AS переміщується вправо;
 б) несприятливе макросередовище переміщуватиме криву короткострокової сукупної пропозиції вліво;
 в) очікування високої інфляції в майбутньому підвищує сукупний попит сьогодні;
 г) зі зростанням обсягу національного виробництва дія цінових чинників сукупної пропозиції спричиняє зниження витрат виробництва на одиницю продукції;
 д) згідно з класичним підходом, у національній економіці ніколи не буває безробіття, зумовленого недостатнім сукупним попитом.

20. З моделі IS-LM випливає, що крива AD:

- а) має від'ємний нахил;
 б) має додатний нахил;
 в) є горизонтальною;
 г) є вертикальною;
 д) усі твердження неправильні.

21. Додатний нахил кривої LM (якщо її тлумачити) з позиції кількісного рівняння обміну) впливає з тієї обставини, що:

- а) для даного рівня цін пропозиція грошей визначає рівень доходу;
 б) швидкість обігу грошей залежить від процентної ставки;
 в) вищий рівень інфляції передбачає вищу процентну ставку;
 г) зі збільшенням доходу вища процентна ставка обов'язково має зрівноважувати ринок грошей;
 д) усі відповіді неправильні.

IV. ЗАДАЧІ

1. Припустімо, що в економіці Багатії є така залежність між реальним обсягом продукції та кількістю факторів, що потрібно для виробництва цього обсягу продукції:

Затрати вхідних факторів (одиниць)	Реальний обсяг продукції (одиниць)
30	80
22,5	60
15	40

- а) Який рівень продуктивності в економіці Багатії?
 б) Якщо ціна кожної одиниці факторів виробництва є 4 грн, то які витрати виробництва на одиницю продукції?
 в) Нехай ціна факторів виробництва зросла від 4 до 5 грн, а продуктивність праці не змінилась. У якому напрямі це зростання ціни факторів переміщуватиме криву сукупної пропозиції? Як зміни вплинуть на рівень цін і реальний обсяг виробництва?
 г) Якщо ціни факторів виробництва не змінилися, а їхня продуктивність зросла на 100%, то якими будуть витрати на одиницю продукції? У якому напрямі переміститься крива сукупної пропозиції. Як зміниться рівень цін і реальний обсяг виробництва?

2. Припустімо, що національна економіка перебуває у стані тривалої рівноваги і крива довгострокової сукупної пропозиції вертикальна на рівні $Y=6600$. Крива короткострокової сукупної пропозиції горизонтальна на рівні $P = 1,0$. Криву AD описує рівняння $Y = 5,5 M/P$.

Унаслідок дії зовнішніх чинників відбулося несприятливе збурення сукупної пропозиції і рівень цін підвищився до 1,5. Якщо центральний банк не втручається в економіку і крива AD не переміщується, то яке нове рівноважне значення Y у короткостроковому періоді.

3. Природний обсяг виробництва становить 8000 одиниць, криву AD описує рівняння $Y = 8200 - 2P$. Через певний проміжок часу природний обсяг виробництва збільшився на 50%, а рівняння сукупного попиту набуло вигляду: $Y = 12350 - 2P$. На скільки відсотків за цей період змінився рівноважний рівень цін?

4. Національну економіку описують такі рівняння:

$$C = 160 + 0,8(Y - T);$$

$$I = 100 - 500r$$

$$M^d = (0,5Y - 50/r)P.$$

Державні видатки становлять 400, номінальні пропозиція грошей – 600, рівень цін $P = 1$, а податки $T = 200$.

Визначте рівноважну процентну ставку r та рівень доходу Y .

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 7 сукупний попит
- 11 сукупна пропозиція
- 2 крива сукупного попиту
- 14 нецінові чинники сукупного попиту
- 6 крива сукупної пропозиції
- 25 крива короткострокової сукупної пропозиції
- 8 крива довгострокової сукупної пропозиції
- 3 нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції
- 19 класичний відрізок кривої AS
- 1 проміжний відрізок кривої AS
- 9 кейнсіанський відрізок кривої AS
- 4 нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції
- 20 природний рівень виробництва
- 15 ефект храповика
- 13 “кейнсіанський хрест”
- 10 “перегріта економіка”
- 23 модель AD – AS
- 16 модель IS – LM
- 17 крива IS
- 22 крива LM
- 12 ефект Пігу
- 24 рівноважний ВВП
- 5 стагфляція
- 21 збурення сукупного попиту
- 18 збурення сукупної пропозиції

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. Н; 3.Н; 4. Н; 5.Н; 6.Н; 7. П; 8. П; 9. Н; 10. П; 11. П; 12. Н; 13. П; 14. Н; 15. Н; 16. Н; 17. Н; 18. Н; 19. Н; 20 Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. б; 2.б; 3.а; 4. г; 5. б; 6. б; 7. г; 8. в; 9. г; 10. а; 11. б; 12. а; 13. а; 14. в; 15. в; 16. в; 17. г; 18. б; 19. г; 20. б; 21. б.

IV. ЗАДАЧІ

1.а) Рівень продуктивності в економіці Багатії дорівнює $2 \frac{2}{3}$.
 б) Витрати виробництва на одиницю продукції становлять 1,5 грн.
 в) Зростання ціни факторів виробництва переміщуватиме криву AS уліво. Рівень цін підвищиться, а реальний обсяг виробництва зменшиться.
 г) З підвищенням продуктивності факторів на 100% витрати на одиницю продукції зменшаться удвічі (за незмінних цін на ресурси). Крива сукупної пропозиції переміститься вправо. Рівень цін не зміниться, а реальний обсяг виробництва збільшиться.

2.Рівноважне значення сукупної пропозиції у короткостроковому періоді становить:

$$Y = 5,5 \cdot 1200 / 1,5 = 4400$$

Отже, в короткостроковому періоді рівень цін становитиме 1,5, а обсяг національного виробництва 4400. Це свідчить про те, що в національній економіці спад і рівень безробіття високий. Зарплата почне знижуватися, нижчі витрати виробництва дадуть змогу розширювати виробництво і наблизитись дол. природного обсягу виробництва.

3.Знайдемо значення рівня цін:

$$8000 = 8200 - 2P.$$

Звідси рівень цін дорівнює 100.

Обчислимо новий рівень цін:

$$12000 = 12350 - 2P.$$

$$\text{Рівень цін } P = 175.$$

Отже, за цей період рівноважний рівень цін зріс на 75: %.

4.Для визначення рівноважної процентної ставки r і рівня доходу Y введемо рівняння кривих IS та LM. Для виведення рівняння кривої IS підставимо в основну макроекономічну тотожність функції споживання та інвестицій і державні видатки:

$$Y = 160 + 0,8(Y-200) + 100 - 500r + 400.$$

Отримаємо:

$$Y = 2500 - 2500r \text{ (рівняння кривої IS).}$$

Для виведення рівняння кривої LM використаємо функцію попиту на гроші, величини рівня цін та номінальні пропозиції грошей:

$$M/P = (0,5Y - 50r) \quad P = 600/1 = 0,5Y - 50r.$$

$$\text{Отримаємо: } Y = 1200 + 100r \text{ (рівняння кривої LM)}$$

Порівняємо значення Y із рівнянь кривих IS та LM:

$$2500 - 2500r = 1200 + 100r.$$

$$1300 = 2600r.$$

Звідси $r = 0,5$, або 50%.

Підставимо рівноважну процентну ставку в рівняння, наприклад, кривої IS і знайдемо рівноважне значення Y :

$$Y = 160 + 0,8(Y - 200) + 100 - 500 \cdot 0,5 + 400.$$

$$Y = 1250$$

Рівноважний рівень доходу становить 1250.

ТЕМА 9. ЕКОНОМІЧНІ КОЛИВАННЯ. БЕЗРОБІТТЯ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА.

- _____ економічні коливання
- _____ діловий цикл
- _____ закон Оукена
- _____ депресія
- _____ рецесія
- _____ надлишкова зайнятість
- _____ часткова зайнятість (безробіття)
- _____ пожвавлення
- _____ національний ринок праці
- _____ коефіцієнт звільнення працівників
- _____ проциклічна змінна
- _____ сезонні коливання
- _____ природна норма безробіття
- _____ зневірені працівники
- _____ екстернальні теорії економічних коливань
- _____ інтернальні теорії економічних коливань
- _____ теорія реального ділового циклу
- _____ міжчасове заміщення у пропозиції праці
- _____ коефіцієнт працевлаштування
- _____ мінімальна заробітна плата
- _____ політико-діловий цикл
- _____ пропозиція робочої сили
- _____ попит на робочу силу
- _____ витрати меню
- _____ трудова спілка
- _____ бум
- _____ ациклічна змінна

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Витрати, що пов'язані зі зміною цін.
2. Група працівників, що об'єднуються в організацію для захисту своїх інтересів (підвищення зарплати, скорочення робочого дня, поліпшення умов праці і т. д.).
3. Періодичні зміни в обсязі національного виробництва, зайнятості і доходах.
4. Кількісна залежність між змінною обсягу національного виробництва і змінною рівня безробіття.
5. Впорядковане в часі підвищення або зниження у межах календарного року рівня ділової активності.
6. Рівень ділової активності впродовж кількох чи кільканадцяти років.
7. Неглибокий нетривалий спад.
8. Глибокий і тривалий спад.
9. Бурхливе піднесення.
10. Початок піднесення, що настає після спаду.
11. Готовність працівника змінювати рівень своєї зайнятості.
12. Концепція, згідно з якою економічні коливання є здебільшого результатом зміни самого природного рівня виробництва під впливом різних екзогенних подій.

13. Теорії, які шукають основні причини економічних коливань у чинниках, які лежать поза межами економічної системи.
14. Теорії, які шукають основні причини економічних коливань усередині самої економічної системи.
15. Теорія, згідно з якою коливання обсягу виробництва і зайнятості пов'язані зі змінами економічної політики задля перемоги на виборах.
16. Працівники, що припинили пошук роботи внаслідок невдалих попередніх намагань знайти її.
17. Відсоток безробітних, які знаходять роботу щомісяця.
18. Стационарний рівень безробіття.
19. Відсоток зайнятих, які втрачають роботу щомісяця.
20. Змінна, яка змінюється у напрямі, який не збігається з ходом ділового циклу.
21. Сукупність механізмів, що забезпечують узгодження та координацію попиту і пропозиції праці.
22. Найнижча платня, яку працедавці на законній підставі платять за роботу.
23. Кількість праці, яку пропонують на ринку за даного рівня заробітної плати.
24. Кількість робочої сили, яку фірми хочуть найняти за даного рівня зарплати.
25. Форма безробіття, за якої працівники вимушено працюють неповний робочий час.
26. Зайняті, яких можна скоротити без жодного негативного впливу на виробничі результати.
27. Змінна, динаміка якої упродовж циклу збігається із динамікою обсягу виробництва, доходів та зайнятості, знижується у фазі спаду і зростає у фазі піднесення.

ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Збурення в сукупній пропозиції можуть спричиняти економічні коливання.
2. Збільшення допомоги з безробіття сприяє зростанню безробіття.
3. Причиною зміни обсягу виробництва не обов'язково є циклічні коливання.
4. Економічні коливання не є регулярними, і їх практично не можна передбачити з високим ступенем точності.
5. Якби заробітна плата була завжди на її конкурентному рівні, то безробіття взагалі не було б.
6. Сезонні коливання охоплюють лише окремі групи галузей або окремі галузі національної економіки.
7. У довгостроковому періоді зміни у сукупному попиті впливають на рівень цін і не впливають на обсяг національного виробництва.
8. У національній економіці стационарний рівень безробіття винятково залежить від коефіцієнта звільнень.
9. Використання робочої сили в командній економіці характеризується над зайнятістю.
10. Коефіцієнт участі в робочій силі в Україні є дуже високим.
11. Прихильники теорії реального ділового циклу стверджують, що коливання рівня зайнятості є наслідком міжчасового заміщення у пропозиції праці.
12. Природна норма безробіття може збільшуватися внаслідок структурних змін у національній економіці.
13. Теорія реального ділового циклу виходить з негнучкості цін і заробітної плати.
14. Є дві основні причини негнучкості зарплати: дія закону Оукена і недостатній сукупний попит.
15. Прихильники монетарної теорії ділових циклів пояснюють економічні коливання зміною обсягів інвестиційних видатків.
16. Більшість економістів підтримує основні положення теорії реального ділового циклу.
17. Прихильники неокейнсіанського підходу вважають, що короткострокові коливання обсягів національного виробництва та зайнятості є не зміною природного рівня виробництва, а відхиленнями від даного рівня.
18. Неокейнсіанці як і прихильники теорії реального ділового циклу вважають, що ціни і зарплата гнучкі і швидко реагують на зміни, що забезпечує постійну рівновагу на ринках.
19. Попит на працю є похідним від попиту на товари і послуги.
20. Важливими причинами звуження попиту на працю у вітчизняній економіці в 90-х роках було скорочення інвестиційних видатків фірм та споживчих видатків домогосподарств.
21. Якщо фактичний ВВП дорівнює природному, то в економіці відсутнє безробіття.
22. Природна норма безробіття завжди постійна.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Що не простежується у фазі спаду.

- а) домогосподарства купують менше споживчих товарів;
- б) скорочуються інвестиційні видатки фірм на машини, устаткування;
- в) спадає попит на робочу силу;
- г) зменшуються запаси товарів на складах;
- д) усі твердження правильні.

2. Закон Оукена виражає кількісну залежність між:

- а) зміною обсягу національного виробництва і зміною рівня безробіття;
- б) рівнем безробіття і темпами інфляції;
- в) зміною обсягу національного виробництва і процентною ставкою;
- г) фактичним і природним обсягами національного виробництва;
- д) усі відповіді неправильні.

3. Чи правильні такі твердження, що стосуються ділового циклу:

- а) вершина – це найнижча точка ділової активності;
- б) тривалість ділового циклу не перевищує 10 років;
- в) у фазі спаду обсяг закупівель споживчих товарів щоденного вжитку не зменшується;
- г) правильні твердження б і в;
- д) усі твердження неправильні.

4. Екстерн альні теорії шукають основні причини економічних коливань у:

- а) кількості грошей в обігу;
- б) важливих технічних нововведеннях;
- в) обсягах сукупних видатків;
- г) сподіваннях економічних суб'єктів;
- д) усі твердження неправильні.

5. Яке твердження неправильне:

- а) у короткостроковому періоді зменшення сукупного попиту веде до спаду;
- б) збурення в сукупній пропозиції також можуть спричинити економічні коливання;
- в) на думку більшості економістів, макроекономіка може запропонувати дієві заходи для нейтралізації негативних наслідків стагфляції;
- г) у довгостроковому періоді зміни в сукупному попиті не впливають на обсяг виробництва;
- д) усі твердження правильні.

6. Що не є постулатом теорії реального ділового циклу:

- а) номінальні змінні не впливають на реальні не лише у довгостроковому, а й у короткостроковому;
- б) ціни повністю гнучкі як у довгостроковому, так і в короткостроковому періодах;
- в) виробнича функція національної економіки в короткостроковому періоді може змінюватися під впливом різних екзогенних подій;
- г) пропозиція праці в національній економіці залежить від економічної мотивації до праці;
- д) сукупний попит впливає на обсяг національного виробництва лише у короткостроковому періоді.

7. Якого постулату не поділяє більшість економістів:

- а) ціни у короткостроковому періоді є негнучкими;
- б) короткострокові коливання обсягів національного виробництва та зайнятості не є зміною природного рівня виробництва;
- в) високий рівень безробіття в роки спаду не означає, що люди добровільно відмовились від роботи;
- г) сукупний попит впливає на обсяг національного виробництва як у короткостроковому, так і довгостроковому періодах;
- д) крива AS у короткостроковому періоді є висхідною.

8. Недостатній сукупний попит спричиняє зростання якого безробіття:

- а) фрикційного;
- б) циклічного;
- в) структурного;
- г) фрикційного і структурного;

д) фрикційного, структурного і циклічного.

9. Основними причинами негнучкості заробітної плати у розвинутій ринковій економіці є:

- а) закон про мінімальну заробітну плату;
- б) недостатній сукупний попит;
- в) діяльність трудових спілок;
- г) правильні відповіді а і в;
- д) усі відповіді правильні.

10. Більшість економістів вважає, що основну причину зростання рівня безробіття у розвинутих європейських країнах упродовж останніх двох десятиліть потрібно шукати у:

- а) високих темпах зростання населення;
- б) щедрих виплатах безробітним;
- в) зменшенні попиту на складну кваліфіковану працю порівняно з попитом на некваліфікованих працівників;
- г) різкому зменшенні зайнятості у сільськогосподарському секторі;
- д) усі відповіді неправильні.

11. Що не характеризує використання трудових ресурсів у адміністративно-командній системі:

- а) надзайнятість;
- б) переважання інформаційного типу зайнятості;
- в) адміністративні методи розподілу робочої сили;
- г) надлишкова зайнятість;
- д) зосередження робочої сили головно у сфері матеріального виробництва, а не у сфері послуг.

12. Яка ознака не була притаманна сфері зайнятості в економіці України на момент здобуття незалежності:

- а) відсутність державних і правових інститутів ринку праці;
- б) концентрація зайнятості на підприємствах державного сектора;
- в) високий рівень мобільності робочої сили;
- г) відсутність гнучкої системи оплати праці внаслідок її державного регулювання;
- д) невизнання наявності безробіття на державному рівні;

13. До прихованого безробіття у вітчизняній економіці можна віднести:

- а) надлишкову зайнятість, яка склалася ще в умовах адміністративно-командної системи;
- б) працівників, що вимушено працювали неповний робочий час;
- в) працівників, що перебували у примусових відпустках без збереження або з частковим збереженням заробітної плати;
- г) правильні відповіді б і в;
- д) правильні відповіді а, б і в.

14. Що не є важливим напрямом державного регулювання ринку праці у перехідній економіці:

- а) стимулювання зростання зайнятості та збільшення кількості робочих місць;
- б) підготовка і перепідготовка робочої сили;
- в) сприяння найманню робочої сили;
- г) адміністративний розподіл робочої сили;
- д) соціальне страхування безробіття.

15. Що не може бути важливою причиною величезних масштабів безробіття у країнах “третього світу”:

- а) високі темпи зростання населення;
- б) неспроможність промисловості поглинути приріст робочої сили;
- в) орієнтація цих країн на трудомісткі технології;
- г) занижений курс національної валюти;
- д) правильні відповіді в і г.

16. Який напрям державної політики щодо скорочення безробіття буде малоефективним у країнах, що розвиваються:

- а) стимулювання зниження народжуваності;
- б) стимулювання використання трудомістких технологій;
- в) розвиток виробничої інфраструктури, сфери освіти і охорони здоров'я;
- г) стимулювання сукупного попиту;
- д) нарощування виробництва в сільському господарстві та дрібній промисловості.

17. Яке твердження неправильне:

- а) природна норма безробіття у США нині нижча, ніж у країнах Західної Європи;
- б) якщо заробітна плата утримується на рівні, вищому за рівноважний, то виникає вимушене безробіття;
- в) наявність циклічного безробіття означає, що фактичний ВВП більший за природний;
- г) у національній економіці зайняті – це різниця між робочою силою та безробітними;
- д) усі твердження правильні.

18. Теорія, згідно з якою економічні коливання спричинені політичним процесом, виходить з того, що:

- а) приблизно за рік до виборів правляча партія намагається стимулювати економічний розвиток, зменшити безробіття і збільшити доходи, щоб догодити виборцям;
- б) одразу після виборів політики не бояться зростання безробіття чи інфляції, бо вважають, що до наступних виборів люди забудуть про свої обіцянки;
- в) періодичність виборів може впливати на періодичність економічних циклів;
- г) правильні відповіді а і в;
- д) усі відповіді правильні.

19. Який із економічних параметрів не є проциклічним:

- а) завантаження виробничих потужностей;
- б) пропозиція грошей;
- в) прибуток ділових підприємств;
- г) рівень безробіття;
- д) усі проциклічні.

20. Який чинник економічних коливань не належить до зовнішніх:

- а) технологічні інновації;
- б) політичний процес;
- в) сподівання економічних суб'єктів;
- г) наукові відкриття;
- д) міграція робочої сили.

IV. ЗАДАЧІ

1. Кількість населення країни становить 50 млн. осіб. Частка робочої сили у населенні дорівнює 60%. Один зайнятий створює за рік продукції на 20 тис. грн. Фактичний ВВП країни становить 564 млрд. грн. Природна норма безробіття 5%. Визначте рівень безробіття і ВВП-розрив.

2. Припустімо, що 2% зайнятих втрачають роботу кожного місяця, 23% безробітних знаходять роботу кожного місяця. Визначіть стаціонарний рівень безробіття.

3. Рівень безробіття становить 10%. Коефіцієнт звільнення дорівнює 5%. Яким має бути коефіцієнт працевлаштування, щоб рівень безробіття був усталеним?

4. Природна норма безробіття становить 6%, а його фактичний рівень – 8%. Визначте ВВП-розрив за умови, коли коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 2,5, а фактичний ВВП становить 950 млн. грн.

5. Чисельність населення країни становить 50 млн. чол., 12 млн. осіб – діти до 16 років, а також особи, що перебувають у тривалій ізоляції. 14 млн. осіб вибули із складу робочої сили, 3 млн. осіб – безробітні і 0,5 млн. осіб – працівники, що зайняті неповний робочий день і шукають роботу. На підставі цих даних визначте рівень безробіття та величину робочої сили.

6. Визначте рівень безробіття у національній економіці за таких умов:

- 1) чисельність населення країни становить 50 млн. чол.;
- 2) населення у віці до 16 років, а також особи, що перебувають у тривалій ізоляції – 12 млн. чол.;
- 3) природний ВВП – 470 млрд. грн.;
- 4) природна норма безробіття – 6%;
- 5) фактичний ВВП становить 90% природного ВВП;
- 6) особи, що вибули зі складу робочої сили – 13 млн. чол.

ВІДПОВІДІ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

<u>1</u>	економічні коливання
<u>6</u>	діловий цикл
<u>4</u>	закон Оукена
<u>8</u>	депресія
<u>7</u>	рецесія
<u>26</u>	надлишкова зайнятість
<u>25</u>	часткова зайнятість (безробіття)
<u>10</u>	пожвавлення
<u>21</u>	національний ринок праці
<u>19</u>	коефіцієнт звільнення працівників
<u>27</u>	про циклічна змінна
<u>5</u>	сезонні коливання
<u>18</u>	природна норма безробіття
<u>16</u>	зневірені працівники
<u>13</u>	екстернальні теорії економічних коливань
<u>14</u>	інтернальні теорії економічних коливань
<u>12</u>	теорія реального ділового циклу
<u>11</u>	міжчасове заміщення у пропозиції праці
<u>17</u>	коефіцієнт працевлаштування
<u>22</u>	мінімальна заробітна плата
<u>15</u>	політико-діловий цикл
<u>23</u>	пропозиція робочої сили
<u>24</u>	попит на робочу силу
<u>1</u>	витрати меню
<u>2</u>	трудова спілка
<u>9</u>	бум
<u>20</u>	ациклічна змінна

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. П; 2. П; 3. П; 4. П; 5. Н; 6. П; 7. П; 8. Н; 9. П; 10. П; 11. П; 12. П; 13. Н; 14. Н; 15. Н; 16. Н; 17. П; 18. Н; 19. П; 20. П; 21. Н; 22. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. г; 2. а; 3. д; 4. б; 5. в; 6. д; 7. г; 8. б; 9. г; 10. б; 11. б; 12. в; 13. д; 14. г; 15. в; 16. г; 17. в; 18. д; 19. г; 20. в.

IV. ЗАДАЧІ

1. Робоча сила країни становить 30 млн. осіб ($50 \text{ млн} \times 0,6$).
Кількість зайнятих = $564 \text{ млрд. грн.} : 20 \text{ тис. грн.} = 28,2 \text{ млн. чол.}$
Кількість безробітних = $30 - 28,2 = 1,8 \text{ (млн. чол.)}$.
Рівень безробіття = $(1,8 : 30) \times 100\% = 6\%$.
Природний ВВП = $(30 \text{ млн.} \times 0,95) \times 20 \text{ тис.} = 570 \text{ млрд. грн.}$
ВВП-розрив = $570 - 564 = 6 \text{ (млрд. грн.)}$.
Отже, рівень безробіття становить 6%, а ВВП-розрив – 6 млрд. грн.
2. Стационарний рівень безробіття дорівнює 8%.
3. Коефіцієнт працевлаштування має дорівнює 45%.

4. Знайдемо відсоток відхилення фактичного ВВП від природного унаслідок циклічного безробіття:

$$\beta(B' - B^*) = 2,5 \times (8 - 6) = 5\%$$

Тепер можна обчислити природний ВВП:

$$(ВВП^* - ВВП) / ВВП = \beta(B' - B^*) = (ВВП^* - 950) / ВВП^* = 0,05$$

$$ВВП^* = 1 \text{ млрд. грн.}$$

$$ВВП\text{-розрив} = \beta(B' - B^*) \times ВВП^* = 2,5(8-6) \times 1000 = 50 \text{ млн грн.}$$

$$\text{Або } ВВП\text{-розрив} = 1000 - 950 = 50 \text{ (млн грн).}$$

$$5. \text{ Величина робочої сили} = 50 - 12 - 14 = 24 \text{ (млн. чол.)}$$

$$\text{Рівень безробіття} = 3 : 24 \times 100\% = 12,5\%$$

Дані про зайнятих неповний робочий день є надлишковими для цієї задачі.

$$\text{Робоча сила} = 50 - 12 - 13 = 25 \text{ (млн. чол.)}$$

$$\text{Зайняті за природної норми безробіття становлять } 23,5 \text{ млн. грн.}$$

$$\text{Виробіток на зайнятого: } 470 \text{ млрд. грн} : 23,5 \text{ млн} = 20 \text{ (тис. грн).}$$

$$\text{Фактичний ВВП} = 470 \times 0,9 = 423 \text{ (млрд. грн).}$$

Тепер можна знайти чисельність зайнятих:

$$423 \text{ млрд. грн} : 20 \text{ тис. грн} = 21,15 \text{ (млн. чол.)}$$

$$\text{Безробітні} = 25 - 21,15 = 3,85 \text{ (млн. чол.)}$$

$$\text{Рівень безробіття} = 3,85 : 25 \times 100\% = 15,4\%$$

Отже, рівень безробіття у національній економіці становить 15,4%.

ТЕМА 10. ІНФЛЯЦІЯ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НЕЮ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- інфляція
- помірна інфляція
- гіперінфляція
- галопуюча інфляція
- передбачена інфляція
- непередбачена інфляція
- збалансована інфляція
- незбалансована інфляція
- інфляція попиту
- інфляція витрат
- інерційна інфляція
- дефляція
- класична інфляція
- сучасна інфляція
- марксистська теорія інфляції
- кількісна теорія грошей
- кейнсіанська теорія інфляційного розриву
- короткострокова крива Філіпса
- рання крива Філіпса
- уявна крива Філіпса
- сучасна крива Філіпса
- довгострокова крива Філіпса
- нуліфікація
- індексація
- дезінфляція
- коефіцієнт дезінфляційних утрат

- _____ антиінфляційна стратегія
- _____ лібералізація цін
- _____ монетаристська теорія інфляції

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Зниження загального рівня цін.
2. Хронічна інфляція другої половини ХХ ст.
3. Зростання загального рівня цін, спричинене надлишковими сукупними видатками.
4. Перехід від адміністративного ціноутворення до ринкового ціноутворення.
5. Механізм, який забезпечує регулювання заробітної плати і платежів відповідно до рівня інфляції.
6. Зростання загального рівня цін, що походить зі зростання витрат на одиницю продукції.
7. Зниження внаслідок відповідної макроекономічної політики високого темпу інфляції.
8. Зростання загального рівня цін, унаслідок якого відносні ціни не змінюються.
9. Інфляція, рівень якої вимірюють двозначними і тризначними числами.
10. Рівень інфляції, що відповідає прогнозованому для цього періоду.
11. Усталене зростання загального рівня цін, яке супроводжується зниженням купівельної спроможності грошей.
12. Теорія інфляції, згідно з якою єдиною причиною зростання загального рівня цін є надмірний темп приросту грошової маси порівняно з темпами зростання ВВП.
13. Теорія інфляції, згідно з якою інфляція виникає лише тоді, коли паперових грошей, які представляють в обігу золоті, випущено понад ту кількість золотих, яка потрібна для нормального здійснення товарообороту.
14. Інфляція, рівень якої вимірюють однозначними числом.
15. Темп інфляції, що виявився вищим за прогнозований для даного періоду.
16. Епізодична інфляція, яка переходила у зниження загального рівня цін.
17. Зростання загального рівня цін з року в рік приблизно однаковим темпом.
18. Інфляція, яка супроводжується зміною відносних цін товарів, послуг та ресурсів.
19. Дуже високі темпи зростання цін (понад 50% за місяць).
20. Початкова стабільна крива, побудована на підставі емпіричних даних, яка показувала обернений зв'язок між інфляцією та безробіттям.
21. Теорія інфляції, згідно з якою інфляція виникає тоді, коли сукупні видатки перевищують обсяг національного продукту.
22. Відсоток річного реального ВВП, котрий потрібно принести в жертву задля зниження інфляції на 1%.
23. Вилучення старих грошових знаків з обігу і заміна їх новими.
24. Сукупність заходів монетарної політики, впорядкування державних фінансів, раціоналізація структури національної економіки та зовнішньоекономічної діяльності, що спрямовані на недопущення галопуючої інфляції у майбутньому.
25. Теорія, яка стверджує, що рівень інфляції в країні залежить від кількості грошей, яка перебуває в обігу.
26. Крива Філіпса з позиції теорії раціональних сподівань.
27. Крива Філіпса, яка враховує очікувану інфляцію та збурення сукупної пропозиції.
28. Вертикальна крива Філіпса, для якої зберігається класична дихотомія.
29. Крива Філіпса, яка передбачає вибір між інфляцією і безробіттям та може переміщуватися.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Під час інфляції знижуються реальні доходи всіх верств населення.
2. Зростання загального рівня цін є те саме, що і зниження вартості грошей.
3. Інфляція пропозиції індукує зниження витрат виробництва.
4. Уряд, який нагромадив значний борг, виграє від інфляції.
5. Непередбачена інфляція приносить вигоду кредиторам коштом позичальників.
6. Якщо рівень безробіття перевищуватиме природній, то темп інфляції знижуватиметься.
7. Зміна інерційного темпу інфляції переміщує криву Філіпса.
8. Згідно з теорією раціональних сподівань, вибір між безробіттям та інфляцією є лише в короткостроковому періоді.

9. У тривалому періоді немає вибору між інфляцією та безробіттям.
10. Фінансування дефіциту бюджету за допомогою додаткової емісії прямо розкручує інфляцію попиту.
11. Національну економіку можна повністю захистити від інфляції, індексувавши усі номінальні змінні.
12. Монетаристи пропонують політику доходів для подолання інфляції.
13. Дезінфляція ґрунтується на можливості вибору між інфляцією та безробіттям у короткостроковому періоді.
14. Низьке значення коефіцієнта дезінфляційних утрат свідчить про низьку ефективність антиінфляційної політики.
15. У всіх країнах з перехідною економікою відбувся гіперінфляційний спалах.
16. Гіперстагфляція означає поєднання високої інфляції із безпрецедентним падінням обсягу національного виробництва.
17. Державні мужі мають можливість керувати короткостроковою кривою Філіпса.
18. Зі зростанням інерційного темпу інфляції крива Філіпса переміщується донизу.
19. За наявності циклічного безробіття у національній економіці темп інфляції знижується.
20. Представники основного потоку макроекономіки твердять, що для недопущення інфляції потрібно дотримуватися у монетарній політиці так званого грошового правила.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Джерелом інфляції пропозиції є:
 - а) збільшення видатків на споживання;
 - б) збільшення інвестиційних видатків;
 - в) зростання витрат на одиницю продукції;
 - г) збільшення сукупних видатків;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Збільшення сукупних видатків індукує інфляцію, якщо національна економіка:
 - а) перебуває у фазі тривалого і глибокого спаду;
 - б) функціонує за неповної зайнятості;
 - в) перебуває у стані повної зайнятості;
 - г) правильні твердження *a* і *б*;
 - д) усі твердження неправильні.
3. Що не спричиняє інфляції пропозиції:
 - а) зростання цін на матеріальні ресурси, зокрема на енергоносії;
 - б) надмірне зростання грошової маси;
 - в) мілітаризація економіки;
 - г) зростання реальних процентних ставок;
 - д) значне зростання номінальної зарплати.
4. Що не спричиняє інфляції попиту:
 - а) монополізація окремих галузей національної економіки;
 - б) надмірні державні видатки;
 - в) зростання чистого експорту;
 - г) очікування щодо зростання цін у майбутньому;
 - д) стимулювальна стабілізаційна політика, спрямована на зниження рівня безробіття.
5. Що не характеризує ранню криву Філіпса:
 - а) кожна країна стоїть перед проблемою вибору між двома лихами національної економіки – інфляцією та безробіттям;
 - б) крива Філіпса переміщується під впливом збурень сукупного попиту і сукупної пропозиції;
 - в) для зниження темпів інфляції країна змушена терпіти вищий рівень безробіття;
 - г) правильні твердження *a* і *б*;
 - д) усі твердження правильні.

6. Основний потік макроекономіки серед головних причин інфляції не виділяє:

- а) зростання грошової маси вищими темпами порівняно зі зростанням національного продукту;
- б) милітаризація економіки;
- в) монополії та необгрунтовані привілеї;
- г) випуск паперових грошей понад ту кількість золотих, яка потрібна для нормального здійснення товарообороту;
- д) дефіцит державного бюджету.

7. Згідно з монетаристським поглядом, єдиною причиною інфляції є:

- а) структурні особливості національної економіки;
- б) спіраль "зарплата-ціни", яка виникає за значного зростання номінальної зарплати;
- в) надмірний темп приросту грошової маси порівняно з темпами зростання ВВП;
- г) зростання процентних ставок;
- д) інфляційні очікування виробників товарів і послуг.

8. Непередбачена незбалансована інфляція супроводжується:

- а) перерозподілом доходів між боржниками і кредиторами;
- б) зниженням реальної вартості заощаджень;
- в) зниженням ефективності функціонування національної економіки;
- г) правильні твердження а і б;
- д) усі твердження правильні.

9. Від непередбаченої інфляції особливо потерпають:

- а) працівники галузей, які перебувають на піднесенні й представлені потужними трудовими спілками;
- б) керівництво фірм та інші отримувачі прибутків, якщо ціни на готову продукцію підносяться швидше, ніж ціни на ресурси;
- в) уряди, які нагромадили значні державні борги;
- г) позичальники, які взяли в борг значні суми грошей;
- д) отримувачі фіксованих доходів.

10. Гіперінфляція починається тоді, коли:

- а) населення і фірми витрачають надто багато грошей;
- б) фірми призначають вищі ціни на свої товари і послуги;
- в) уряди змушені друкувати гроші для фінансування своїх видатків;
- г) дефіцити державного бюджету зменшуються;
- д) усі відповіді неправильні.

11. Що не характеризує гіперінфляцію:

- а) ціни зростають на тисячі, десятки тисяч, навіть мільйони відсотків за рік;
- б) усі прагнуть заpastися речами і позбутися грошей;
- в) вартість життя зростає, тому наймані працівники вимагають вищої номінальної заробітної плати, що спричиняє нове підвищення цін;
- г) фірми посилено вкладають кошти в інвестиційні товари, унаслідок чого обсяг національного виробництва різко збільшується і виходить за межі природного;
- д) усі твердження правильні.

12. Яке твердження неправильне:

- а) інфляція знижує стимули до трудової діяльності;
- б) гіперінфляція справляє руйнівний вплив на обсяг національного виробництва й зайнятність;
- в) помірна інфляція супроводжується зростанням обсягу національного виробництва;
- г) у 80-90-х роках у багатьох країнах простежувалась дефляція;
- д) усі твердження правильні.

13. Інфляцію пропозиції можна проілюструвати:

- а) переміщенням кривої сукупної пропозиції вліво;
- б) переміщенням кривої сукупної пропозиції вправо;

- в) переміщенням кривої сукупного попиту вправо;
- г) переміщенням кривої сукупного попиту вліво;
- д) усі твердження неправильні.

14. Більшість економістів нині вважає, що у короткостроковому періоді форма кривої Філіпса залежить від:

- а) рівня процентних ставок;
- б) природної норми безробіття;
- в) рівня очікуваної інфляції;
- г) рівня оподаткування;
- д) рівня валютного курсу.

15. Яке твердження щодо кривої Філіпса не поділяють прихильники теорії раціональних сподівань:

- а) крива Філіпса є вертикальною не лише в довгостроковому, а й у короткостроковому періоді;
- б) між безробіттям та інфляцією немає вибору і в короткостроковому періоді;
- в) через макроекономічну політику уряд не може впливати на реальні змінні – обсяг національного виробництва і рівень зайнятості;
- г) учасники ринкового процесу здебільшого правильно оцінюють економічні події при ухваленні власних рішень;
- д) для подолання інфляції доцільно застосовувати політику доходів.

16. Що не передбачає антиінфляційна стратегія:

- а) ефективна монетарна політика;
- б) впорядкування державних фінансів;
- в) раціоналізація структури національної економіки;
- г) раціоналізація зовнішньоекономічної діяльності;
- д) періодичне заморожування цін і заробітної плати.

17. Що було основою антиінфляційної програми в Україні у 1994-1996 роках:

- а) заморожування цін і заробітної плати;
- б) прискорення імпорту енергоносіїв;
- в) приборкання інфляційних очікувань;
- г) індексація номінальних змінних;
- д) запровадження фіксованого обмінного курсу.

18. Якщо рівень інфляції підвищується з 7 до 9% і жодних інших змін не відбувається, тоді, згідно з ефектом Фішера:

- а) номінальна і реальна процентні ставки зростуть на 2%;
- б) ні номінальні, ні реальні процентні ставки не зміняться;
- в) номінальна процентна ставка збільшиться на 2%, а реальна не зміниться;
- г) номінальна процентна ставка не зміниться, а реальна зменшиться на 2%;
- д) усі твердження неправильні.

19. Яке твердження не узгоджується з кількісною теорією грошей:

- а) за сталої швидкості обігу грошей їхня кількість у національній економіці визначає рівень цін;
- б) незалежний Центральний банк, який визначає пропозицію грошей, повністю контролює темп інфляції;
- в) добуток кількості грошей у національній економіці та швидкості їх обігу дорівнює реальному ВВП;
- г) рівень інфляції в країні залежить від кількості грошей, яка перебуває в обігу;
- д) узгоджуються усі.

20. Кількісне рівняння обміну твердить, що:

- а) кількість грошей \times рівень цін = швидкості обігу грошей \times реальний ВВП;
- б) кількість грошей \times реальний ВВП = швидкості обігу грошей \times рівень цін;
- в) кількість грошей \times швидкості обігу грошей = рівень цін \times реальний ВВП;
- г) кількість грошей \times швидкості обігу грошей = рівень цін \times номінальний ВВП;

д) усі твердження неправильні.

IV. ЗАДАЧІ

1. Якщо минулого року індекс споживчих цін становив 110, а цього року – 121%, то яким є темп інфляції?

2. Припустімо, що криву Філіпса для економіки Багатії описує рівняння:

$$\pi = \pi_{-1} - 0,8(B' - 0,06)$$

Дайте відповіді на такі запитання:

- яка природна норма безробіття;
- якою є залежність між інфляцією та безробіттям у короткостроковому і довгостроковому періодах;
- на скільки відсотків треба збільшити циклічне безробіття для зниження інфляції на 5%;
- використовуючи закон Оукена обчисліть коефіцієнт дезінфляційних утрат.

3. Заповніть таблицю.

Рік	Рівень інфляції	Відсоток зростання номінального доходу порівняно з попереднім роком	Темп інфляції	Відсоток зростання реального доходу
1	100,00			
2	115,00	18%	—	—
3	126,00	11%	—	—
4	133,00	9%	—	—

4. У таблиці наведено певні економічні параметри Багатії за 3 роки.

Рік	Грошова маса (млн грн)	Швидкість обігу грошей (кількість оборотів за рік)	Індекс цін (%)
1	1000	6,0	100
2	1200	6,2	110
3	1500	6,5	130

Якою була динаміка номінального і реального валового внутрішнього продукту:

- у другому разі порівняно з першим;
- у третьому році порівняно з другим?

У першому році номінальний і реальний ВВП збігаються і дорівнюють 6000 млн. грн. = $[1000 \times 6,0]$.

У другому році номінальний ВВП становить 7440 млн. грн, а реальний ВВП – 6763 млн. грн.

Темп росту номінального ВВП у другому році порівняно з першим становить 124% $[7440 : 6000) \times 100\%]$.

Темп росту реального ВВП у другому році дорівнює 113%.

У третьому році номінальний ВВП становить 9750 млн грн, а реальний ВВП – 7500 млн грн.

Темп росту номінального ВВП у третьому році порівняно з другим становить 131%, а темп росту реального ВВП є 110,9%.

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 11 інфляція
- 14 помірна інфляція
- 17 гіперінфляція
- 9 галопуюча інфляція
- 10 передбачена інфляція
- 15 непередбачена інфляція
- 8 збалансована інфляція
- 18 незбалансована інфляція
- 3 інфляція попиту
- 6 інфляція витрат
- 17 інерційна інфляція

1	дефляція
16	класична інфляція
2	сучасна інфляція
13	марксистська теорія інфляції
25	кількісна теорія грошей
21	кейнсіанська теорія інфляційного розриву
29	короткострокова крива Філіпса
20	рання крива Філіпса
26	уявна крива Філіпса
27	сучасна крива Філіпса
28	довгострокова крива Філіпса
23	нуліфікація
5	індексація
7	дезінфляція
22	коефіцієнт дезінфляційних утрат
24	антиінфляційна стратегія
4	лібералізація цін
12	монетаристська теорія інфляції

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. П; 3. Н; 4. П; 5. Н; 6. П; 7. П; 8. Н; 9. П; 10. П; 11. Н; 12. Н; 13. П; 14. Н; 15. Н; 16. П; 17. П; 18. Н; 19. П; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. в; 2. в; 3. б; 4. а; 5. б; 6. г; 7. в; 8. д; 9. д; 10. в; 11. г; 12. г; 13. а; 14. в; 15. д; 16. д; 17. в; 18. в; 19. в; 20. в.

IV. ЗАДАЧІ

1. Темп інфляції дорівнює $121 - 110/110 \cdot 100\% = 10\%$.

2. а) Природна норма безробіття становить 6%.

б) Між інфляцією та безробіттям існує компромісний вибір лише у короткостроковому періоді. Хронічна інфляція та хронічне безробіття не пов'язані між собою, тобто крива Філіпса є вертикальною.

в) Для зниження інфляції на 5% циклічне безробіття треба збільшити на 12,25%.

г) коефіцієнт дезінфляційних утрат становить 4,9% річного реального ВВП = $[24,5 : 5] = 4,9\%$.

3. Див. таблицю.

Рік	Рівень інфляції	Відсоток зростання номінального доходу порівняно з попереднім роком	Темп інфляції	Відсоток зростання реального доходу
1	100,00	—	—	—
2	115,00	18%	15,00	3,00
3	126,00	11%	9,57	0,43
4	133,00	9%	5,56	- 1,56

4. У першому році номінальний і реальний ВВП збігаються і дорівнюють 6000 млн грн $[1000 \times 6,0]$.

У другому році номінальний ВВП Багатії становить 7440 млн грн, а реальний ВВП – 6763 млн грн.

Темп приросту номінального ВВП Багатії у другому році порівняно з першим становить 124% $[(7440 : 6000) \times 100\%]$. Темп росту реального ВВП у другому році дорівнює 113%.

У третьому році номінальний ВВП Багатії становить 9750 млн грн, а реальний ВВП – 7500 млн грн.

Темп росту номінального ВВП у третьому році порівняно з другим становить 131%, а темп росту реального ВВП – 110,9%.

ТЕМА 11. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- монетарна політика
- пропозиція грошей
- комерційні банки
- часткове резервування депозитів
- активи банку
- пасиви банку
- неопераційні вклади
- резерви
- коефіцієнт депонування грошей
- надлишкові резерви
- коефіцієнт фактичного резервування депозитів
- грошова база
- повний грошовий мультиплікатор
- фактичні резерви
- центральний банк
- наднормативні резерви
- політика “дешевих грошей”
- політика “дорогих грошей”
- чекові депозити
- поточні змінні монетарної політики
- кредитор останньої надії
- проміжні змінні монетарної політики
- власний капітал банку
- баланс банку
- простий депозитний мультиплікатор
- Т – рахунок
- дисконтні позики
- обов’язкові резерви

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Державний інститут, який відповідає за пропозицію грошей у країні.
2. Депозитні інституції, які приймають вклади від фізичних та юридичних осіб, надають позики та виконують інші операції.
3. Кількість грошей, наявна у національній економіці на певний момент часу.
4. Заходи зі зменшення або обмеження зростання пропозиції грошей у країні.
5. Заходи зі збільшення пропозиції грошей у країні.
6. Показник, який містить готівку на руках у населення і банківські резерви, що зберігаються у центральному банку.
7. Загальний обсяг активів банку мінус загальний обсяг пасивів банку.
8. Система банківництва, за якої норма резервів становить менше 100% депозитних зобов’язань комерційного банку.
9. Перелік активів та вимог, які відображають фінансовий стан банку на певний момент часу.
10. Частина депозитів, яку банки зберігають у центральному банку.
11. Сума, на яку фактичні резерви банку перевищують обов’язкові резерви.
12. Напрями використання коштів банку.

13. Величина, що обернена до норми резервування.
14. Відношення пропозиції грошей до грошової бази.
15. Спрощений баланс, що містить лише зміни, які відбуваються у статтях балансу, починаючи з його певної вихідної позиції.
16. Позики комерційних банків у центрального банку.
17. Частина надлишкових резервів, що не надана у позику.
18. Джерела коштів банку.
19. Показник, який відбиває розподіл домогосподарствами грошей між готівкою та чековими депозитами.
20. Відсоток депозитів, який банки зберігають у вигляді обов'язкових та понаднормативних резервів.
21. Депозити, на які не можна виписувати чеки.
22. Вклади у комерційних банках або інших фінансових установах, на які можна виписувати чеки і які на вимогу вкладника можна одразу вилучити.
23. Змінні, на які прямо може впливати центральний банк за допомогою знарядь монетарної політики.
24. Змінні, певного рівня яких потрібно досягти для реалізації цілей монетарної політики, але на які центральний банк не може прямо впливати.
25. Вклади, які внесено у банк, але на які не надано позики.
26. Одна з функцій центрального банку.
27. Сума обов'язкових та надлишкових резервів.
28. Заходи, що скорочують або обмежують зростання пропозиції грошей у національній економіці для досягнення макроекономічної стабільності.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Що менша потреба населення в готівці порівняно з потребою населення у банківських депозитах, то менша можливість створення грошей банками.
2. На величину грошового мультиплікатора не впливає величина понаднормативних резервів.
3. Резерви комерційного банку у центральному банку – це активи центрального банку.
4. Політика “дорогих грошей” стимулює ділову активність у національній економіці.
5. Політика “дешевих грошей” спричиняє зменшення обсягу експорту.
6. Збільшення грошової маси в умовах повної зайнятості зумовлює інфляцію.
7. Операції на відкритому ринку, що збільшують пропозицію грошей, передбачають продаж центральним банком державних облігацій.
8. За норми резервування у 100% простий депозитний мультиплікатор грошей дорівнює 0.
9. Готівка, яку зберігають банки у своїх сейфах, є частиною банківських резервів.
10. Центральний банк може зменшити величину надлишкових резервів збільшенням норми резервування.
11. Сукупний попит збільшиться, коли центральний банк продає державні цінні папери на відкритому ринку.
12. Створення грошей банківською системою підвищує ліквідність економіки, але не збільшує багатства суспільства.
13. Розмір депозитного мультиплікатора дорівнює розмірові мультиплікатора витрат.
14. У балансі комерційного банку відображені його операції за певний проміжок часу.
15. Комерційні банки створюють гроші при поверненні їм позик.
16. Зростання відкритості національної економіки та процеси глобалізації роблять впливи монетарної політики менш визначеними.
17. Вплив монетарної політики на національну економіку слабшає, якщо крива попиту на гроші положиста, а крива попиту на інвестиції крута.
18. Центральний банк завжди стоїть перед дилемою: на чому зосереджуватися – на стабілізації процентних ставок чи на контролі за пропозицією грошей.
19. Банки, що працюють на основі часткового резервування, уразливі для так званої банківської паніки.
20. Зменшення коефіцієнта депонування грошей зменшує пропозицію грошей.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Що не є статтею “Активів” комерційного банку:
 - а) резерви;

- б) надані позики;
- в) дисконтні позики;
- г) цінні папери;
- д) інші активи.

2.Що не є статтею “Пасивів” комерційного банку:

- а) чекові вклади;
- б) отримані позики;
- в) капітал банку;
- г) неопераційні вклади;
- д) готівка в касі.

3.Пропозиція грошей у національній економіці збільшується щоразу, коли комерційні банки:

- а) збільшують свої вклади у центральному банку;
- б) зменшують свої зобов'язання за поточними рахунками;
- в) збільшують обсяги позик, наданих домогосподарствам і виробничим одиницям;
- г) правильні відповіді а і б;
- д) правильні відповіді а і в.

4.Надлишкові резерви комерційного банку – це:

- а) активи, які у разі потреби можуть швидко перетворюватися на готівку;
- б) різниця між величиною фактичних резервів та величиною обов'язкових резервів;
- в) різниця між величиною активів і власним капіталом;
- г) різниця між величиною фактичних резервів та величиною понаднормативних резервів;
- д) усі твердження неправильні.

5.Яке з тверджень становить фундаментальну основу балансу банку:

- а) банківські активи плюс власний капітал дорівнюють пасивам;
- б) власний капітал банку дорівнює різниці між активами і пасивами банку;
- в) сума активів і пасивів банку дорівнює власному капіталові банку;
- г) різниця пасивів і власного капіталу дорівнює активам банку;
- д) жодне.

6.Комерційний банк може створювати безготівкові гроші в межах:

- а) своїх надлишкових резервів;
- б) своїх депозитів;
- в) своєї готівки у касі;
- г) своїх фактичних резервів;
- д) своїх обов'язкових резервів.

7.Якщо грошова база подвоїлась і розмір грошового мультиплікатора також збільшився у 2 рази, то пропозиція грошей:

- а) не змінилась;
- б) подвоїлась;
- в) зросла у чотири рази;
- г) зросла, але менш ніж у 2 рази;
- д) усі відповіді неправильні.

8.Якщо центральний банк підвищує облікову ставку, то грошова база:

- а) зменшиться і пропозиція грошей також зменшиться;
- б) зменшиться, а пропозиція грошей збільшиться;
- в) збільшиться і пропозиція грошей збільшиться;
- г) збільшиться, а пропозиція грошей зменшиться;
- д) усі твердження неправильні.

9.Для підвищення рівня ліквідності банківської системи центральний банк підвищує норму резервування. Якщо центральний банк не хоче допустити змін у пропозиції грошей, яке поєднання заходів монетарної політики він повинен застосувати:

- а) підвищити облікову ставку і купувати державні цінні папери;
- б) знизити облікову ставку і продавати державні цінні папери;
- в) підвищити облікову ставку і продавати державні цінні папери;
- г) знизити облікову ставку і купувати державні цінні папери;
- д) усі заходи неправильні.

10. Зменшення норми резервування:

- а) збільшуватиме пропозицію грошей унаслідок збільшення розміру грошового мультиплікатора;
- б) збільшуватиме пропозицію грошей унаслідок збільшення коефіцієнта депонування;
- в) зменшуватиме пропозицію грошей унаслідок зменшення грошового мультиплікатора;
- г) зменшуватиме пропозицію грошей унаслідок зменшення коефіцієнта депонування;
- д) усі твердження неправильні.

11. Що не є статтею “Активів” центрального банку:

- а) цінні папери;
- б) позики комерційним банкам;
- в) золотовалютні резерви;
- г) обов’язкові резерви комерційних банків;
- д) інші активи.

12. Що не є статтею “Пасивів” центрального банку:

- а) резерви комерційних банків;
- б) дисконтні позики;
- в) депозити скарбниці;
- г) банкноти центрального банку;
- д) інші зобов’язання.

13. Збільшення обов’язкових резервів не змінить пропозицію грошей, якщо не зміниться:

- а) грошова база;
- б) обсяг надлишкових резервів банків;
- в) співвідношення готівки і депозитів;
- г) обсяг фактичних резервів;
- д) усі твердження неправильні.

14. Якщо центральний банк продає велику кількість державних цінних паперів домогосподарствам і комерційним банкам, то:

- а) збільшиться загальна сума особистих заощаджень;
- б) збільшиться загальна сума депозитів комерційних банків;
- в) зменшиться сума позик, наданих комерційними банками;
- г) знизиться рівень процентної ставки;
- д) збільшиться пропозиція грошей.

15. Центральний банк не виконує такі функції:

- а) регулювання та контроль пропозиції грошей у національній економіці;
- б) емісія грошових знаків;
- в) зберігання золото-валютних резервів та обов’язкових резервів комерційних банків;
- г) надання кредитів населенню;
- д) “кредитор останньої надії”.

16. Максимально можливе збільшення суми банківських депозитів дорівнює:

- а) добутку обов’язкових резервів та грошового мультиплікатора;
- б) різниці між фактичними резервами та обов’язковими резервами;
- в) добутку надлишкових резервів та грошового мультиплікатора;
- г) добутку фактичних резервів та грошового мультиплікатора;
- д) усі твердження неправильні.

17.Проведення монетарної політики стикається з низкою ускладнень та перешкод, які знижують її результативність. Такою перешкодою не є:

- а) зростання рівня відкритості національної економіки;
- б) поведінка економічних суб'єктів;
- в) зміна швидкості обігу грошей;
- г) співвідношення між прямими та непрямими податками;
- д) зміни у функції інвестицій.

18.Передавальний механізм монетарної політики не містить такої ланки (згідно з основним потоком макроекономіки):

- а) зміна реальної пропозиції грошей унаслідок проведення центральним банком відповідної монетарної політики;
- б) зміна процентних ставок;
- в) зміна швидкості обігу грошей;
- г) зміна сукупних видатків у відповідь на зміну процентних ставок;
- д) зміна основних макроекономічних змінних – реального ВВП, рівня зайнятості та рівня цін унаслідок зміни сукупних видатків.

19.У національній економіці пропозиція грошей не залежить:

- а) норми резервування;
- б) готівки;
- в) обов'язкових резервів;
- г) депозитів скарбниці;
- д) коефіцієнта депонування.

20.Центральному банку складно уповільнити темпи зростання грошової маси, якщо:

- а) величина особистих заощаджень дуже значна;
- б) центральний банк не може зменшувати норму резервування;
- в) комерційні банки володіють значними надлишковими резервами;
- г) курс національної валюти знижується;
- д) домогосподарства і фірми намагаються купити державні облігації на значну суму.

IV. ЗАДАЧІ

1.Коефіцієнт депонування грошей дорівнює 15%, а загальна сума вкладів становить 100 млн грн. Визначіть пропозицію грошей.

2. Коефіцієнт депонування грошей дорівнює 10%. а коефіцієнт фактичного резервування – 30%. Визначіть розмір грошового мультиплікатора.

3. У 1997 р. коефіцієнт депонування грошей дорівнював 10%, коефіцієнт фактичного резервування депозитів 30%, а грошова база – 200. У 2002 р. коефіцієнт депонування грошей дорівнює 20%, коефіцієнт фактичного резервування не змінився, а грошова база збільшилась на 50. Якщо пропозицією грошей керує механізм грошового мультиплікатора, то як вона змінилась за цей період?

4.Депозити комерційного банку становлять 200 млн грн. Сумарні резерви (обов'язкові та наднормативні) дорівнюють 60 млн грн. Норма резервування – 20%. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк використає усі понаднормативні резерви для надання позики?

5.Припустімо, що спрощений баланс банку країни, як подано нижче (усі цифри в мільйонах гривень, а норма резервування становить 20%):

Активи		Пасиви	
Резерви	12	Безстрокові вклади	40
Цінні папери	8		
Надані позики	20		

Отож:

- а) Якими наднормативними резервами володіє цей комерційний банк?
- б) Який розмір простого депозитного мультиплікатора?

6. На основі наведених даних складіть баланс центрального банку країни:

	(млрд грн)
Цінні папери	80
Резерви комерційних банків	20
Банкноти, випущені в обіг	70
Депозити скарбниці	5
Інші активи	5
Позики комерційним банкам	5
Золото-валютні резерви	10
Інші зобов'язання і власний капітал	5

7. На підставі даних із задачі 7 визначте, як наведені нижче операції, що здійснюються одна незалежно від одної, позначаються на балансі центрального банку:

- Центральний банк продає на відкритому ринку державні цінні папери на суму 50 млн грн населенню, яке оплачує їх чеками.
- Комерційні банки позичають у дисконтного віконця 15 млн грн.
- Центральний банк купує на відкритому ринку державні цінні папери на суму 7 млн грн у комерційних банків.

Відповіді

І ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 4 монетарна політика
- 3 пропозиція грошей
- 2 комерційні банки
- 8 часткове резервування депозитів
- 12 активи банку
- 18 пасиви банку
- 21 неопераційні вклади
- 25 резерви
- 19 коефіцієнт депонування грошей
- 11 надлишкові резерви
- 20 коефіцієнт фактичного резервування депозитів
- 6 грошова база
- 14 повний грошовий мультиплікатор
- 27 фактичні резерви
- 1 центральний банк
- 17 наднормативні резерви
- 5 політика “дешевих грошей”
- 28 політика “дорогих грошей”
- 22 чекові депозити
- 23 поточні змінні монетарної політики
- 26 кредитор останньої надії
- 24 проміжні змінні монетарної політики
- 7 власний капітал банку
- 9 баланс банку
- 13 простий депозитний мультиплікатор

15	Т – рахунок
16	дисконтні позики
10	обов'язкові резерви

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. Н; 3. Н; 4. Н; 5. Н; 6. П; 7. Н; 8. Н; 9. П; 10. П; 11. Н; 12. П; 13. Н; 14. Н; 15. Н; 16. П; 17. П; 18. П; 19. П; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНУ ВІДПОВІДЬ

1. в; 2. д; 3. в; 4. б; 5. б; 6. а; 7. в; 8. а; 9. г; 10. а; 11. г; 12. б; 13. б; 14. в; 15. г; 16. в; 17. г; 18. в; 19. г; 20. в.

IV. ЗАДАЧІ

1. Пропозиція грошей дорівнює 115 млн грн. Пропозиція грошей дорівнює сумі вкладів і готівки. Величина готівки дорівнює 15 млн, а депозитів – 100 млн грн.

2. Розмір грошового мультиплікатора становить $2,75 (cr + 1) / (cr + rr) = (0,1 + 1) / (0,1 + 0,3)$.

3. Пропозиція грошей дорівнює добутку грошової бази та грошового мультиплікатора. Грошовий мультиплікатор у 1997 р. $= (cr + 1) / (cr + rr) = (0,1 + 1) / (0,1 + 0,3) = 2,75$. Пропозиція грошей у 1997 р. становила $200 \times 2,75 = 550$.

У 2002 р. грошовий мультиплікатор $= (0,2 + 1) / (0,2 + 0,3) = 2,4$.

Пропозиція грошей у 2002 р. $= 250 \times 2,4 = 600$

Між 1997 і 2002 рр. пропозиція грошей збільшилась на 9,1%.

4. Обов'язкові резерви дорівнюють 40 млн грн ($200 \text{ млн грн} \times 0,2$).

Наднормативні резерви $= 60 - 40 = 20$ (млн грн).

Простий мультиплікатор $= 1/0,2 = 5$.

Отже, додаткова пропозиція грошей може становити:

$$20 \times 5 = 100 \text{ (млн грн).}$$

5. а) Наднормативні резерви становлять 4 млн грн за норми резервування 20%, обов'язкові резерви дорівнюють 8 [$40 \times 0,2$]. Оскільки резерви банку становлять 12 млн грн, з них 8 млн – обов'язкові, то 4 млн грн є наднормативними.

б) Простий депозитний мультиплікатор дорівнює 5 ($1/0,2$).

6.

Активи (млрд грн)		Пасиви і власний капітал (млрд грн)	
Золотовалютні резерви	10	Банкноти, випущені в обіг	70
Цінні папери	80	Резерви комерційних банків	20
Позики комерційним банкам	5	Депозити скарбниці	5
Інші активи	5	Інші зобов'язання і власний капітал	5
Всього	100	Всього	100

7. а) Державні цінні папери – 50 млн грн

Резерви комерційних банків – 50 млн грн

б) Позики комерційним банкам + 15 млн грн

Резерви комерційних банків + 15 млн грн

в) Цінні папери + 7 млн грн

Резерви комерційних банків + 7 млн грн

ТЕМА 12. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА. ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ І ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

_____ фінансова політика

_____	об'єкти оподаткування
_____	суб'єкти оподаткування
_____	одиниця оподаткування
_____	податкова ставка
_____	прогресивна ставка
_____	пропорційна ставка
_____	регресивна ставка
_____	прямі податки
_____	непрямі податки
_____	індивідуальний акциз
_____	мито
_____	капітальні знижки
_____	сеньйораж
_____	крива Лафера
_____	вмонтований стабілізатор
_____	ефект витіснення
_____	державний борг
_____	зовнішній борг
_____	внутрішній борг
_____	бюджетування капіталу
_____	фактичний дефіцит (профіцит)
_____	структурний дефіцит
_____	бюджет за повної зайнятості
_____	циклічний дефіцит
_____	монетизація дефіциту
_____	первинний дефіцит бюджету
_____	рівність Рікардо
_____	дефолт
_____	реструктуризація боргу
_____	викуп боргу
_____	капіталізація боргу

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Відмова країни-боржника обслуговувати свої зовнішні борги, зокрема здійснити чергові виплати з боргу.
2. Непрямий податок, що накладають на кожну одиницю певного товару;
3. Податок на імпортовані товари.
4. Графічне зображення залежності між податковими ставками і податковими надходженнями до державного бюджету.
5. Податки, що стягуються безпосередньо з індивідів та фірм;
6. Одиниця виміру об'єкта оподаткування.
7. Величина податку на одиницю оподаткування.
8. Додаткова емісія грошей для збалансування дефіцитного державного бюджету.
9. Податки, що встановлюються на товари та послуги і входять в їхню ціну.
10. Заборгованість держави домогосподарствам і фірмам даної країни.
11. Бюджет, який показує, якими були би податкові надходження, а відтак і сальдо державного бюджету, якби національна економіка продукувала природний обсяг продукції, а державні видатки були поточними.
12. Різниця між величиною дефіциту бюджету і виплатою процентів за борг.

13. Твердження, що фінансування державних видатків за рахунок запозичення рівнозначне їх фінансуванню за рахунок податків.
14. Загальна сума нагромадженої заборгованості уряду власникам державних цінних паперів, яка дорівнює сумі всіх дефіцитів за вирахуванням надлишків.
15. Цілеспрямоване регулювання податків і державних видатків для досягнення певних макроекономічних завдань.
16. Зміна строку або умов сплати зовнішнього боргу.
17. Обмін боргових зобов'язань на власність держави-боржника.
18. Різниця між доходами державного бюджету і державними видатками.
19. Надання країні-боржникові можливості викупити свої боргові зобов'язання на вторинному ринку цінних паперів.
20. Фізичні та юридичні особи, що сплачують податки.
21. Ставка оподаткування, що є однаковою і не залежить від розмірів доходу.
22. Заборгованість держави іноземним громадянам, фірмам, урядам та міжнародним фінансовим організаціям.
23. Різниця між фактичним і структурним дефіцитом.
24. Будь-який механізм національної економіки, що збільшує бюджетний дефіцит під час спаду та індукує надлишок у роки інфляції і не потребує додаткових заходів з боку державних інституцій.
25. Різниця між податковими надходженнями за повної зайнятості за наявних податкових ставок і фактичними видатками.
26. Методика обчислення державного бюджету, яка враховує зміни в державних активах і пасивах.
27. Ставка оподаткування, яка із збільшенням доходу зростає.
28. Усе те, з чого стягується податок (заробітна плата, прибуток підприємства, кількість землі тощо).
29. Зменшення ставки оподаткування прибутку.
30. Зменшення запланованих інвестиційних видатків у національній економіці внаслідок зростання процентних ставок, яке спричиняється збільшенням узятих урядом позик на грошовому ринку.
31. Отримання урядом доходу від друкування грошей, який виникає тоді, коли темпи приросту грошової маси перевищують темпи зростання реального ВВП.
32. Податкова ставка, що із збільшенням доходу знижується.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Зростання чистого експорту частково нейтралізуватиме дію стримувальної фіскальної політики.
2. Внутрішній борг спричиняє перерозподіл доходів між різними групами населення.
3. Інфляція збільшує реальну вартість номінального державного боргу.
4. Зовнішній борг не може бути тягарем для національної економіки.
5. Фінансування державних видатків через продаж державних облігацій іноземцям накладає певний тягар на майбутнє покоління.
6. Згідно з традиційним поглядом, зниження податків, яке уряд фінансує збільшенням запозичень і нагромадженням державного боргу у короткостроковому періоді не впливає на обсяг споживання і сукупний попит, а відтак на обсяг національного виробництва.
7. Що прогресивніша система оподаткування, то вища вмонтована стабільність національної економіки.
8. Стимулювальна монетарна політика збільшує чистий експорт, що підсилює її впливи на національну економіку.
9. Прихильники економіки пропозиції вважають, що зменшення податків перемістить вправо і криву сукупної пропозиції.
10. Точнішу характеристику державного боргу дає не його абсолютна величина, а його відношення до обсягу ВВП.
11. Фінансування державних видатків через підвищення особистих податків накладає тягар на майбутнє покоління.
12. Великий державний борг може спричинити банкрутство держави.
13. Згідно з рикардівським підходом, скорочення податків, яке уряд фінансує за рахунок запозичень у короткостроковому періоді збільшує обсяг споживання і сукупний попит, а відтак і обсяг національного виробництва.
14. За інших рівних умов підвищення податків і державних видатків на однакову величину може

спричинити зростання ВВП.

15. Якщо національна економіка досягла рівня повної зайнятості ресурсів і державні видатки перевищують податкові надходження, то виникає структурний дефіцит бюджету.

16. Стримувальна монетарна політика, яка спрямована на боротьбу з інфляцією, суперечить коригуванню дефіциту торговельного балансу.

17. Певний захід уряду, що змінює структурний дефіцит бюджету, змінює фактичний дефіцит у тому самому напрямі.

18. Прискорений розвиток національної економіки можливий лише тоді, коли тягар державного боргу не зростає.

19. Тягар державного боргу визначають як відношення боргу до податкових надходжень.

20. Якщо надходження до державного бюджету перевищують суму трансферів і державних закупівель, то існує первинний надлишок бюджету.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ:

1. До прямих податків не належить:

- а) податок на спадщину;
- б) прибутковий податок;
- в) податок на золоті вироби;
- г) податок із прибутку;
- д) земельний податок.

2. Державний борг – це сума попередніх:

- а) дефіцитів бюджету;
- б) бюджетних надлишків за вирахуванням дефіцитів бюджету;
- в) державних видатків;
- г) бюджетних дефіцитів за вирахуванням бюджетних надлишків;
- д) усі твердження неправильні.

3. Якщо національна економіка перебуває в стані рівноваги, то:

- а) державний бюджет збалансований;
- б) бюджети всіх рівнів мають бути збалансовані;
- в) уряд не здійснює запозичень;
- г) середня податкова ставка усталена;
- д) усі твердження неправильні.

4. Функції податків полягають в тому, щоб:

- а) перерозподіляти доходи між різними групами населення;
- б) збільшувати обсяг коштів, спрямованих на інвестування у національну економіку;
- в) скорочувати кошти, якими розпоряджаються фірми і домогосподарства;
- г) регулювати грошовий обіг у країні;
- д) усі твердження неправильні.

5. Ефект витіснення означає:

- а) споживання товарів і послуг збільшується, а інвестицій - зменшується;
- б) вітчизняні вироби витісняють імпорт;
- в) збільшення державних видатків зменшує обсяг приватних інвестицій;
- г) збільшення приватних інвестицій зменшує державні видатки;
- д) усі твердження неправильні.

6. Однією з умов розвою національної економіки є динаміка тягара державного боргу. Ця динаміка залежить від:

- а) рівня реальної процентної ставки;
- б) величини первинного дефіциту бюджету;
- в) ефекту витіснення;
- г) правильні відповіді а) і б);
- д) правильні відповіді б) і в).

7. Відносні видатки з обслуговування державного боргу вимірюють:

- а) відношенням суми боргу до валового внутрішнього продукту;
- б) сумою державного боргу;
- в) сумою сплачуваних процентів за боргом;
- г) відношенням суми сплачуваних процентів та амортизація основної суми боргу до ВВП;
- д) усі твердження неправильні.

8. Прихильники концепції економіки пропозиції вважають, що зниження податків:

- а) індукує стимули до праці, заощадження, інвестування і підприємницької діяльності, а отже, переміщує вправо криву сукупної пропозиції;
- б) забезпечує соціальну справедливість у розподілі доходів;
- в) збільшує обсяг сукупного попиту, а отже і обсяг національного виробництва;
- г) збалансовує державний бюджет з утворенням бюджетного надлишку;
- д) усі твердження неправильні.

9. Первинний дефіцит державного бюджету – це різниця між:

- а) величиною поточного дефіциту бюджету і сплатою процентів за державний борг;
- б) поточними державними надходженнями і видатками;
- в) надходженнями за повної зайнятості за наявних податкових став і фактичними видатками;
- г) фактичним і структурним дефіцитом;
- д) усі твердження неправильні.

10. Фіскальна політика буде дискреційною, якщо зміняться такі параметри:

- а) знижуються ставки оподаткування;
- б) підвищуються ставки оподаткування;
- в) збільшуються податкові надходження за незмінної прогресивної шкали оподаткування;
- г) усі твердження правильні;
- д) правильні відповіді а) і б).

11. Фіскальна політика буде недискреційною, якщо зміняться такі параметри:

- а) зміниться ставка прибуткового податку;
- б) за незмінної ставки прибуткового податку збільшуються податкові надходження;
- в) змінюється співвідношення між прямими і непрямими податками у доходах державного бюджету;
- г) зменшуються видатки на утримання бюджетного сектора економіки;
- д) усі твердження неправильні.

12. Стимулювальна стабілізаційна політика спрямована на:

- а) досягнення бездефіцитного державного бюджету;
- б) стабілізацію обмінного курсу національної валюти;
- в) зниження темпів інфляції;
- г) збільшення обсягу виробництва і рівня зайнятості в національній економіці;
- д) усі твердження неправильні.

13. Фіскальна політика буде рестрикційною у разі:

- а) зменшення видатків на утримання державного апарату;
- б) збільшення обсягу державних закупівель товарів і послуг;
- в) збільшення обсягу соціальних видатків;
- г) зменшення державних видатків;
- д) усі твердження неправильні.

14. Заходом стимулювальної фіскальної політики є:

- а) купівля центральним банком державних облігацій на відкритому ринку;
- б) продаж центральним банком державних облігацій на відкритому ринку;
- в) новий випуск державних облігацій для фінансування додаткових державних видатків;
- г) погашення раніше випущених державних цінних паперів;
- д) усі твердження неправильні.

15. У національній економіці досягнуто повної зайнятості, але простежується висока інфляція. Яка комбінація заходів монетарної і фіскальної політики буде доцільною у даному році і знизить темпи інфляції:

- а) підвищення податків і продаж центральним банком державних облігацій на відкритому ринку;
- б) зниження податків і купівля центральним банком державних облігацій на відкритому ринку;
- в) збільшення державних видатків і купівля центральним банком державних облігацій на відкритому ринку;
- г) зниження державних видатків і купівля центральним банком державних облігацій на відкритому ринку;
- д) збільшення державних видатків і зниження норми резервування.

16. Серед основних причин неспроможності країн платити за свої зовнішні борги не може бути така:

- а) неправильна макроекономічна політика країн-боржників;
- б) зростання процентних ставок у розвинутих країнах;
- в) різка зміна кон'юнктури на світових ринках, що супроводжується погіршенням умов торгівлі країн-боржників;
- г) наявність стимулів до відмови від платежів за борг;
- д) усі можуть бути.

17. Яке твердження неправильне:

- а) зовнішній борг країни виникає унаслідок позик країною коштів за кордоном, продажу нею фінансових активів за кордон та прямих іноземних інвестицій у її економіку;
- б) державний борг складається з двох частин: внутрішнього боргу і зовнішнього боргу;
- в) рівень відкритості економіки впливає на результативність фіскальної політики;
- г) стимулювальна фіскальна політика зменшує чистий експорт, що послаблює її впливи на національну економіку;
- д) автоматичні стабілізатори часто називають недискреційною фіскальною політикою.

18. Одна з реальних проблем державного боргу полягає в тому, що:

- а) держава може збанкрутувати;
- б) скорочується нерівність у доходах;
- в) збільшується частка заощаджень за всіх рівнів використовуваного доходу;
- г) частина національного продукту переходить до інших країн;
- д) усі твердження неправильні.

19. Зовнішня заборгованість країни – це наслідок:

- а) прямих зовнішніх інвестицій в економіку країни;
- б) продажу матеріальних активів іноземцям;
- в) позичання країною коштів за кордоном та продажу нею своїх фінансових активів за кордон;
- г) правильні твердження а) і в);
- д) усі твердження правильні.

20. Дефіцит державного бюджету може фінансуватися за рахунок:

- а) прибутків ділових підприємств;
- б) доходів домогосподарств;
- в) додаткової емісії грошей;
- г) золото-валютних резервів країни;
- д) усі твердження неправильні.

IV. Задачі

1. Уряд країни взяв позику за кордоном у сумі 500 млн. дол. за річною ставкою 10%. Ці кошти використано для реалізації інвестиційного проекту, який забезпечує щорічний приріст валового внутрішнього продукту на суму 100 млн. дол. упродовж кількох років.

Визначить:

- а) на скільки зросте державний борг;
- б) чи зросте чистий тягар боргу, який несуть громадяни цієї країни;

в) через скільки років країна зможе погасити цей борг.

2. Припустімо, що державні закупівлі дорівнюють 600, величину податків визначає залежність $T=0,4Y$, а трансферів $F=0,2Y$, рівень цін $=1$. Державний борг становить $D=900$ за процентної ставки $r=0,1$. Фактичний обсяг виробництва дорівнює 2200, а природній – 2500.

Визначіть:

- державний бюджет має надлишок чи дефіцит;
- яка величина структурного дефіциту держбюджету?;
- яка величина циклічного дефіциту держбюджету?

3.

- За даними таблиці обчисліть середні і граничні податкові ставки.
- Яким є податок: 1) прогресивним, 2) пропорційним; 3) регресивним. Поясніть чому. Заповніть таблицю.

Дохід	Величина податку	Середня ставка податку	Гранична податкова ставка
0	0		
50	5		
100	15		
150	30		
200	50		
250	75		

4. Валовий внутрішній продукт за повної зайнятості становить 150 млрд. грн. Фактичний ВВП дорівнює 120 млрд. грн. Податкові надходження становлять 10% від ВВП. Державні закупівлі товарів і послуг дорівнюють 10,5 млрд. грн., а державні трансфери – 2,5 млрд. грн.

Визначіть:

- чи державний бюджет має надлишок чи дефіцит і його розміри;
 - як зміниться сальдо державного бюджету за повної зайнятості;
5. Населення країни становить 50 млн. осіб. Частка дітей у віці до 16 років 20%. Коефіцієнт участі в робочій силі дорослого населення 60%. Природна норма безробіття дорівнює 5%. Середній виробіток на зайнятого в рік 25 тис. грн. Податкові надходження становлять $T=0,2Y$, а державні видатки дорівнюють 122 млрд. дол. Фактичний дефіцит бюджету дорівнює 14 млрд. дол. Рівень цін дорівнює 1.

Визначіть питому вагу а) структурного і б) циклічного дефіциту у загальному обсязі фактичного дефіциту державного бюджету.

ВІДПОВІДІ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 15 фінансова політика
- 28 об'єкти оподаткування
- 20 суб'єкти оподаткування
- 6 одиниця оподаткування
- 7 податкова ставка
- 27 прогресивна ставка
- 21 пропорційна ставка
- 32 регресивна ставка
- 5 прямі податки
- 9 непрямі податки
- 2 індивідуальний акциз
- 3 мито

<u>29</u>	капітальні знижки
<u>31</u>	сеньйораж
<u>4</u>	крива Лафера
<u>24</u>	вмонтований стабілізатор
<u>30</u>	ефект витіснення
<u>14</u>	державний борг
<u>22</u>	зовнішній борг
<u>10</u>	внутрішній борг
<u>26</u>	бюджетування капіталу
<u>18</u>	фактичний дефіцит (профіцит)
<u>25</u>	структурний дефіцит
<u>11</u>	бюджет за повної зайнятості
<u>23</u>	циклічний дефіцит
<u>8</u>	монетизація дефіциту
<u>12</u>	первинний дефіцит бюджету
<u>13</u>	рівність Рікардо
<u>1</u>	дефолт
<u>16</u>	реструктуризація боргу
<u>19</u>	викуп боргу
<u>17</u>	капіталізація боргу

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. П; 2. П; 3. Н; 4. Н; 5. П; 6. Н; 7. П; 8. П; 9. П; 10. П;
11. Н; 12. Н; 13. Н; 14. П; 15. П; 16. П; 17. П; 18. П; 19. Н; 20. П.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ.

1. в; 2. г; 3. д; 4. а; 5. в; **6. г**; 7. г; 8. а; 9. а; 10. д;
11. б; 12. г; 13. г; 14. в; 15. г; 16. д; 17. а; 18. г; 19. в; 20. в.

IV. ЗАДАЧІ

1. а) Державний борг зростає на суму взятої за кордоном позики, тобто 500 млн. дол.

б) чистий тягар боргу не зростає, бо сума сплати процентів за рік менше від щорічного приросту ВВП, з якого виплачують борг. Сплата процентів дорівнює 50 млн. дол. $[500 \cdot 0,1]$, а щорічний приріст ВВП – 100 млн. дол. Різниця між ними $100 - 50 = 50$ (млн. дол.) нагромаджують для сплати основної суми боргу. Отже, чистий борговий тягар не збільшується.

2. а) Для визначення стану державного бюджету потрібно зіставити його доходи і видатки.

Доходи державного бюджету (податкові надходження) = $0,4 \cdot 2200 = 880$

Видатки державного бюджету = $600 + 440 + 90 = 1130$ (державні закупівлі + трансфери + обслуговування державного боргу).

Фактичний дефіцит бюджету = $1300 - 880 = 250$

б) структурний дефіцит бюджету = $(600 + 0,2 \cdot 2500 + 90) = 190$

в) Циклічний дефіцит = $250 - 190 = 60$

3. Див. таблицю.

Дохід (Y)	Величина податку (T)	Середня ставка податку* (%)	Гранична податкова ставка* (%)
0	0	0	0
50	5	10	10
100	15	15	20

150	30	20	30
200	50	25	40
250	75	30	50

* середню податкову ставку обчислюють як T/Y

** граничну податкову ставку обчислюють як $\Delta T / \Delta Y$.

б) Податок є прогресивним, бо із зростанням доходу середня податкова ставка підвищується.

4.

а) для визначення стану державного бюджету обчислимо його доходи і видатки

Доходи = 120 млрд грн. * 0,1 = 12 (млрд грн.)

Видатки = 10,5 + 2,5 = 13 (млрд. грн.)

Отже, державний бюджет зводиться з дефіцитом в 1 млрд. грн [13-12]

б) Доходи державного бюджету за повної зайнятості становитимуть 15 млрд. грн. [150*0,1], а видатки – 13 млрд. грн. Отже, за повної зайнятості державний бюджет мав би надлишок у розмірі 2 млрд. грн.

5. Якщо фактичний державного бюджету становить 14 млрд. грн., а державні видатки – 122 млрд. грн., то податкові надходження 108 млрд грн. [122-14].

Тепер знайдемо фактичний ВВП; він дорівнює 540 млрд. грн. [$T=0.2Y$, або $Y = 108: 0,2$].

Обчислимо податкові надходження за повної зайнятості. Для цього спочатку знайдемо робочу силу, яка = $(50-50*0,2)*0,6 = 24$ (млн. чол.)

Природний ВВП = $(24 \text{ млн} * 0,95) * 25 \text{ тис.} = 570$ млрд. грн.

Податкові надходження за повної зайнятості становлять 114 млрд. грн. [$570*0,2$].

Структурний дефіцит бюджету = $114 - 122 = 8$ (млрд. грн)

Циклічний дефіцит = $14-8 = 6$ (млрд. грн.)

Питома вага структурного дефіциту у загальному обсязі фактичного дефіциту державного бюджету становить 57,1%, а циклічного – 42,9%.

ТЕМА 13. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ТА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ міжнародний поділ праці
- _____ автаркія
- _____ абсолютна перевага
- _____ порівняльна перевага
- _____ крива торговельних можливостей
- _____ імпорт
- _____ експорт
- _____ умови торгівлі
- _____ правило розподілу вигод
- _____ захисне мито
- _____ фіскальне мито
- _____ компенсаційне мито
- _____ фритредерство
- _____ імпортна квота
- _____ експортні субсидії
- _____ демпінг
- _____ протекціонізм
- _____ немитні бар'єри

- _____ експортний потенціал країни
- _____ структура експорту
- _____ закон зростання альтернативної вартості
- _____ теорема Столпера-Семюелсона
- _____ теорема Рибчинського
- _____ адвалерне мито
- _____ специфічне мито
- _____ ембарго

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Відсутність штучних (створених урядом) бар'єрів на шляху торгівлі між окремими ми особами, фірмами різних країн
2. Ізольованість економіки країни від економіки інших країн
3. Зведення перешкод на шляху вільної торгівлі
4. Зростання пропозиції певного фактора виробництва збільшує обсяг виробництва і доходи галузі, в якій ці фактори використовуються інтенсивніше, і скорочує обсяг виробництва і доходи галузі, де він задіяний менш інтенсивно
5. Спеціалізація окремих країн на виготовленні тих чи інших видів продукції з метою взаємного обміну ними
6. Відношення експортних цін країни до її імпорتنих цін
7. Вигоди від зовнішньої торгівлі розподіляються прямо пропорційно змінам цін у обох країнах
8. Країна має порівняльну перевагу у виробництві продукту, якщо вона виробляє цей продукт із нижчою альтернативною вартістю, ніж потенційний торговельний партнер
9. Обсяг виробленої продукції, який країна може продавати на світовому ринку без будь-якої шкоди для задоволення своїх внутрішніх потреб
10. Питома вага різних товарних груп у загальному обсязі експорту
11. Зі збільшенням обсягів продукції перехід від виробництва одного продукту до іншого супроводжується збільшенням витрат
12. Заборона урядом ввезення до певної країни чи вивезення із певної країни товарів
13. Продаж товарів нижче витрат на міжнародних ринках
14. Мито, яке встановлюється у вигляді фіксованої суми з одиниці виміру
15. Мито, яке запроваджується у вигляді відсотка від митної вартості товару
16. Мито, яке накладається на вироби, які не виробляють у країні
17. Мито, яке призначене для захисту вітчизняного виробника
18. Мито, яке застосовує країна-імпортер певного товару для нейтралізації переваг які здобуває її торговельний партнер, використовуючи експортні субсидії
19. Обмеження кількості або сумарної вартості конкретних імпорتنих товарів
20. Здатність країни виробляти товар або послугу з нижчими затратами ресурсів, ніж інші торговельні партнери
21. У довгостроковому періоді розвиток зовнішньої торгівлі забезпечує зростання доходів тих факторів виробництва, які інтенсивно використовуються в експортних галузях, знижує доходи власників факторів виробництва, які інтенсивно використовуються в імпортозаміщувальних галузях
22. Інструменти зовнішньоторговельної політики (за винятком мита), за допомогою яких імпорт до країни певних виробів утруднюється
23. Товари і послуги, які країна купує в інших країнах
24. Різноманітні фінансові пільги, які надаються державою вітчизняним фірмам для розширення вивозу товарів за кордон
25. Товари і послуги, які одна країна продає іншим країнам
26. Крива, яка показує варіанти спеціалізації країни на виробництві одного продукту з наступним обміном (експортом) для отримання іншого продукту

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. У будь-якій економіці ресурси не є взаємозамінюваними для альтернативного їх використання.

2. У точці на кривій виробничих можливостей, у якій співвідношення витрат у обох країнах однакове зникає основа для поглиблення спеціалізації та розширення торгівлі.
3. Унаслідок дії закону спадного граничного продукту спеціалізація країни є неповною.
4. Імпорт збільшує сукупний попит у країні
5. Крива пропозиції експорту показує обсяг експорту, який країна пропонуватиме, коли світові ціни перевищують внутрішню ціну – ціну в замкнутій економіці за відсутності міжнародної торгівлі
6. Крива попиту на імпорт показує величину попиту країни на імпорт, коли світові ціни вищі від внутрішньої ціни
7. Запровадження мита стимулює внутрішнє споживання в країні
8. Принцип абсолютної переваги сформулював Д. Рікардо
9. Імпорт товарів і послуг спричиняє зростання внутрішніх цін та інфляцію.
10. Постулат, згідно з яким країни експортуватимуть ті товари, виробництво яких потребує значних витрат відносно надлишкових факторів і невеликих затрат дефіцитних товарів займає центральне місце в концепції зовнішньої торгівлі Портера.
11. Що нижча еластичність попиту, на імпорт за ціною або еластичність пропозиції експорту за ціною, то менший вигравш країни від торгівлі
12. Згідно з правилами Світової організації торгівлі, країна-імпортер за певних обставин може запровадити компенсаційне звільнення мито
13. У стримуванні зовнішньої торгівлі мито спрацьовує сильніше, ніж квоти.
14. Доки у співвідношенні внутрішніх відносних цін між країнами зберігаються відмінності, доти кожна з них матиме порівняльну перевагу у виробництві певного продукту, що становить основу для взаємовигідної зовнішньої торгівлі.
15. У наслідок конкуренції граничні витрати заміщення одного ресурсу на інший у країн-торговельних партнерів вирівнюються.
16. За зростаючих витрат заміщення максимальну вигоду від зовнішньої торгівлі дає повна спеціалізація країни
17. Ембарго вводиться здебільшого з економічних мотивів.
18. Міжнародна спеціалізація країн, що ґрунтується на порівняльній перевазі, збільшує сукупний обсяг виробництва країн, що торгують між собою.
19. Зовнішня торгівля забезпечує приріст добробуту в країні-екпортері за рахунок більшого вигравшу споживачів країни порівняно з утратами її виробників.
20. Якщо країна експортує трудомістку продукцію та імпортує капіталомістку і пропозиція праці як ресурсу зростає найвищими темпами, то обсяг виробництва і доходи експортоорієнтованих галузей зменшуватиметься.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ.

1. Відмінність між імпортними митом і квотою полягає в тому, що лише мито:
 - а) зменшує обсяги міжнародної торгівлі;
 - б) підвищує ціни;
 - в) забезпечує надходження до бюджету;
 - г) знижує життєвий рівень населення;
 - д) усі відповіді неправильні.

2. З одиниці ресурсів Багатія може виробляти 3 т борошна або 6 т цукру, а Бідасія – 1 т борошна або 4 т цукру. Якщо міжнародна спеціалізація країн відбувається на засадах порівняльної переваги, то:
 - а) Багатія експортуватиме цукор та імпортуватиме борошно
 - б) Багатії не вигідно експортувати борошно та імпортувати цукор;
 - в) Бідасія експортуватиме борошно та імпортуватиме цукор;
 - г) Бідасії вигідно експортувати цукор та імпортувати борошно;
 - д) усі відповіді неправильні.

3. Якщо продуктивність праці з виробництва експортованого товару у першій країні вища, ніж у другій, то перша країна:
 - а) має абсолютну перевагу;
 - б) має порівняльну перевагу;
 - в) виробляє цей товар з нижчою альтернативною вартістю, ніж друга країна;

- г) виробляє цей товар з вищою альтернативною вартістю, ніж друга країна;
- д) правильні пункти а) і в).

4. Країна має порівняльну перевагу у виробництві продукту, якщо:

- а) виробляє цей продукт з нижчими витратами, ніж інші країни;
- б) має перевагу у природньо-кліматичних умовах виробництва цього продукту;
- в) має історичні традиції у виробництві цього продукту;
- г) виробляє цей продукт з нижчою альтернативною вартістю, ніж потенційний торговельний партнер;
- д) усі відповіді неправильні.

5. Яке твердження про квоту правильне?

- а) знижує зайнятість у галузях, які захищають;
- б) знижує рівень корупції в країні;
- в) посилює конкуренцію на національному ринку;
- г) вигідна усім групам населення;
- д) жодне.

6. Яка із форм торговельних бар'єрів не є політичною перешкодою для лібералізації міжнародної торгівлі?

- а) імпортна квота;
- б) ліцензування експорту та імпорту;
- в) бюрократична тяганина під час митних процедур;
- г) субсидування експорту;
- д) добровільні обмеження експорту.

7. Скасування мита на імпортований товар призведе до:

- а) зменшення надходжень до бюджету
- б) збільшення споживання цього товару в країні;
- в) зменшення виробництва цього товару в країні;
- г) зниження внутрішньої ціни цього товару;
- д) усі твердження неправильні.

8. Що не є аргументом прихильників протекціонізму?

- а) підтримання і зміцнення галузей, які випускають стратегічні товари, важливі для економічної безпеки, оборони країни або ведення війни;
- б) підтримання вітчизняних виробників збільшує сукупний попит у країні та стимулює зростання рівнів виробництва і зайнятості;
- в) захист молодих галузей вітчизняної економіки забезпечує прискорений їх розвиток;
- г) протекціоністські заходи знижують ціни у вітчизняній економіці;
- д) усі твердження правильні.

9. Головним чинником поглиблення міжнародного поділу праці нині стає (ють):

- а) відмінності у ґрунтово-кліматичних умовах країн;
- б) відмінності у флорі і фауні країн;
- в) географічне розташування країни;
- г) науково-технічні досягнення країн;
- д) забезпечення трудовим ресурсом.

10. За останні півстоліття рівень відкритості національних економік:

- а) знизився;
- б) підвищився;
- в) не змінився;
- г) одних країн – знизився, а інших - підвищився;
- д) одних країн – знизився, інших – підвищився, а третіх – не змінився.

11. Абсолютна перевага країни у виробництві певного продукту означає, що ця країна:

- а) здатна продавати більшу кількість цього продукту на власному ринку, ніж її конкуренти на своїх ринках;
- б) має змогу розширити випуск цього продукту;
- в) має перевагу у забезпеченні певними видами ресурсів для виробництва цього продукту;
- г) експортує більше цього продукту, ніж її конкуренти;
- д) усі відповіді неправильні.

12. До чинників, які сприяли швидкому зростанню торгівлі в останнє десятиліття не належить:

- а) удосконалення видів транспорту, що різко знизило високі витрати на транспортування товарів, що стримувало торгівлю між віддаленими регіонами;
- б) вдосконалення засобів зв'язку, що забезпечує практично миттєвий зв'язок між торговими партнерами в усьому світі;
- в) участь практично усіх країн світу тією чи іншою мірою у міжнародній торгівлі;
- г) значне зниження митних зборів і скасування інших торговельних обмежень, зокрема унаслідок успішного завершення Уругвайського раунду в межах ГАТТ;
- д) посилення державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків.

13. Яке твердження з позиції теорії Гекшера-Оліна неправильне:

- а) країни експортуватимуть ті товари, виробництво яких потребує значних витрат відносно надлишкових факторів;
- б) країни імпортуватимуть товари, у виробництві яких довелося би широко використовувати відносно дефіцитні фактори;
- в) якщо відношення між кількістю даного фактора та іншими факторами в країні вище, ніж у інших країнах, то цей фактор є відносно надлишковим для даної країни;
- г) ціна надлишкового фактора у країні буде нижчою порівняно з іншими країнами;
- д) відносна ціна продукту, у виробництві якого використовують дешевший фактор виробництва більшою мірою, ніж інші фактори, буде вищою, ніж деінде.

14. Що не є визначником національного ромба в концепції міжнародної спеціалізації країни Майкла Портера:

- а) кількість та якість певних факторів виробництва;
- б) умови внутрішнього попиту, його кількісні та якісні параметри;
- в) наявність у національній економіці високорозвинутих близьких сумісних галузей, що забезпечують експортоорієнтовані виробництва сировиною, матеріалами, півфабрикатами, інформацією тощо;
- г) правильне співвідношення державного і приватного секторів у національній економіці;
- д) стратегія і структура фірм, рівень і характер конкуренції на внутрішньому ринку.

15. Хто з основних економічних суб'єктів країни виграє від запровадження ввізного мита на певний продукт:

- а) вітчизняні виробники цього продукту;
- б) споживачі;
- в) держава;
- г) правильні відповіді а) і б);
- д) правильні відповіді а) і в).

16. Що не є втратою споживачів від запровадження ввізного мита на певний продукт:

- а) зменшення обсягів закупівель продукту;
- б) оплата розвитку неефективних вітчизняних виробництв;
- в) сплата мита;
- г) оплата приросту прибутку вітчизняних фірм;
- д) оплата витрат вітчизняних фірм на виробництво додаткової кількості цього продукту.

17. Що є втратою від запровадження мита для суспільства в цілому:

- а) сплата мита;
- б) оплата розвитку неефективних вітчизняних виробництв;
- в) зменшення обсягів закупівель продукту;

- г) правильна відповідь а) і б);
д) правильна відповідь а) і в).

18. Від запровадження вивізного мита на певний продукт несуть втрати такі економічні суб'єкти країни:

- а) держава;
б) вітчизняні виробники в цілому;
в) споживачі;
г) правильні відповіді б) і в);
д) правильні відповіді а) і в).

19. Яке твердження не впливає із моделі торгівлі двох країн, що виробляють однаковий продукт:

- а) унаслідок міжнародної торгівлі виробники у країні-експортері виграють;
б) споживачі в країні-експортері програють;
в) виробники в країні-імпортері програють;
г) споживачі в країні-імпортері виграють;
д) загалом зовнішня торгівля забезпечує приріст добробуту в країні-імпортері, але знижує добробут в країні-експортері.

20. Яке твердження неправильне:

- а) основні домовленості, досягнуті в межах ГАТТ, знищують мито по всьому світові, лібералізують правила, що регулюють обмін послугами, створюють нові механізми захисту інтелектуальної власності, скасовують квоти на готовий одяг, текстиль і т.д.;
б) дедалі важливішу роль у міжнародній торгівлі відіграють „азійські тигри”;
в) рівень заборгованості країни вважають дуже високим, якщо він більший за її річний ВВП;
г) рівновага у світовій торгівлі у моделі двох країн досягається в точці, в якій крива торговельних можливостей однієї країни перетинається з кривою торговельних можливостей іншої країни;
д) теорему Рибчинського підтверджує так звана „голландська хвороба”.

IV. ЗАДАЧІ

1. Нижче наведено таблиці виробничих можливостей для Багатії і Бідасії.

Таблиця виробничих можливостей для Багатії

	Виробничі альтернативи			
Товар А	0	20	40	60
Товар В	15	10	5	0

Таблиця виробничих можливостей для Бідасії

	Виробничі альтернативи			
Товар А	0	20	40	60
Товар В	60	40	20	0

Визначіть:

- а) внутрішню альтернативну вартість виробництва товару А і товару В у кожній країні;
б) на виробництві якого продукту повинна спеціалізуватися кожна країна;
в) лінії торговельних можливостей кожної країни, якщо умови торгівлі становлять 1 товар В = 2 товару А;
г) якщо оптимальна структура виробництва для спеціалізації і торгівлі є (20 і 10) для Багатії і (20 і 40) для Бідасії. Визначіть вигоди від спеціалізації і торгівлі.

2. Уряд Бідасії ухвалює рішення про запровадження мита на імпорт олії в розмірі 40 центів за 1 кг. Світова ціна на олію становить 800 дол. за тонну. Обсяг виробництва олії в Бідасії за вільної торгівлі становить 50 тис. т, а за наявності ввізного мита – 60 тис. т. Обсяг споживання олії за вільної торгівлі становить 120 тис. т, а за імпортного мита – 100 тис. т. Різницю між споживанням і виробництвом Бідасія покриє за рахунок імпорту.

Обчисліть:

- витрати споживачів даної країни від запровадження ввізного мита;
- виграш виробників Бідасії від цього заходу;
- збільшення доходів державного бюджету від запровадження ввізного мита;
- чисті втрати національного добробуту країни від обмеження імпорту.

3. У Багатії функції вітчизняних попиту і пропозиції для комп'ютерів задані рівняннями:

$$Q_d = 8 - P; \quad Q_s = p - 1, \quad (P - \text{тис. дол; } Q - \text{тис. одиниць}).$$

Іноземні фірми можуть постачати на ринок Багатії необмежену кількість комп'ютерів за світовою ціною 2 тис. дол. за одиницю.

Визначіть:

- внутрішню рівноважну ціну та обсяг за умов закритої економіки;
- внутрішнє споживання, вітчизняне виробництво та імпорт в умовах відкритої економіки;
- величину субсидії, яку повинен надати вітчизняним виробникам уряд, щоб вітчизняне виробництво могло витіснити імпорт;

4. Припустімо, що Україна і Польща виробляють лише два товари – цукор та борошно. Обсяг продукції на одиницю ресурсів подано в таблиці:

Країна	Цукор	Борошно
Україна	75	100
Польща	50	50

Визначіть:

- Чи має Україна абсолютну перевагу у виробництві борошна? А цукру?;
- Чи має Україна порівняльну перевагу у виробництві борошна? А цукру?;
- Яке мінове співвідношення між цукром і борошном склалося б в Україні за відсутності зовнішньої торгівлі?;
- У яких межах встановляться умови торгівлі у разі вільної торгівлі між Україною і Польщею?

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- 5 міжнародний поділ праці
- 2 автаркія
- 20 абсолютна перевага
- 8 порівняльна перевага
- 26 крива торговельних можливостей
- 23 імпорт
- 25 експорт
- 6 умови торгівлі
- 7 правило розподілу вигод
- 17 захисне мито
- 16 фіскальне мито
- 18 компенсаційне мито
- 1 фритредерство
- 19 імпортна квота
- 24 експортні субсидії
- 13 демпінг
- 3 протекціонізм
- 22 немитні бар'єри

<u>9</u>	експортний потенціал країни
<u>10</u>	структура експорту
<u>11</u>	закон зростання альтернативної вартості
<u>21</u>	теорема Столпера-Семюелсона
<u>4</u>	теорема Рибчинського
<u>15</u>	адвалерне мито
<u>14</u>	специфічне мито
<u>12</u>	ембарго

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. П; 2. П; 3. Н; 4. Н; 5. П; 6. Н; 7. Н; 8. Н; 9. Н; 10. Н;
11. Н; 12. П; 13. Н; 14. П; 15. П; 16. Н; 17. Н; 18. П; 19. Н; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. в; 2. г; 3. а; 4. г; 5. д; 6. а; 7. д; 8. г; 9. г; 10. б;
11. д; 12. д; 13. д; 14. г; 15. д; 16. д; 17. д; 18. в; 19. д; 20. г.

IV. ЗАДАЧІ

1.

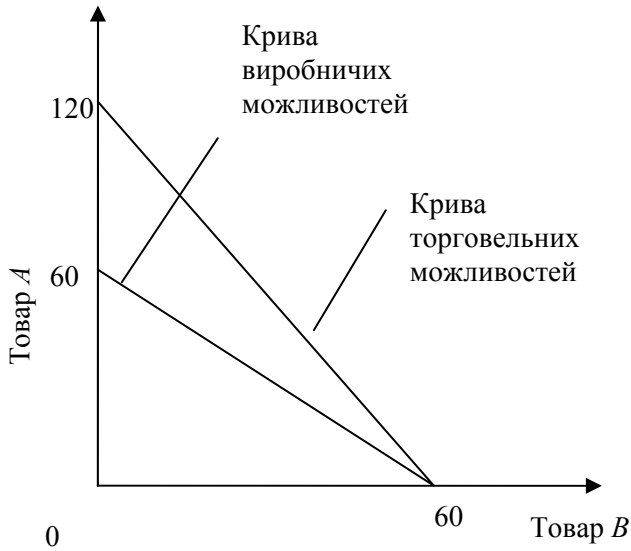
а) внутрішня альтернативна вартість в Багатії становить: 1 од. товару $B = 4$ од. товару A . Внутрішня альтернативна вартість становить: 1 од. товару $B = 1$ од. товару A .

б) Багатія повинна спеціалізуватися на виробництві товару A , а Бідасія - товару B ;

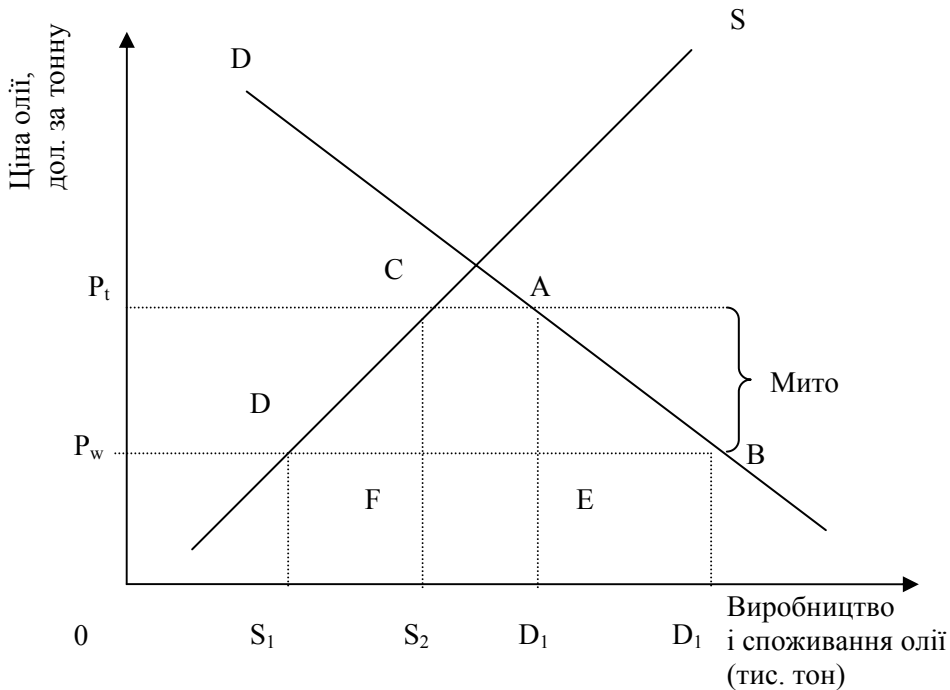
в)

Бідасія

г) До спеціалізації і торгівлі вироблялось 40 од. товару A і 50 од. товару B . Після спеціалізації країн виробляють 60 од. товару A і 60 од. товару B . Приріст (вигода) від спеціалізації і торгівлі становить 20 од. товару A і 10 од. товару B .

2. Для полегшення розв'язання задачі доцільно використати графічний метод.

$S_1 = 50$ тис. тонн (виробництво олії в Бідасії за вільної торгівлі);

$S_2 = 60$ тис. тонн (виробництво олії в Бідасії із запровадженням мита);

$D_1 = 120$ тис. тонн (обсяг споживання олії в Бідасії за вільної торгівлі);

$D_2 = 100$ тис. тонн (обсяг споживання олії в Бідасії із запровадженням мита);

$P_w = 800$ дол. за тонну (світова ціна олії).

Унаслідок запровадження мита внутрішня ціна олії в Бідасії зросте з 800 дол. до 1200 дол. за тунну. $P_t = P_w + \text{мито} = 800 + 400 = 1200$ (дол.)

Обсяг імпорту олії за вільної торгівлі становить 70 тис. тонн (120- 50). Із запровадженням мита імпорт олії дорівнює 40 тис. тонн.

а) Витрати споживачів країни від запровадження мита на імпорт олії графічно показує площа трапеції $P_t P_w AB$. Площа цієї трапеції дорівнює:

$$\frac{120\ 000 + 100\ 000}{2} * 400 = 44 \text{ (млн. дол.)}$$

б) Витрати виробників Бідасії від запровадження мита на імпорт олії графічно показує площа трапеції $P_t P_w CD$. Площа цієї трапеції дорівнює:

$$\frac{50\ 000 + 60\ 000}{2} * 400 = 22 \text{ (млн. дол.)}$$

в) Збільшення доходів державного бюджету від запровадження мита на імпорт олії графічно показує площа прямокутника CAEF. Площа цього чотирикутника дорівнює:
 $40\ 000 * 400 = 16$ (млн. дол.).

г) Чисті втрати національного добробуту від обмеження імпорту графічно показують площі трикутників DCF і ABE. Суму площ цих трикутників можна обчислити як різницю між площею трапеції $P_t P_w AB$, площею трапеції $P_t P_w CD$ і площею прямокутника CAEF:
 $44 - 22 - 16 = 6$ (млн. дол.)

3.

а) За відсутності зовнішньої торгівлі рівноважна ціна і рівноважна кількість дорівнюють:

$$Q_d = Q_s = 8 - P = P - 1$$

Рівноважна ціна = 4,5 (тис. дол.), а рівноважна кількість -- 3,5 тис. од.

б) Коли економіка Багатії стає відкритою, то внутрішнє споживання цього блага становить 65 тис. од. [8 - 2]. Виробництво комп'ютерів у Багатії зменшується до 1 тис. од. [2 - 1]. Різниця між споживанням та виробництвом покривається імпортом.

Імпорт комп'ютерів у Багатії становить 5 тис. одиниць [6-1].

в) Ділові одиниці Багатії зможуть витіснити імпорт коли

$$Q_s = - 1 + (P_w + S), \text{ де } S \text{ -- субсидія}$$

$$8 - 2 = - 1 + 2 + S;$$

$$S = 5 \text{ (тис. дол.)}$$

Отже, величина субсидії становитиме 5 тис. дол. На одиницю продукції.

Загальна сума субсидії = 5 тис. дол. * 6 тис. одиниць = 30 млн. дол.

4.

а) Україна має абсолютну перевагу і у виробництві борошна, і у виробництві цукру

б) Україна має порівняльну перевагу лише у виробництві борошна. Польща має порівняльну перевагу у виробництві цукру.

в) за відсутності зовнішньої торгівлі мінове співвідношення між цукром і зерном становило би в Україні 1 од. Борошна = 0,75 од. Цукру.

г) За вільної торгівлі між Україною та Польщею світова ціна на борошно має встановитися у межах $3/4$ одиниці цукру < 1 одиниця борошна < 1 одиниця цукру.

ТЕМА 14. ВІДКРИТА ЕКОНОМІКА

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ чистий експорт
- _____ чисті іноземні інвестиції
- _____ мала відкрита економіка
- _____ велика відкрита економіка
- _____ спеціальні права запозичення
- _____ ревальвація
- _____ девальвація
- _____ платіжний баланс
- _____ активний платіжний баланс
- _____ торговельний баланс
- _____ поточний рахунок
- _____ резервні активи
- _____ монетарне золото
- _____ баланс офіційних розрахунків
- _____ підсумковий платіжний баланс
- _____ молода нація-боржник
- _____ зріла нація-боржник
- _____ молода нація-кредитор
- _____ зріла нація-кредитор
- _____ односторонні перекази
- _____ реальні потоки
- _____ фінансові потоки
- _____ баланс товарів і послуг
- _____ прямі інвестиції
- _____ портфельні інвестиції
- _____ чистий кредитор
- _____ чистий боржник
- _____ золоті мітки
- _____ регульовані валютні курси

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Систематизований запис усіх міжнародних операцій резидентів країни з нерезидентами за певний проміжок часу, — як правило, за рік.
2. Встановлення центральним банком нижчого курсу національної валюти за фіксованого обмінного курсу.
3. У рахунках національного продукту країни обсяг експорту товарів і послуг мінус обсяг імпорту товарів і послуг.
4. Плаваючі валютні курси, що встановлюються на валютному ринку у процесі взаємодії попиту і пропозиції під впливом валютної політики держави.
5. Такі інвестиції, коли іноземний інвестор володіє менш ніж 10% акціонерного капіталу, а також облігації та інші цінні папери (держави і корпорацій), інструменти грошового ринку, фінансові похідні інструменти тощо.
6. Рух товарів, послуг, матеріальних або інших нефінансових активів.
7. Різниця між експортом та імпортом товарів.
8. Встановлення центральним банком вищого валютного курсу за фіксованого обмінного курсу.

9. Міжнародна інвестиційна позиція країни, коли зовнішні активи резидентів країни перевищують їхні зобов'язання решті світу.
10. Країна з від'ємним сальдо торговельного балансу і пасивним балансом поточного рахунку.
11. Національна економіка, експорт та імпорт якої становлять помітну частку відповідних світових показників.
12. Різниця між внутрішніми заощадженнями та внутрішніми інвестиціями.
13. Основний розділ платіжного балансу, в якому записано статистичні дані про рух між країною та рештою світу реальних ресурсів — товарів, послуг та доходів.
14. Золотий запас країни.
15. Рух і вимог і зобов'язань, що виникають у зв'язку з рухом реальних потоків.
16. Межі відхилення валютного курсу від монетного паритету.
17. Країна з від'ємним сальдо торговельного балансу, але активним балансом поточного рахунку.
18. Такі інвестиції, коли іноземний інвестор володіє десятьма і більше відсотками звичайних акцій акціонерного товариства.
19. Міжнародна інвестиційна позиція країни, коли зобов'язання резидентів решті світу перевищують їхні активи за кордоном.
20. Країна з додатним сальдо торговельного балансу, але пасивним балансом поточного рахунку.
21. Баланс поточного рахунку разом із балансом рахунку капіталу та фінансів (без статті “Резервні активи”).
22. Національна економіка, експорт та імпорт якої становлять незначну частку у світовому експорті та імпорті.
23. Різниця між доходами, одержаних резидентами країни за кордоном, і доходами, які виплачені у країні нерезидентам.
24. Зовнішньоекономічні операції, які не супроводжуються зустрічним потоком цінностей, а є просто одностороннім безкоштовним переданням товарів, списанням боргів чи наданням неоплатним послуг.
25. Країна із додатним сальдо торговельного балансу і активним балансом поточного рахунку.
26. Суворо визначені активи, що перебувають у власності або під контролем центрального банку країни.
27. Міжнародна грошова одиниця, яка існує у вигляді записів на рахунках країн – членів МВФ.
28. Підсумковий платіжний баланс, коли сума сальдо балансу поточного рахунку, сальдо балансу рахунку капіталу і фінансів без статті “Резервні активи” та статистичних розбіжностей є додатною величиною.
29. Сальдо статті “Резервні активи”.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Надання позик резидентам інших країн відображають у кредиті платіжного балансу країни.
2. Для будь-якої країни чистий експорт завжди дорівнює чистим іноземним інвестиціям.
3. За даного рівня національних заощаджень збільшення чистих іноземних інвестицій країни зменшує внутрішні інвестиції.
4. Для збільшення внутрішніх інвестицій країна повинна або збільшити національні заощадження або зменшити свої чисті іноземні інвестиції.
5. За інших рівних умов підвищення рівня реальної процентної ставки в країні зменшує її чисті іноземні інвестиції.
6. Активний платіжний баланс індукує імпульси до знецінення валюти.
7. У відкритій економіці внутрішні видатки обов'язково дорівнюють обсягові вироблених у країні товарів і послуг.
8. Якщо внутрішні видатки більші за обсяг національного продукту, то чистий експорт є від'ємною величиною.
9. Експорт товарів за кордон відображають у “дебеті” платіжного балансу, а збільшення іноземної валюти на ту саму суму — у “кредиті” балансу.
10. Вартість послуг наданих резидентами нерезидентам записують у кредиті.
11. За золотомонетного стандарту зі зниженням курсу валюти країни до її нижньої золотої мітки золото надходило до країни.
12. У Бретон-Вудській валютній системі дефіцити платіжного балансу коригувалися через

девальвації, які проводилися з дозволу МВФ.

13. Чистий експорт — це кількість іноземної валюти, яку потребують іноземці для купівлі вітчизняного чистого експорту.

14. Основною причиною міжнародної мобільності капіталів є різниця в рівні цін у різних країнах.

15. У малій відкритій економіці за плаваючого валютного курсу фіскальна політика не впливає на обсяг виробництва.

16. Протекціоністська зовнішньоторговельна політика за режиму вільного плавання валюти не впливає на стан торговельного балансу.

17. У системі фіксованих валютних курсів монетарна політика у своєму звичному розумінні не дає результатів.

18. Результативність фіскальної політики у національній економіці за плаваючого валютного курсу перебуває у прямій залежності від ступеня мобільності капіталу.

19. У малій відкритій економіці за фіксованого валютного курсу та низької мобільності капіталу результативність фіскальної політики підвищується.

20. У малій відкритій економіці за гнучких валютних курсів зі зниженням рівня міжнародної мобільності капіталу результативність монетарної політики знижується.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Активне сальдо платіжного балансу збільшиться, якщо в країні:

- а) знижуються реальні процентні ставки;
- б) зростають темпи інфляції;
- в) підвищуються темпи економічного зростання;
- г) відбуваються усі названі процеси;
- д) усі названі процеси не можуть збільшити активне сальдо платіжного балансу.

2. Коли нині кажуть, що країна девальвувала свою валюту, то мають на увазі, що:

- а) внутрішня купівельна спроможність валюти знизилася;
- б) уряд підвищив ціну, за яку закуповуватиме золото;
- в) уряд зменшив кількість грошей, що перебуває в обігу;
- г) уряд знизив фіксований курс валюти стосовно інших валют;
- д) усі твердження неправильні.

3. Яка ознака не характеризує сучасну міжнародну валютну систему:

- а) повна демонетизація золота;
- б) скасування номінального золотого паритету;
- в) запровадження фіксованих валютних курсів;
- г) скасування офіційної ціни на золото;
- д) розширення кола резервних валют.

4. Що не враховують у поточному рахунку платіжного балансу країни:

- а) експорт товарів;
- б) вартість гуманітарної допомоги, яку отримала країна із інших країн для надання допомоги потерпілим від повеней;
- в) доходи резидентів від фінансових активів за кордоном;
- г) зміни в активах країни за кордоном;
- д) враховують усі.

5. Дефіцит платіжного балансу країни можна профінансувати через:

- а) позики за кордоном;
- б) використання золото-валютних резервів країни;
- в) девальвацію національної валюти;
- г) правильні відповіді а і б;
- д) усі відповіді правильні.

6. За фіксованого обмінного курсу і стабільного рівня цін обсяг національного продукту в країні з малою відкритою економікою можна збільшити за допомогою:

- а) зниження норми резервування для комерційних банків;
- б) купівлі центральним банком державних цінних паперів;
- в) збільшення державних видатків;
- г) зменшення дефіциту державного бюджету;
- д) усі твердження неправильні.

7. У країні з малою відкритою економікою за плаваючого валютного курсу та стабільного рівня цін рівень зайнятості можна підвищити:
- зниженням податків;
 - збільшенням державних видатків;
 - збільшенням кількості грошей у обігу;
 - зменшенням кількості грошей у обігу;
 - правильні твердження *a* і *b*.
8. За плаваючих валютних курсів та низької мобільності капіталу результативність стимулювальної монетарної політики:
- така сама, як і за абсолютної мобільності капіталу;
 - нижча, ніж за абсолютної мобільності капіталу;
 - вища, ніж за абсолютної мобільності капіталу;
 - однозначної відповіді немає;
 - усі твердження неправильні.
9. В умовах плаваючого валютного курсу стимулювальна фіскальна політика:
- знижує обмінний курс національної валюти;
 - підвищує обмінний курс національної валюти;
 - не впливає на обмінний курс національної валюти;
 - немає однозначної відповіді;
 - усі твердження неправильні.
10. Багато економістів віддають перевагу плаваючим валютним курсам, бо вони:
- дають можливість використовувати монетарну політику для досягнення інших макроекономічних цілей;
 - дають змогу урядам використовувати торговельні обмеження для регулювання поточного рахунку;
 - змушують центральний банк обмежувати пропозицію грошей;
 - підвищують результативність фіскальної політики;
 - усі твердження неправильні.
11. За плаваючих валютних курсів:
- тільки монетарна політика може впливати на обсяг національного виробництва;
 - тільки фіскальна політика може впливати на обсяг національного виробництва;
 - і фіскальна, і монетарна можуть впливати на обсяг національного виробництва;
 - ні фіскальні, ні монетарна політика не може впливати на обсяг національного виробництва;
 - усі твердження неправильні.
12. Торговельні обмеження за фіксованого обмінного курсу:
- збільшують обсяг чистого експорту і обсяг національного виробництва;
 - зменшують обсяг чистого експорту і обсяг національного виробництва;
 - обсяг чистого експорту і обсяг національного виробництва не змінюються;
 - обсяг чистого експорту зменшується, а обсяг національного виробництва збільшується;
 - обсяг чистого експорту збільшується, а обсяг національного виробництва зменшується;
13. Ключова відмінність між моделлю *IS-LM* та моделлю Мандела-Флемінга полягає в тому, що:
- у моделі Мандела-Флемінга рівень цін є змінним;
 - у моделі Мандела-Флемінга економіка країни є малою відкритою економікою;
 - модель Мандела-Флемінга не використовують для оцінки впливів монетарної і фіскальної політики;
 - модель Мандела-Флемінга розглядає взаємодію ринків інакше, ніж модель *IS-LM*;
 - усі твердження неправильні.
14. З моделі Мандела-Флемінга випливає, що в системі координат (*Y-e*) крива *LM** унаслідок підвищення обмінного курсу:
- переміщуватиметься вліво;
 - переміщуватиметься вправо;
 - стане крутішою;
 - буде стабільною;
 - усі твердження неправильні.
16. Яке твердження неправильне:
- якщо підсумковий платіжний баланс дорівнює нулю, то платіжний баланс країни врівноважений;
 - за активного підсумкового платіжного балансу центральний банк збільшує валютні резерви;
 - підсумковий платіжний баланс дорівнює балансові офіційних розрахунків із протилежним знаком;

- г) країна з додатним поточним рахунком фактично інвестує частину своїх національних заощаджень за кордон;
- д) збільшення офіційних валютних резервів відображається у кредиті, а зменшення — у дебеті.
17. Бретон-Вудську валютну систему не характеризувала така ознака:
- а) кожна країна – член МВФ установлювала номінальний золотий вміст своєї грошової одиниці;
- б) країни – члени втратили право на необмежену кількість девальвацій;
- в) кожна країна зобов'язувалася дотримуватися незмінного курсу своєї валюти щодо валют будь-якої іншої країни;
- г) дефіцити платіжного балансу коригувалися шляхом переміщення золота між країнами;
- д) для підтримання домовлених обмінних курсів уряди використовували валютні резерви.
18. Якої складової не містять золотовалютні резерви країни:
- а) золотий запас;
- б) спеціальні права запозичення;
- в) резервну позицію країни в МВФ;
- г) державні цінні папери;
- д) вільно конвертовані валюти.
19. Що не є аргументом прихильників фіксованих валютних курсів:
- а) невизначеність плаваючих валютних курсів ускладнює міжнародну торгівлю;
- б) вільне плавання валют не розв'язало проблеми розбалансованості платіжних балансів;
- в) мінливість плаваючих обмінних курсів існувала навіть тоді, коли фундаментальні економічні умови у відповідних країнах були стабільними;
- г) за фіксованих обмінних курсів підвищується результативність монетарної політики;
- д) фіксовані обмінні курси не допускають надмірного зростання пропозиції грошей.
20. Що не характеризує стан платіжного балансу зрілої нації-боржника:
- а) додатне сальдо торговельного балансу;
- б) пасивний баланс поточного рахунку;
- в) надлишок торговельного балансу витрачається на сплату процентів за позики попередніх років;
- г) сальдо балансу трансферів від'ємне;
- д) експорт країни на цій стадії економічного розвитку перевищує її імпорт.

IV. ЗАДАЧІ

1. Економіку Багатії характеризують такі параметри:
- 1) експорт товарів становить 850;
 - 2) імпорт товарів становить 820;
 - 3) резиденти країни отримують доходи від іноземних інвестицій у формі виплати процентів з-за кордону 320;
 - 4) видатки резидентів країни на туризм становлять 350;
 - 5) доходи даної країни від туризму дорівнюють 280;
 - 6) країна виплачує зарубіжним інвесторам дохід у сумі 200;
 - 7) перекази капіталу, одержані резидентами Багатії 180;
 - 8) перекази капіталу резидентами Багатії нерезидентам 230;
 - 9) прямі інвестиції нерезидентів в економіку Багатії 200;
 - 10) прямі інвестиції резидентів Багатії за кордоном 220.
- а) Обчисліть сальдо поточного рахунку, сальдо рахунку капіталів і фінансів без статті “Резервні активи” і сальдо підсумкового балансу країни.
- б) Які зміни величини офіційних золото-валютних резервів країни.
2. Англійський фунт стерлінгів за Першої світової війни містив 7,322382 г золота, а американський долар — 1,504663 г. Витрати на пересилання золота із Англії до США у розрахунку на 1 ф.ст. становили 2,7 цента. Визначити експортну та імпортну золоті мітки.

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

3 чистий експорт

<u>2</u>	чисті іноземні інвестиції
<u>22</u>	мала відкрита економіка
<u>11</u>	велика відкрита економіка
<u>27</u>	спеціальні права запозичення
<u>8</u>	ревальвація
<u>2</u>	девальвація
<u>1</u>	платіжний баланс
<u>28</u>	активний платіжний баланс
<u>7</u>	торговельний баланс
<u>13</u>	поточний рахунок
<u>26</u>	резервні активи
<u>14</u>	монетарне золото
<u>29</u>	баланс офіційних розрахунків
<u>21</u>	підсумковий платіжний баланс
<u>10</u>	молода нація-боржник
<u>20</u>	зріла нація-боржник
<u>25</u>	молода нація-кредитор
<u>17</u>	зріла нація-кредитор
<u>24</u>	односторонні перекази
<u>6</u>	реальні потоки
<u>15</u>	фінансові потоки
<u>23</u>	чистий зовнішній дохід
<u>18</u>	прямі інвестиції
<u>5</u>	портфельні інвестиції
<u>9</u>	чистий кредитор
<u>19</u>	чистий боржник
<u>16</u>	золоті мітки
<u>4</u>	регульовані валютні курси

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Н; 2. П; 3. П; 4. П; 5. П; 6. Н; 7. Н; 8. П; 9. Н; 10. П; 11. Н; 12. П; 13. П; 14. Н; 15. П; 16. П; 17. П; 18. Н; 19. Н; 20. П.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. д; 2. г; 3. в; 4. г; 5. г; 6. в; 7. в; 8. б; 9. б; 10. а; 11. а; 12. а; 13. б; 14. в; 15. г; 16. д; 17. г; 18. г; 19. г; 20. г.

ЗАДАЧІ

1. а) Сальдо поточного рахунку = $(850+320+280) - (820+350+200) = +80$.

Сальдо рахунку капіталу і фінансів = $(180+200) - (230+220) = -70$.

Сальдо підсумкового платіжного балансу = $+80 + (-70) = +10$.

б) Оскільки підсумковий платіжний баланс активний, то офіційні золото-валютні резерви країни збільшаться на 10. У статті "Резервні активи" буде зроблено запис на цю суму зі знаком мінус (-10). Це дебетова операція.

2. Спочатку обчислимо монетний паритет фунта стерлінгів до долара:

$$1 \text{ ф.ст.} = 7,322382 : 1,504663 = 4,867 \text{ дол.}$$

Максимальний курс фунта стерлінгів у доларах, або імпортна золота мітка = $4,894 (4,867+0,027)$.

Мінімальний курс фунта стерлінгів у доларах, або експортна золота мітка = $4,840 (4,867-0,027)$.

За золотомонетного стандарту переміщення золота між країнами встановлювало фіксовані валютні курси для всіх операцій.

ТЕМА 15. АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОГЛЯДИ НА МАКРОТЕОРІЮ ТА МАКРОПОЛІТИКУ

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ макросередовище
- _____ економічна політика за правилом
- _____ багатство (майно)
- _____ внутрішній лаг
- _____ зовнішній лаг
- _____ усвідомлюваний період
- _____ адміністративний період
- _____ випереджувальні показники
- _____ дискреційна політика
- _____ непослідовність політики
- _____ грошове правило
- _____ лаг
- _____ концепція функціональних фінансів
- _____ циклічно збалансований бюджет
- _____ основний потік макроекономіки
- _____ критика Лукаса
- _____ правило неефективності політики
- _____ правило щорічно збалансованого бюджету
- _____ нетрадиційна політика
- _____ збурення

ВИЗНАЧЕННЯ

1. Критика традиційних методів оцінки результативності економічної політики.
2. Твердження, що передбачені учасниками ринкового процесу заходи економічної політики не можуть впливати на реальні економічні змінні.
3. Твердження, що оптимальна монетарна політика ґрунтується на зростанні пропозиції грошей ustalеним темпом, який не залежить від економічних умов.
4. Проміжок часу від моменту усвідомлення потреби здійснення фіскально-монетарних заходів до моменту, коли відповідних заходів буде вжито.
5. Період часу від моменту ухвалення заходів економічної політики до моменту, коли ці заходи вплинуть на обсяг виробництва, зайнятість чи рівень цін.
6. Більшість економістів, що мають схожі думки щодо певних фундаментальних теоретичних положень, що стосуються впливу макроекономічної політики на основні макроекономічні змінні.
7. Період згідно з яким питання про збалансування бюджету не є головним, бо мета фіскальної політики – досягнення рівноваги національної економіки, а не бюджету.
8. Група змінних, на підставі динаміки яких судять про ймовірність відповідних поворотів ділового циклу.
9. Період часу від моменту виникнення збурення в національній економіці до моменту ухвалення відповідних заходів економічної політики.
10. Погляд згідно з яким достатньо, щоб державний бюджет був збалансований за весь діловий цикл.
11. Державні видатки не мають перевищувати надходжень до державного бюджету.
12. Найпридатніша, на думку державних мужів, економічна політика для даного моменту.

13. Намагання державних мужів заздалегідь оголошувати про курс економічної політики для того, щоб вплинути на сподівання окремих осіб, а відтак, після формування відповідних сподівань, дотримуватись іншої політики, використовуючи ці очікування.
14. Економічна політика, що спрямована на пом'якшення наслідків збурень у національній економіці та ослаблення їх руйнівної сили.
15. Проміжок часу між початком збурення у національній економіці і тим моментом, коли державні мужи усвідомлять, що це справді відбулося.
16. Конкретне значення процентних ставок, податкових ставок та валютних курсів та інших номінальних економічних змінних, що позначається на поведінці економічних суб'єктів, а відтак впливає і на реальні економічні змінні.
17. Заздалегідь оголошені заходи, які буде здійснено в тій чи іншій економічній ситуації та неухильне виконання оголошеної програми дій.
18. Чиста вартість матеріальних і фінансових заходів (усі активи мінус пасиви), якими володіє нація, особа чи фірма у певний проміжок часу.
19. Різка зміна економічних залежностей: наприклад, переміщення кривих сукупного попиту чи сукупної пропозиції внаслідок дії зовнішніх чинників.
20. У аналітичній економіці зазвичай проміжок часу, який потрібен для того, щоб зміни однієї змінної викликали зміни у динаміці іншої.

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. Основний потік макроекономіки вважає, що у довгостроковому періоді зростання обсягу національного виробництва визначають фізичні фактори – кількість та якість факторів виробництва та наявна технологія.
2. Економічна політика може впливати на економічне зростання у довгостроковому періоді лише через сприяння нагромадженню виробничого потенціалу економіки.
3. Основний потік макроекономіки вважає, що у довгостроковому періоді номінальні змінні впливають на реальні.
4. Кейнсіанці твердять, що швидкість обігу грошей стабільна і не змінюється у відповідь на зміни пропозиції грошей.
5. Монетаристи виходять з того, що швидкість обігу грошей мінлива і непередбачувана.
6. Основний потік макроекономіки вважає, що ринкова економіка внутрішньо недостатньо стабільна.
7. Більшість економістів вважає, що грошове правило є найкращим дороговказом для монетарної політики.
8. Основне рівняння макроекономічної рівноваги у монетаристському і кейнсіанському підходах порізнному виражає одне і те ж явище.
9. Монетаристи вважають, що збільшення пропозиції грошей не впливає на обсяг реального обсягу національного виробництва і рівень зайнятості ні у короткостроковому, ні в довгостроковому періодах.
10. Більшість економістів поділяє основні положення теорії раціональних сподівань.
11. Згідно з кейнсіанським підходом, грошове правило сприяє стабілізації рівня цін.
12. Кейнсіанці вважають, що зі зниженням процентної ставки швидкість обігу грошей уповільнюється.
13. Адміністративні лаги коротші в парламентських республіках, ніж у президентських республіках.
14. Монетарній політиці притаманні значно довші адміністративні лаги порівняно з фіскальною політикою.
15. Теорія раціональних сподівань виходить з того, що товарні й ресурсні ринки є конкурентними, отже, всі ціни є гнучкими – як у напрямі зниження, так в напрямі підвищення.
16. Роберт Лукас вважає, що традиційні методи оцінки заходів економічної політики недостатньо враховують її вплив на сподівання.
17. Дискреційна економічна політика завжди є активною.
18. Більшість економістів нині переконані, що вимога щорічно збалансованого бюджету несумісна з фіскальною діяльністю держави.
19. Особливо тривалий зовнішній лаг притаманний монетарній політиці.
20. Представники основного потоку макроекономіки вважають, що в реальній дійсності усі ринки є висококонкурентними.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. Прихильники теорії раціональних сподівань твердять, що:

- а) економічні суб'єкти поводяться раціонально – збирають і осмислюють інформацію, щоб правильно оцінювати наслідки економічної політики;
- б) усі товарні й ресурсні ринки є конкурентними, отже, всі ціни є гнучкими;
- в) на підставі своїх прогнозів економічні суб'єкти можуть заздалегідь нейтралізувати негативні впливи державної політики на рівень свого добробуту;
- г) правильні твердження *a* і *в*.
- д) усі твердження правильні.

2. Більшість економістів нині вважають, що:

- а) номінальні змінні не впливають на реальні змінні у короткостроковому періоді;
- б) хронічна інфляція та хронічне безробіття пов'язані між собою у довгостроковому періоді;
- в) в період спаду доцільно підтримувати високу процентну ставку;
- г) сподівання економічних суб'єктів помітно впливають на сукупний попит і сукупну пропозицію у короткостроковому періоді;
- д) монетарна політика, яку проводять відповідно до грошового правила має незаперечну перевагу над дискреційною монетарною політикою.

3. Основний потік макроекономіки не поділяє такого положення:

- а) зростання обсягу національного виробництва у довгостроковому періоді визначають кількість та якість факторів виробництва і наявна технологія, яка трансформує економічні ресурси у товари й послуги;
- б) макросередовище впливає на обсяг виробленого національного продукту у короткостроковому періоді;
- в) у довгостроковому періоді гроші нейтральні, тобто номінальні змінні не впливають на реальні;
- г) у короткостроковому періоді зв'язку між інфляцією та безробіттям немає.
- д) ціни і зарплата на значній частині ринків не є достатньо конкурентними.

4. Монетаристи вважають, що швидкість обігу грошей стабільна і суспільство хоче володіти такою кількістю грошей для купівлі товарів і послуг, яка відповідає:

- а) обсягу інвестицій;
- б) сумі споживчих видатків;
- в) рівню цін;
- г) номінальному ВВП;
- д) усі відповіді неправильні.

5. Якої ланки, згідно з монетаристським поглядом, не містить передавальний механізм монетарної політики:

- а) зміна пропозиції грошей;
- б) зміна процентної ставки та сукупних видатків;
- в) зміна сукупного попиту;
- г) зміна номінального ВВП;
- д) містить усі ланки.

6. Внутрішній лаг – це:

- а) період часу від моменту виникнення збурення в національній економіці до моменту ухвалення відповідних заходів економічної політики;
- б) період часу від моменту ухвалення заходів економічної політики до моменту їх впливу на національну економіку;
- в) період часу від моменту збурення в національній економіці до моменту впливу заходів політики на економіку;
- г) різниця між часом, що потрібен для приведення в дію механізму монетарної політики, і часом, що потрібен для приведення в дію механізму фіскальної політики;
- д) усі твердження неправильні.

7. Критика Лукаса ґрунтується на:

- а) внутрішньому лагові економічної політики;
- б) тій обставині, що сподівання економічних суб'єктів є раціональними;
- в) взаємозв'язку інфляції і безробіття у короткостроковому періоді;
- г) тій обставині, що сподівання економічних суб'єктів є адаптивними;
- д) усі твердження неправильні.

8. Монетарна політика, у проведенні якої дотримуються такого правила: темп зростання грошової маси дорівнює 3% плюс різниця між фактичним і природним рівнем безробіття буде:

- а) активною дискреційною політикою;
- б) пасивною дискреційною політикою;
- в) активною політикою, яка ґрунтується на правилі;
- г) пасивною політикою, яка ґрунтується на правилі;
- д) усі твердження неправильні.

9. Правило монетаристів для проведення монетарної політики таке:

- а) усталений темп зростання пропозиції грошей, який не залежить від економічних умов;
- б) темп зростання пропозиції грошей підтримує заплановані значення темпів зростання номінального ВВП;
- в) темп зростання пропозиції грошей відповідає запланованим показникам зміни рівня цін;
- г) темп зростання грошової маси відповідає рівню безробіття у національній економіці;
- д) усі твердження неправильні.

10. Що з переліченого є прикладом дискреційної політики:

- а) закон, за яким державні видатки не мають перевищувати надходжень до державного бюджету;
- б) закон, за яким грошова маса щорічно зростає на 5%;
- в) зниження податку на додану вартість у роки спаду;
- г) усі приклади;
- д) правильні відповіді а і в.

11. Монетаристи вважають, що:

- а) активна монетарна політика може допомогти стабілізувати сукупний попит;
- б) темпи зростання грошової маси повинні відрізнятися упродовж ділового циклу;
- в) швидкість обігу грошей мінлива й непередбачувана;
- г) фактичний ВВП завжди тяжіє до природного ВВП;
- д) зміна пропозиції грошей головно позначається на обсязі національного виробництва як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах.

12. Більшість економістів нині переконані, що вимога щорічно збалансованого бюджету несумісна з фіскальною діяльністю держави. Що не є аргументом цих економістів проти правила щорічно збалансованого бюджету:

- а) наявність дефіциту або надлишку бюджету може допомагати стабілізувати національну економіку;
- б) щорічно збалансований бюджет посилив би економічні коливання;
- в) щорічно збалансований бюджет звів би нанівець дію автоматичних стабілізаторів;
- г) щорічно збалансований бюджет уповільнив би темпи економічного зростання;
- д) бюджетний дефіцит можна використати для переміщення частини податкового тягаря на плечі майбутніх поколінь.

13. Що є аргументом групи економістів і політиків за щорічно збалансований бюджет:

- а) бюджетні дефіцити збільшують державний борг;
- б) бюджетний дефіцит зменшує роль державного сектора;
- в) дефіцит бюджету спричиняє ефект витіснення;
- г) дефіцит бюджету індукує інфляцію;
- д) дефіцитні бюджети дають змогу політикам розвивати різні марнотратні програми, які знижують ефективність функціонування національної економіки.

14. Що не є аргументом прихильників концепції функціональних фінансів:

- а) питання про збалансування бюджету не є головним, бо мета фіскальної політики – досягнення рівноваги національної економіки, а не бюджету;
- б) проблеми, пов'язані з бюджетними дефіцитами, є менш суттєвими, ніж макроекономічна стабільність;
- в) у фазі піднесення податкові надходження автоматично збільшуються, що усуває дефіцит бюджету;
- г) державний борг не такий обтяжливий, як вважає, більшість людей, бо можливості уряду фінансувати дефіцити практично безмежні;
- д) держава може зрештою відмовитись від виконання своїх зобов'язань, пов'язаних з державним богом.

15. Зовнішній лаг – це:

- а) період часу від моменту виникнення збурення в національній економіці до моменту ухвалення відповідних заходів економічної політики;
- б) період часу від моменту ухвалення заходів економічної політики до моменту, коли ці заходи вплинуть на реальні змінні;
- в) проміжок часу від моменту усвідомлення потреби у фіскально-монетарних заходах до моменту, коли відповідних заходів буде вжито;
- г) різниця між часом, що потрібен для проведення в дію механізму монетарної політики, і часом, що потрібен для проведення в дію фіскальної політики;
- д) усі твердження неправильні.

16. Яке твердження неправильне:

- а) макроекономіка є однією із найстаріших економічних дисциплін, яку викладають в університетах;
- б) основний потік макроекономіки виходить з того, що монетарна політика пов'язана з розвитком фізичної економіки – гроші впливають на динаміку реальних змінних у короткостроковому періоді;
- в) стрижнем економіки філософії монетаризму є грошове правило;
- г) кейнсіанці вважають, що фіскальна політика є дієвішим знаряддям стабілізації економіки порівняно з монетарною;
- д) усі твердження правильні.

17. Який із заходів найбільше сприяв би недопущенню непослідовності у проведенні монетарної політики:

- а) зміна голови центрального банку у зв'язку з непослідовністю монетарної політики;
- б) поправка до конституції, згідно з якою центральний банк має дотримуватися у проведенні монетарної політики грошового правила;
- в) особливі вимоги при розгляді кандидатур до членів правління центрального банку;
- г) підпорядкування центрального банку урядові країни;
- д) ухвалення закону, згідно з яким основним завданням національного банку є недопущення високих темпів інфляції.

18. Що є прикладом заходів дискреційної політики, які ще більше дестабілізують національну економіку:

- а) у споживачів формуються песимістичні сподівання щодо їхніх майбутніх доходів, а державні мужі різко зменшують державні видатки;
- б) у інвесторів формуються песимістичні сподівання, а центральний банк знижує облікову ставку;
- в) у споживачів формуються песимістичні сподівання щодо їхніх доходів у майбутньому, а державні мужі знижують ставки особистих податків;
- г) у підприємців формуються винятково оптимістичні сподівання щодо майбутніх доходів, а центральний банк зменшує пропозицію грошей;
- д) прикладом є пункти б і г.

19. Що не є аргументом економістів за політику, яка ґрунтується на правилі:

- а) правило обмежує прояви некомпетентності державних мужів;
- б) правило обмежує можливості державних мужів здійснювати заходи економічної політики в інтересах певних зацікавлених груп.
- в) політика, яка ґрунтується на правилі, гнучкіша, нід дискреційна політика;
- г) політика, яка ґрунтується на правилі, усуває проблему її непослідовності;

д) правило обмежує можливості державних мужів використовувати інструментарій макроекономічної політики для зміцнення своїх позицій на чергових виборах.

20. Яке твердження неправильне:

- а) економічна політика, яка ґрунтується на дотриманні правил, може бути як активною, так і пасивною;
- б) основний потік макроекономіки вважає, що у короткостроковому періоді між інфляцією і безробіттям існує зв'язок, який відображає короткострокова крива Філіпса;
- в) кейнсіанці вважають, що сукупний попит може помітно змінюватися під впливом зміни інвестицій, навіть якщо не відбулося зміни у пропозиції грошей;
- г) згідно з монетаристським поглядом, заходи економічної політики шкідливо впливають на економіку;
- д) кейнсіанці виходять з того, що стабілізаційна політика не впливає на реальні економічні змінні ні в короткостроковому, ні у довгостроковому періодах.

Відповіді

I. ВИБЕРІТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОЖНОГО ТЕРМІНА

- _____ макросередовище
- _____ економічна політика за правилом
- _____ багатство (майно)
- _____ внутрішній лаг
- _____ зовнішній лаг
- _____ усвідомлюваний період
- _____ адміністративний період
- _____ випереджувальні показники
- _____ дискреційна політика
- _____ непослідовність політики
- _____ грошове правило
- _____ лаг
- _____ концепція функціональних фінансів
- _____ циклічно збалансований бюджет
- _____ основний потік макроекономіки
- _____ критика Лукаса
- _____ правило неефективності політики
- _____ правило щорічно збалансованого бюджету
- _____ нетрадиційна політика
- _____ збурення

II. ВИЗНАЧТЕ, ЧИ ПРАВИЛЬНІ ТАКІ ТВЕРДЖЕННЯ

1. П; 2. П; 3. Н; 4. Н; 5. Н; 6. П; 7. Н; 8. П; 9. П; 10. Н; 11. Н; 12. П; 13. П; 14. Н; 15. П; 16. П; 17. П; 18. П; 19. П; 20. Н.

III. ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНІ ВІДПОВІДІ

1. д; 2. г; 3. г; 4. г; 5. б; 6. а; 7. б; 8. в; 9. а; 10. в; 11. г; 12. г; 13. б; 14. д; 15. б; 16. а; 17. б; 18. а; 19. в; 20. д.

